

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

10

oktober 2012

3,40 EUR

TEMA MESECA

Sodobno planšarstvo

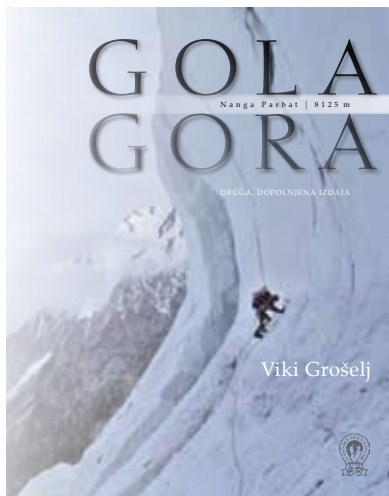
OB 30-LETNICI SMRTI

Janko Ravnik (1891–1982)

Z NAMI NA POT

Krnska jesenska pravljica
Dolomiti, tudi za otroke

GOLA GORA, Nanga Parbat (8125 m), druga, dopolnjena izdaja

Avtor se je za ponatis knjige odločil ne le zato, ker je prva izdaja razprodana, ampak predvsem zaradi novih osebnih soočanj z Nanga Parbatom. Kot član snemalne ekipe, ki je pripravljala film o gori za TV-serijo Velikani Himalaje, se je udeležil lanske odprave na ta 8125 metrov visoki vrh. Na sedemdeset na novo dodanih straneh opisuje svoje napete, razburljive, poučne, predvsem pa lepe in globoko doživete dneve na pobočjih Nanga Parbata ter pod njim. To je bila odprava, na kateri sta Irena Mrak in Mojca Švajger dosegli enega največjih uspehov v zgodovini ženskega plezanja v Himalaji. Gre za dramatično in napeto poročilo iz prve roke. Obenem dodani tekst logično in smiselno zaključuje Grošljeva večdesetletna srečevanja in soočanja s to mogočno goro, ali kot pravi sam:

"Nekatere stvari, ljudje, dogodki in kraji nam prihajajo naproti vse življenje. Včasih jih poiščemo sami, še večkrat oni nas. Meni se to dogaja z Nanga Parbatom od trenutka, ko sem v osnovni šoli za domačo nalogo napisal spis z naslovom Moj vzornik – Herman Buhl. Od vseh mojih osnovnošolskih zvezkov izpred več kot štiridesetih let se je po naključju ohranil le ta."

Druga, dopolnjena izdaja, ki je posvečena spominu na Tomaža Humarja, vsebuje 260 strani in 130 fotografij.

Tehnični podatki:

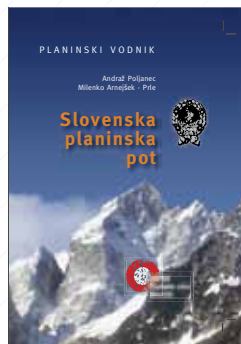
Format: 20 x 25,5 cm

Obseg: 360 strani

Vezava: italijanska vezava, šivano s sukancem, raven hrbet, okrasna vrstica

Letošnje izdaje SLOVENSKA PLANINSKA POT, planinski vodnik

Avtorja: Milenko Arnejšek – Prle in Andraž Poljanec
Vodnik vas bo kar najbolj neposredno seznanil s traso najstarejše vezne poti pri nas in v Evropi. Pot, ki je bila načrtovana že leta 1950 in urejena leta 1953, povezuje najzanimivejše predele slovenskega gorskega sveta in vam predstavi vse pomembnejše planinske kočee do svojega začetka v Mariboru do cilja v Ankaranu. Planinski vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.
Cena: 25,90 €

DOLENJSKA, BELA KRAJINA, NOTRANJSKA, planinski vodnik

Avtor: Roman Mihalič
Dolenjska sega od Ljubljanske kotline do Kolpe, Notranjske se dotika z visokima planotama Krma in Blok, na severu in vzhodu pa meji na Savo. Gorski čok Gorjancev Dolenjsko na jugu ločuje od nižinske valovite Bele krajine, s katero je povezana s cestnima prelazoma Brezovica (588 m) in Vahta (615 m). Bela krajina je najjužnejša slovenska pokrajina, ki jo na jugu zamejuje Kolpa. Notranjsko pa od Krasa in Istre ločijo neposeljene gozdnate kraške planote Hrušice in Nanosa ter flišni Brkini. Planinski vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.
Cena: 23,90 €

KAMNIŠKA BISTRICA, plezalni vodnik

Avtorji Tone Golnar, Silvij Morojna in Bojan Pollak
Stari vodnik, ki je izšel leta 1995, je že zdavnaj pošel. Novi, ki je natisnjen na preko 400 straneh, ima 121 skic in shem, 94 fotografij, polepšali pa smo ga tudi s 46 barvnimi prilogami. Popisuje 443 smeri in njihovih variant. Avtorji so se potrudili posodobiti sheme nekaterih prosto preplezanih klasičnih smeri in poleg tehničnih ocen dodati tudi proste. Na hrbtni strani vodnika je pregleden zemljevid območja. Plezalni vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.
Cena: 39,90 €

Informacije in naročila:

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,
– po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
– telefon: 01 / 43 45 684 ali faks: 01 / 43 45 691,
– brezplačna številka: 080 18 93,
– e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
– preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej
– Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
– telefon: 08 / 380 67 30 ali faks: 04 / 589 10 35,
– e-naročila: info@planinski.muzej.si.

Tek čez vedno višje ovire!

Vladimir Habjan

Kot je znano, je v obravnavi predlog dviga davka na časopise in periodiko z 8,5 % na 20 %. Ne bi se preveč spuščal v razloge, zakaj je do tako nesmiselnega predloga sploh prišlo, se pa osebno pridružujem vsem tistim mnenjem, ki trdijo, da gre v osnovi za pogrom nad mediji in nad preveč raziskovalno nado- budnimi (beri: kritičnimi) novinarji.

Vprašanje povišanja davka se dotika same esence izhajanja edicij. Zakaj sploh izdajamo – Planinski vestnik? Zakaj ga ljudje kupujejo? Kdo ga bere? Kaj jim to pomeni?

Kdo bi rad bil z gorami in vsem v zvezi z njimi na tekočem. Morda kdo le rad gleda lepe fotografije. Tretji iščete uporabne podatke, da bi se podali na ture, kjer še niste bili. Mnogi radi berete prijetne leposlovne prispevke, se seznanjate z novostmi opreme, varnostjo v gorah ... Gotovo ste med naročniki tudi tisti, ki z nakupom revije podpirate dejavnost planinske organizacije. Pohvalno. Razlogov je vsekakor več.

Kaj je vsem rdeča nit? Rekel bi, da so to pozitivnost, koristnost, bogatenje, nadgradnja, resnica, katarza, če hočete. Branje Planinskega vestnika prinaša vsebine, ki bralca plemenitijo, mu ponujajo doživetje, odpirajo oči, ga etično vzgajajo in s tem bogatijo, mu spodbujajo sočutje, mu dajejo spoznanje, kako v hudih trenutkih človek doživlja sočloveka, kako se zanj žrtvuje, mu pomaga, nadalje prinaša vsebine, ki mu povečujejo varnost, ga svari in osveščajo, utrjujejo duha, vabijo v naravo ...

Je za take vsebine potrebno dvigati davek, da bo prišel še med manj bralcev?

Je to ničvredna, nevzgojna, nespodbudna literatura, rumeni tisk ali kaj?

Planinski vestnik ima najdaljšo zgodovino v Sloveniji. Po podatkih Narodno-univerzitetne knjižnice je najstarejša revija v Sloveniji, ki še izhaja. Izhajanje se tudi v najbolj turbulentnih časih dveh svetovnih vojn ni prenehalo in se je ohranilo. Vseh 112 let, kar izhaja, se je boril s pomanjkanjem finančnih sredstev. Do zdaj se je vedno izšlo. Od države bi za tak cenjeni medij pričakoval prej podporo kot pa polena. Saj nekaj te podpore tudi dobimo, če sem pošten. Občasno od ministrstev (prejšnjega šolskega, tudi kulturnega, občasno od Javne agencije za knjigo, dokaj redno pa od Fundacije za šport). Odstotki sofinanciranja so vsako leto različni, npr. od leta 2006 naprej od 6 pa do 13 % letnega proračuna. Iz tega sklada smo speljali nekaj odličnih projektov, naj omenim samo digitalizacijo vseh letnikov revije od leta 1895 naprej, ki so do- stopni na spletu. Gotovo se boste strinjali z mano, da to pomeni tudi kulturno bogatenje narodnega arhiva.

Kaj bi pomenilo povišanje davka za našo revijo, ta hip še nihče ne ve.

Vemo le to, da bi bilo potrebno državi odvajati višja sredstva, kot smo jih do zdaj. Če naj ostanemo na enaki kakovosti in kvantiteti (naklada, število strani), potem to pomeni le višje cene posamezne številke in letne naroč- nine. V obratno smer ne bi rad razmišljal, preveč smo si namreč v zadnjem desetletju prizadevali v smeri izboljšanja. Če samo omenim, da smo se leta 2001 približevali 3900 naročnikom, danes pa se naklada bliža številki 7000! V času, ko tiskanim medijem po svetu in tudi pri nas drastično pada, Vestniku narašča! To pove vse. Naj zdaj pristanemo na nižanje kakovosti? Razočaran sem nad nekulturnim razmišljanjem ljudi, ki naj bi skrbeli za kulturo. Zdi se kot da nas nekdo namerno sili v tek čez vedno višje ovire. Dokler se zares ne spotaknemo?

Septembra smo reviji priložili kratko anketo o zadovoljstvu z njo. Z veseljem vam sporočam, da smo dobili preko 600 vrnjenih anket, razveseljivo pa je predvsem zadovoljstvo z glasilom (več o tem novembra). Hvala vam za vašo zvestobo!

UVODNIK

- 1 **Tek čez vedno višje ovire!**
Vladimir Habjan

TEMA MESECA

- 4 **Sodobno planšarstvo**
Dušan Škodič

TEMA MESECA

- 5 **"Sir in skuta naša sta aduta!"**
Pogovor na planini
Dušan Škodič

TEMA MESECA

- 9 **Molže ni, kislomleko pa je**
Planina Dovška Rožca
Gorazd Gorišek

TEMA MESECA

- 11 **Kako iz mleka nastane sir**
Pogovor s strokovnjakom
Dušan Škodič

GORE IN GLASBA

- 14 **O človeku, ki je vse življenje iskal lepoto**
Ob 30-letnici smrti Janka Ravnika (1891–1982)
Majda Odar

NA PRAGU CENTRALNIH ALP

- 20 **Mogočen vrh z dolgimi pristopi**
Cima Presanella
Danilo Štor

ALPINISTIČNA ODPRAVA V KARAKORUM

- 24 **Kar želiš, lahko dobiš!**
Prvenstveni vzpon slovensko-ameriške naveze v K7
Urban Novak

Z NAMI NA POT

- 28 **Krnska jesenska pravljica**
Vrhovi nad Krnskimi jezerom
Mojca Stritar

Z NAMI NA POT

- 41 **V deželi prijaznih veveric, tudi za malčke**
Cortina d' Ampezzo v Dolomitih
Arnold Lešnik

MINIATURA

- 46 **Bivak v Kočni**
Čari manj obiskanih planinskih poti
Tatjana Cvetko

SAMOTNI HRIBI

- 47 **Gastabil**
Med ostanki življenja na Cerkljanskem
Rafael Terpin

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodrić

ZUNANJA SODELAVCA:

Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobešek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenarocnih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Zadnji sončni žarki poljubljajo osamljen macesen
v jesenskem okrasju
Foto: Dan Briški

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

**Z NAMI NA POT -
OPISI TUR**

- 33 Velika Baba
- 33 Šmohor
- 35 Krn
- 35 Lemež
- 37 Lagazuoi Piccolo
- 37 Monte Nuvolau
- 39 Croda d' Ancona/
Croda de r' Ancona
- 39 Piz Boè

Zlata jesen na planini
Zapotok. Nad njo
desno Trentski Pelc, v
ozadju Prisojnik.
Foto: Peter Strgar

BOLIVIJA 2012
50 Pravljlca?
Korošci v Apolobambi
Marta Krejan

OBLETNICA
**54 Sedem planik na
sedemtisočaku**
30-letnica prve jugoslovanske
ženske alpinistične odprave
Lidija Honzak

KO SPOMINI OŽIVIJO
**56 Minilo je že
trideset let**
Mateja Pate

RAZMIŠLJANJE
58 (Ne)prijetna resnica
Kolesarji so med nami
Borut Peršolja

METEOROLOGIJA
**60 Višinsko osvežilno
zavetišče pred vročin-
skimi valovi po nižinah**
Vreme in razmere v gorah v
meteorološkem poletju 2012
Miha Pavšek in
Gregor Vertačnik

GORSKA MEDICINA
62 "Za vsak slučaj"
Prva pomoč v gorah
Petra Zupet

VARSTVO NARAVE
**63 Lastovke in
sprememba vremena**
Dušan Klenovšek

ŠPORTNO PLEZANJE
**64 Svetovno
prvenstvo 2012**
Marta Krejan

64 NOVICE IZ VERTIKALE

66 TUJINA

67 NOVICE IZ TUJINE

68 LITERATURA

69 PLANINSKA ORGANIZACIJA

70 V SPOMIN

Stanovi na bohinjski planini
Viševnik že dolgo ne služijo
svojemu prvotnemu namenu.
Foto: Dušan Škodič

Sodobno planšarstvo

Besedilo: Dušan Škodič

"Če me bo šef še naprej tako gnjavil, bom pustil službo in šel na planino past krave!" je nekoč v afektu dejal moj nekdanji sodelavec. Tedaj nismo vedeli za mobing, ker izraza za šikaniranje v službi še niso skovali, moj sodelavec pa je očitno še manj vedel o planšarstvu oziroma pašništvu, saj je bila takrat zgodnja pomlad in so se po večini gorskih pašnikov še podili smučarji.

Ob obisku planin lahko ponekod še vedno naletimo na živino, a današnje planšarstvo je v glavnem že svetlobna leta odmaknjeno od podobe nekdanjega planšarja, kot ga vidimo na kakšni muzejski razglednici z Velike planine, ali morda človeka, našemljjenega v staro opravo na planšarskem balu ob zaključku pašne sezone, seveda tja poslanega zgolj v turistične namene. Planšarstvo na način, kot je pri nas obstajalo dolga stoletja, po tistem, ko se je človek iz nemirnega lovca začel spreminjati v ustaljenega pridelovalca hrane, je živelo le še kakšno desetletje ali dve po drugi svetovni vojni. Nato se je ali spremenilo ali izumrlo. Večina planin, na katerih najdemo živino, je danes pravzaprav

le še poletno zatočišče za jalovo živino, da se med tem časom travniki ob dolinskih kmetijah ponovno obrastejo. Molznice ostajajo v domačem hlevu, v hribe pa jih ponekod pošljejo le še za vzorec, da lahko nostalgичnim obiskovalcem postrežejo s pravim planinskim kislim mlekom ali jim za domov prodajo skuto oziroma hlebček neoporečno pridelanega sira. Nekaj postranskega zaslužka pride vedno prav, a tudi tega je vedno manj, pastirji so večinoma ostareli, molža in predelava mleka na planini pa bi terjali od njih preveč časa in energije.

Vsaj glede slednjega je stanje zelo drugačno v Posočju. Tudi tam se je delo v zadnjih desetletjih zelo spremenilo, predvsem olajšalo, a prireja

mleka na planinah je še vedno velika. Na njihovih planinah se pasejo tudi molznice in marsikatera opuščena mlečna planina je v zadnjih letih celo dočkala obnovo in ponovno oživela. Posočje je s tega vidika svet zase, saj tam pridelajo in predelajo več kot 90 odstotkov vsega slovenskega mleka, ki nastane v vimenih krav, ovac in koz na pravi planinski paši. Tam tudi še živi predelava mleka v izdelke, predvsem sirarstvo, ki ima na Tolminskem in Bovškem praktično neprekinjeno tisočletno tradicijo. V njej je shranjeno znanje naših daljnih prednikov, oplemeniteno z načrtnim izobraževanjem v zadnjem stoletju. To delo ni lahko niti ga ne more opravljati vsak, ki se skrega v službi s šefom in bi se rad preselil na planino med krave. Tako kot je rekla gospa, s katero smo opravili pogovor na planini: "Nič ni dano samo od sebe in nič ni samoumevno!"

Spomnimo se na to, ko bomo jedli pravo planinsko kislo mleko ali si odrezali rezino na planini izdelanega sira. Je doživetje okusa in ima svojo ceno. Na trgovinskih policah z akcijskimi izdelki tega ne bomo nikoli našli. ○

"Sir in skuta naša sta aduta!"

Pogovor na planini

Besedilo: Dušan Škodič

Zagotovo ni malo slovenskih direktorjev, ki svoj dopust preživljajo v planinah. A zelo malo jih verjetno to dela na način, kot ga preživlja gospa Anka Lipušček Miklavič s svojo družino. Gospa je doma s kmetije v Zatoľminu, na kateri je odrasla ob vsakodnevnih kmečkih opravilih, in kot se spodobi za obsoške kmetije, obkrožena z živino. Bilo ji je popolnoma samoumevno, da bo po končani biotehnični fakulteti svojo poklicno pot nadaljevala v domačem okolju.

Sedaj je že šest let uspešna direktorica zadrufne mlekarne Planika v Kobaridu, kjer izdelujejo geografsko zaščiteni sir Tolminc. Leta 2011 je bila nominirana tudi za Delovo osebnost leta. Obiskali smo jo med njenim delovnim dopustom na najvišje ležeci tolminski planini Sleme (1448 m).

Niti med dopustom se ne ločite od krav. Se pravi, da je bila vaša izbira res samoumevna.

Na kmetiji sva bili dve dekletki in obe sva pomagali, kjer je bilo treba. Nikoli mi ni bilo težko in po končani gimnaziji sem imela res lahko odločitev. Na biotehnični fakulteti sem končala smer živinoreja. Za nas Tolmince v hecu pravijo, da imamo planine in pašo že v genih, in zame to gotovo velja. Tega smo se zavedali vsi študentje s Tolminskega, ki smo vedno poudarjali, da "sir in skuta naša sta aduta". To je bilo za naše kraje značilno zato, ker je bila to praktično edina izbira. Saj vidite, kako je pri nas. Smo na le dvesto metrah nad morjem, ampak pogojev za vinogradništvo v naši dolini vseeno ni. Prav tako ni sadjarstva niti velikih njiv. Sir pa se po tradiciji tukaj prideluje že vsaj tisoč let.

Poklicno pot po končani fakulteti sem začela kot kmetijska pospeševalka, in sicer za celotno območje od Trnovega ob Soči do konca doline Trente. Na tista leta in ljudi imam še vedno zelo lepe spomine. Kasneje sem postala tehnologinja v zadrugi, leta 1995 pa prišla kot komercialistka v kobariško mlekarno, ki jo je prejšnji hrvaški lastnik pognal v stečaj, nato pa jo je prevzela in oživila Tolminska zadruga. Vodenje mlekarne sem prevzela leta 2006.

Nahajava se na najvišji tolminski planini Sleme. Čigava je pravzaprav ta planina in kdo na njej pase?

Planina Sleme je omenjena že v zelo starih zapisih. Sprva kot planina za pašo ovac, kasneje pa so jo spremenili v planino za govejo živino. Je last agrarne skupnosti Zatoľmin.

V skupnost je trenutno vključenih 37 solastnikov, od katerih jih je letos osem na planino prignalo 52 krav molznic. Krave priženemo konec maja najprej na spodnjo planino Medrje, štiristo metrov nižje, ki je tudi naša. Na njej ostanejo tri tedne, in ko tam popasejo, pridejo na Sleme. Tu so nato približno sedem tednov, nakar se spustijo nazaj na Medrje za en mesec. Septembra jih za nekaj tednov ponovno priženemo na Sleme, nato se vrnejo v dolino. Te selitve so zelo pomembne, saj se trava lahko med tem časom ponovno obraste.

Kdo pase na Slemenu, imate zaposlene pastirje?

Nekoč je bilo tu drugače. Krave so bile formirane v štiri trope, za

Anka Lipušček Miklavič
med delovnim dopustom
v sirarni na planini Sleme
Foto: Dušan Škodič

vsakega je bil zadolžen po en pastir, molža je potekala ročno, planina pa je imela tudi svojega mlekarja. Sedaj že več let odpašujemo lastniki sami, in sicer tako, da vsaka družina prevzame kompletno delo na planini za pripadajoče število dni. Mi bomo tako tu enajst dni. To pomeni, da so vsa živina, paša, molža in predelava mleka v tem času naša skrb. Vstajamo ob štirih zjutraj (junija in julija) in odidemo po krave, ki prenočujejo na prostem, da opravimo jutranjo molžo. Nato jih odženemo nazaj na pašo. Preko dneva poleg sprotnih opravil sirimo, kar sedaj počnemo le še enkrat na dan, ne dvakrat kot nekoč, saj lahko večerno mleko ohladimo in shranimo do naslednjega dne. Planina je bila namreč po potresu leta 2006 zelo spremenjena, tudi tehnološko, in delo je olajšano. Molze se strojno in za hrambo mleka imamo hladilnik, ki nam ga z energijo oskrbujejo sončne celice.

Delo pastirja in mlekarja je torej sedaj precej lažje?

Samo delo je fizično olajšano, še vedno pa ostane odgovornost, ker

ne pasemo samo svojih, temveč tudi krave drugih lastnikov. Živali je treba opazovati, ali so zdrave, in ukrepati, če katera zboli. Občasno se katera tudi poškoduje, predvsem parklji so občutljivi, tu v Posočju pa je še mnogo ostalin prve svetovne vojne in krava se včasih tudi kam nabode ali zaplete v žico. Rana se nato okuži in imaš problem, ki ga skušaš rešiti po svojih močeh, v sili pa na planino pokličeš tudi veterinarja, saj krave ne moreš naložiti v terenca in odpeljati k njemu. O vsem pa je potrebno obvestiti še njenega lastnika, skratka, tudi paša na planini ni tako preprosta, kakor se morda komu zdi na prvi pogled. Je pa danes res lažje kot nekoč, kar je tudi prav. Samo urejene planine imajo prihodnost. Na prejšnji način je dolgoročno zagotovo ne bi imele, ker smo se med tem spremenili tudi ljudje ...

Mi smo bili kot otroci skromni, naši starši še bistveno bolj, ampak danes razmišljamo drugače in smo od doma navajeni drugačnega načina življenja. Kako naj svoje otroke danes peljemo na planino, če tu ni pogojev, vsaj približno prilagojenih času?

Če si na planini z živino enajst dni, enostavno moraš imeti vsaj možnost, da se stuširaš. Je pa ne glede na zgodnje vstajanje, dela preko celega dne in pozno spanje tukaj lepo. Na planini so z nami le vsakodnevne skrbi, vse ostale pustimo v dolini in to nam je veliko vredno. Vsekakor je prav, da tradicijo pašništva pri nas ohranjamo.

Kakšen je delež molznic na vaši planini? Marsikje po slovenskih planinah namreč planinci zaman sprašujejo po kislem mleku, siru ali skuti, saj jim kljub polni planini živine pastirji odgovorijo, da imajo samo jalovino, torej nobenih molznic.

Res je marsikje tako, vendar je pri nas to že od nekdaj strogo ločeno. Na planini se lahko pasejo molznice, vsa ostala živina pa se pase na nižje ležečih pašnikih ali ograjenih senožetih. Za naše kraje je značilen tudi sezonski pripust. To pomeni, da morajo vse krave teliti, še preden pridejo na planino.

Vendar pa mlekarna v dolini od pomladi do jeseni ne dobi mleka krav s planin, saj kmetje tam sami pridelajo sir in ga tudi prodajo. Ste torej na nek način konkurenca samim sebi?

Jaz v tem nikakor ne vidim konkurence, ravno nasprotno, v tem je velika povezanost med mlekarno in planinami. Mi planine enostavno potrebujemo, ker te pomagajo vzdrževati stalež živine, ki ga imamo danes. Če bi ne bilo planin, bi lahko na obstoječih dolinskih površinah imeli za tretjino manj živine. Tako pa v času, ko je živina na planinah, v dolini trava zraste in kmetje jo lahko kosijo in spravijo kot krmo za zimske mesece. Zaradi zmanjšanih količin odkupljenega mleka s planin poleti manj sirimo. Nekaj ga za potrebe mlekarnarje tudi nadomestimo tako, da ga pripeljemo od drugod, vendar nikoli iz uvoza. V bližini Bovca imamo svojo lastno ekološko farmo, približno 1,5 milijona litrov mleka pa pripeljemo iz Bohinja.

Ne gre pa pri planinskem pašništvu samo za del kmetijstva, na to moramo gledati širše. Gre za ohranjanje krajine, ker če ne bi bilo kmetov, ki na planinah pasejo živino, bi se vse planine pod gozdno mejo v nekaj desetletjih popolnoma zarasle. Eno gre vedno z drugim. Včasih se pošalim, ko pridejo mimo planinci in rečejo, da mleko diši po murkah, ki jih krave popasejo, čeprav so zaščitene. Ampak jaz jim razložim, da če tu ne bi

Datumsko označeni in po vrsti zloženi hlebci Tolminca v shrambi na planini Sleme
Foto: Dušan Škodlč

Planina Sleme Foto: Aleš Omerza

bilo krav, ne bi bilo niti murk, ker bi vse prerasel gozd.

Omenili smo, da danes izdelujete geografsko zaščiteni sir Tolminc. Menda se je kvaliteta mlečnih produktov s Tolminskega opevala že tudi v preteklosti.

To je res, prvo znanje o izdelovanju sira je nekoč v preteklosti prišlo iz Italije, sem so ga zanesli še v času, ko je Tolminska pripadala oglejskim patriarhom. Tudi pod Avstro-Ogrsko so se zelo trudili z izobraževanjem kmetov. Na Tolminsko so poslali celo švicarska strokovnjaka, ki sta poučevala sirarje.

Kasneje, ko je bila Primorska med obema vojnama pod italijansko zasedbo, pa se je začela komercializacija. V Tolmin je po prvi svetovni vojni prišel Matteo Marsano, ki se je kmetom kmalu priljubil. Prirejal je sirarske tečaje, in ko je leta 1927 postal tolminski župan, je ustanovil mlekarsko šolo. Z njegovo pomočjo je nastala tudi popularna blagovna znamka masla Burro dell' alto Isonzo, ki se je v severni Italiji zelo dobro tržila. Znanje predelave mleka pri nas je prihajalo iz različnih naslovov, sedaj pa se prenaša iz roda v rod.

Od mleka do kvalitetnega sira torej ni lahka pot?

Ker sem v to delo tudi sama vpeta, dobro vem, koliko truda je vložena v celotni postopek, od pridelave krme do končnega izdelka. Pri vseh korakih je potrebno biti skrajno resen, nič ni dano samo od sebe ali samoumevno. V mlekarno trenutno oddaja mleko 150 kmetov, in ker je ta v lasti zadruga, torej kmetov, osebno poznamo prav vsakega kmeta in oni poznajo nas. S tem nastane zaupanje, kar je zelo pomembno, saj se vsak proizvod začne že v hlevu. Če iz hleva pride slabo mleko, niti najboljši sirar iz njega ne bo naredil spodobnega sira. Od kvalitete pa je odvisna tudi cena mleka. Vzorci se jemljejo na terenu dvakrat mesečno in se pošljejo na analizo v Novo Gorico, kjer izmerijo beljakovine, maščobe, somatske celice in prisotnost mikroorganizmov. Vsakršno špekuliranje ali manipuliranje je vnaprej izključeno niti nikomur ni v interesu, saj, kot pravim, je mleko vsakomur plačano na podlagi ugotovljene kvalitete.

Obenem je šla naprej tudi tehnologija: molze se s stroji in higiena je višja, pa tudi kmetje imajo več znanja, kot so ga imeli nekoč. Čas je prinesel svoje. Spremenile so se tudi količine. Za primer naj navedem, da

je leta 1989 oddajalo v mlekarno več kot 1000 kmetov, vsak je v povprečju oddal le 6000 litrov mleka letno. Sedaj pa zgolj 150 kmetov oddaja v povprečju po 37.000 litrov mleka na leto. Panoga se spreminja. Nekoč so bile majhne kmetije z eno ali dvema kravama, danes teh ni več, se pa tisti redkejši s tem intenzivneje ukvarjajo.

Kaj pa živina, se je tudi spremenila?

Seveda, nekoč je bila tu samo avtohtona pasma cikastega goveda, pogovorno imenovano kar cika. Cika je bila našim pogojem izredno prilagojena in predvsem lažja, imela je okoli 350 kilogramov, bila je zelo gibljiva in se je lahko pasla po precejšnjih strminah. Seveda pa je imela tudi slabo lastnost, ki je sčasoma pripeljala do menjave pasme, namreč premajhno molznost. Sedanje krave so večje in imajo 500–600 kilogramov, mleka pa tudi neprimerljivo več. Zato imamo danes staleža živine manj, mleka pa veliko več kot nekoč.

Sir na planini tudi prodajate?

Prodamo ga kar nekaj, čeprav naša planina ni tako obiskana kot nekatere druge tu pod Krnom. So pa domači in tudi tuji planinci, ki pridejo na planino samo po sir. To je po eni strani za nas promocija, v glavnem

pa potreba. Ti hlebci sira na planini (tisti na policah so bili težki 3–5 kilogramov) pa sedaj še niso last nas posameznikov, temveč skupnosti. Zato je denar, ki pride od prodaje sira na planini, last vseh, porabi pa se za stroške delovanja planine. Vsega sicer nikoli ne prodamo, ker ga naredimo kar lepo količino, na primer lani (2011) smo ga na planini Sleme okoli 6300 kilogramov.

Kaj pa ostanek, ki ga je torej kar veliko?

Tega razdelimo pravično vsem lastnikom. Ampak veste, to ni prav enostavno, saj je treba upoštevati mnogo dejavnikov. Sir je različno star in nekaj mesecev starejši hlebec ima manjši delež vode. Sleherni hlebec je označen z datumom izdelave in v časovnem zaporedju imamo tudi zloženega na policah. Na planini se

Paša na Kranjski rebri, v ozadju Raduha (levo) in Rogatec Foto: Dan Briški

sproti beleži tudi količina mleka krav vsakega od lastnikov, ki ga dnevno namolžemo. Za vsakega posebej izračunamo, koliko kilogramov sira mu na koncu sezone pripada.

Se dogovarjajo kmetje za vsak hlebec sira posebej ali obstaja hitrejša rešitev?

Sistem razdeljevanja obstaja že stoletja. Če na hitro opišem, kako to poteka: razdeliti moramo na primer 150 hlebcev različno starega sira med več lastnikov. Najprej se iz prej omenjenih podatkov izračuna, koliko litrov mleka je bilo potrebno za kilogram sira in koliko kilogramov pripada posamezniku. Nato se razvrsti sir po starosti. Od najstarejšega naprej položimo na klopi prvih 50 hlebcev. Enainpetdesetega postavimo na zadnjega in nato to ponavljamo v nasprotni smeri. Po enakem postopku začnemo tretjo vrsto in tako imamo po tri sire naložene enega na drugega v stolpce, ki jih imenujemo kôpe. Tako dobimo petdeset

Včasih se pošalim, ko pridejo mimo planinci in rečejo, da mleko diši po murkah, ki jih krave popasejo, čeprav so zaščitene. Ampak jaz jim razložim, da če tu ne bi bilo krav, ne bi bilo niti murk, ker bi vse prerasel gozd.

teh kôp s po tremi hlebci sira, ki imajo v povprečju skoraj enako starost.

Nato se posamezne kope stehta, napiše toliko listkov, kolikor je kop, listke pa zvije kot srečke in da v posodo. Po tem se začne žrebanje. Vsakemu lastniku delitelj prebere, koliko mleka so namolžli pri njegovih kravah in koliko sira mu pripada. Če je njegov delež na primer pet kop in hlebec ali dva čez, lahko iz klobuka potegne pet listkov in pobere sir, ki ga je izžrebal, iz šestega pa odvisno: če mu pripadata dva hlebca, vzame zgornjega in spodnjega, če le eden, pa srednjega. Sistem razdeljevanja je tako pravično zasnovan, da se pri njem še nikoli ni nihče skregal. ●

Molže ni, kislo mleko pa je

Planina Dovška Rožca

Besedilo: Gorazd Gorišek

Zagotovo se dobro spomnite enega od legendarnih izrekov staroste slovenskih plezalcev. "Sem na Bab' ležov pa skoz Lukno v Zadenco gledov," je *djal* Čopov Joža. Bab je v slovenskih gorah kar nekaj. Visoko na temenu Dovške Babe, tiste iz Čopovega izreka, na planini Dovška Rožca (1652 m), domuje Slavko Zupanc s Hrušice, pozimi vaditelj smučanja, poleti pa pastir na planini, kjer preživlja "dopust" z ženo Pavlo, ki pripravi izvrstne dobrote. Preverjeno!

Planina se lahko pohvali s čudovitim razgledom, ki seže po glavnem grebenu Karavank vse do Stola in Vrtače, pod njima je obširna gorenjska ravan, na nasprotni strani Zgornjesavske doline pa se nadaljavajo očem velikani Julijcev s Triglavom, Stenarjem, Špikom in Mangartom v glavnih vlogah. Pastir je povedal, da se

ob dobri vidljivosti vidi celo cerkev na Svetih Višarjah!

Kako na planino?

Za vzpon na Dovško Rožco imamo na voljo nekaj markiranih poti in še dobršno mero stezic. Precej obiska je deležna po označeni poti z Dovjega čez planino Goreljše, nadalje ob

Dovška Rožca je planina z razgledom. Za pastirsko kočjo vidimo severne strmali Jerebikovca, najvišjega vrha Mežakle. Nad dolinama Kot in Vrata se dvigajo Julijci z Rjavino in Triglavom.

Foto: Gorazd Gorišek

vznožju Bele peči na Lahov preval ter naprej na planino (dobri dve uri). Visoko, na planino Ravne, pripelje tudi cesta, kar vzpon oklesti za polovico in poskrbi tudi za to, da je to najbolj obljudeni pristop. Bolj podjetni se bodo na vrh podali čez Erjavčev rovt in mejno sedlo Mlinca, od tam pa po skoraj vodoravni stezi dosegli Dovško Rožco. Z vzhodne strani lahko cilj dosežemo iz Planine pod Golico preko sedla Rožca in po glavnem grebenu čez Hruški vrh. S planine je do vrha Dovške Babe (1891 m) le še slabe pol ure nezahahtevne poti, zgoraj pa je vendarle treba paziti, saj je koroška stran gore prepadno odsekana. Baba sicer domuje v družbi slavnějšíh sosed, Kepe na zahodu in Golice na vzhodu, a ni slišati, da bi trpela za manjvrednostnim kompleksom ...

Pri pastirju v gosteh

Bil je prijeten, ne prevroč avgustovski dan, ko smo se z Dovjega odpravili na Dovško Rožco. Prve pasočke krave so nas pozdravile že kmalu nad Lahovim prevalom, v bližini studenca Starka. Samo še zadnji klanec skozi gozd in že smo se znašli na planini z lepo obnovljeno pastirsko kočjo odprtega tipa in Babo v ozadju. Prijazni gospodar je uvodoma z veseljem razložil: "Na planini sva z ženo že peto leto. To delo je obema zelo všeč. Pašna skupnost Dovje Mojstrana je želela, da bi dobila par, ki bi poskrbel za vsa opravila na planini. Žena večinoma poskrbi za delo v kuhinji, sam pa vsak dan, tudi v dežju, opravim obhod, saj se živina pase na različnih lokacijah, tudi spodaj v bližini studenca Starka, kjer poteka markirana pot."

Teleta na paši, a poskrbljeno tudi za obiskovalce

Na planini se pasejo samo teleta in dva bika. Molže ni, razen v izjemnih primerih. Pastir Slavko razloži, od kod vse dobrote: "Enkrat na teden se odpravim na nižjo planino do kmeta po mleko, kjer tega pregledajo. Saj za naju bi bilo dobro tudi, če bi imela na planini eno kravo molznico, a ker izdelke (kislo mleko, skuto in ostale jedi, kjer se uporablja mleko) ponudimo tudi obiskovalcem, je bolje tako. Pri nas zgoraj bi bilo preveč dela s čiščenjem in z vsemi ostalimi postopki."

Pred desetimi leti so uredili do planine vozno pot, ki močno olajša dostavo, živina pa še vedno hodi peš. Pastir nadaljuje: "Živino priženemo na planino po cesti okrog petnajstega junija. V treh urah pridemo na planino, živina je tu do petnajstega septembra. Vmes doživimo vse mogoče, tudi močne nevihte in celo sneg! Žal je žival že tudi ubila strela. Obležala je na tleh, ni ji bilo pomoči ..."

Pohodniki, kolesarji, padalci in romarji

Čeprav je bila lepa avgustovska sobota, obiskovalcev ni bilo ravno veliko. "Ne

Med obiskovalci planine niso samo planinci, vedno več je kolesarjev, v bližini vzletajo tudi jadralni padalci. Enkrat sta dva priletela s Krvavca, pristala na pobočju, kjer tisti trenutek ni bilo pasočih se krav, popila pivo in odletela naprej.

vem, kaj je to leto," pravi pastir. "Morda veliko ljudi ne ve, kje smo in da se na planini lahko okrepcajo, ali pa je razlog v že na vsakem koraku vidni gospodarski krizi. Marsikdo, ki pride, kar zdrvi mimo, vidim pa tudi veliko ljudi, predvsem iz držav vzhodne Evrope, ki po pobočjih Babe in sosednjega Hruškega vrha (1776 m) postavljajo šotore ..."

Med obiskovalci planine niso samo planinci, vedno več je kolesarjev, v bližini vzletajo tudi jadralni padalci. Enkrat sta dva priletela s Krvavca,

Hruški vrh z Dovške Rožce, zadaj desno Stol

Foto: Gorazd Gorišek

pristala na pobočju, kjer tisti trenutek ni bilo pasočih se krav, popila pivo in odletela naprej. Termika je bila ugodna in sta lahko brez težav vzletela v bližini pastirske kočje."

Več obiskovalcev pride vsako leto za praznik, petnajstega avgusta, ko je na koroški strani glavnega grebena Karavank, na Koprivnjaku (1754 m), ki mu domačini rečejo Mala Baba (nemški prevod), sveta maša. Pohodnike pripeljejo iz Avstrije s kombiji do Dovjega in še naprej na Ravne, nato pa se povzpnejo do Dovške Rožce, kjer se okrepcajo in grejo naprej na Koprivnjak.

Pogovor je stekel še o letošnji suši. Pastir je povedal: "Vode je tudi v letošnjem sušnem poletju dovolj. Studenec Starka pod planino ne zataji. S pomočjo agregata in vodne črpalke pitno vodo dobimo na planino, ta je seveda na voljo tudi obiskovalcem. Se pa suša pozna na travnikih. Če bo šlo tako naprej, živina kmalu ne bo imela česa jesti ..."

Ko smo se poslavljali od prijaznih oskrbnikov oziroma pastirjev na planini, je dan že jemal slovo. Sonce je tonilo za Julijce, Stol in Vrtača pa sta žarela v večerni zarji. Dežja ni bilo na vidiku, a čez nekaj dni je vendarle pričel padati. Tudi živini na Dovški Rožci v veselje. Hrana bo! ●

Kako iz mleka nastane sir

Pogovor s strokovnjakom

Besedilo: Dušan Škodič

Davorin Koren je človek, ki se s pašništvom in pridelavo sira ukvarja poklicno in zasebno. Po poklicu je živilski tehnolog, ki se je specializiral za sirarstvo. Zaposlen je kot vodja Službe za razvoj pri JZ Triglavski narodni park in v sklopu delovnih obveznosti med drugim obiskuje planine in kmetije, kjer sirarjem pomaga z nasveti pri težavah glede izdelave sira. Večkrat se zgodi, da ga kmetje sami pokličejo, ker imajo težave s sirjenjem, in tako na kraju samem ugotavlja vzrok težav. Sodeloval je pri pripravi dokumentacije za geografsko zaščito naših dveh avtohtonih sirov, Tolminca in bovškega sira. Kadar pa se s pašništvom in sirarstvom ukvarja zasebno, ga je moč najti na planini Zaprikraj v Krnskem pogorju ali v njegovi domači sirarni.

Zakaj je človek sploh začel iz mleka izdelovati sir na planinah?

Preprosto zato, ker je bila izdelava sira nekoč edina možnost konzerviranja mleka tako v dolini kot na planinah. Kmetom je sir predstavljal tudi valuto, s katero so lahko plačevali svoje dajatve. Tu v Posočju je izdelovanje sira že večstoletna tradicija ...

Za začetek morda kar podatek, koliko litrov mleka je v resnici potrebnih za kilogram pravega sira?

Odvisno, za kakšen sir gre oziroma iz kakšnega mleka je izdelan.

Visoka paša Foto: Dan Briški

Muzej mlekarstva in sirarstva

Mlekarna Planika d. o. o., Gregorčičeva ulica
32, 5222 Kobarid

Odprto: april-oktober: od ponedeljka do
sobote od 10.00 do 12.00 in od 17.00 do 19.00.

Ostale mesece odprto po predhodnem
dogovoru. Nedelja in prazniki zaprto.

Informacije: 05 38 41 018 ali 031 629 545

Če govoriva o Tolmincu, je za en kilogram potrebnih 11-12 litrov kravjega mleka, medtem ko je pri bovškem siru "izkoristek" precej boljši. Ta se namreč izdeluje iz ovčjega mleka, ki mu je dovoljeno dodati do največ 25 % kravjega ali kozjega. Ovčje mleko ima dvakrat več beljakovin in za kilogram sira ga potrebujemo skoraj pol manj kot kravjega. A po drugi strani je seveda jasno, da je od ovc dosti težje namolsti enako količino mleka kot od krav, saj ga od ovce dobimo dnevno le liter ali dva. Na vseh naših mlečnih planinah letno pridelajo okoli 80 ton sira, iz tega lahko približno izračunamo, s kakšnimi količinami mleka letno imajo opravka.

Kakšen je trend mlečne predelave?

Ta dejavnost si je v zadnjem desetletju opomogla predvsem na območju Bohinja. Tudi v Zgornjem Posočju se v zadnjih letih obuja predelava mleka na sicer že opuščeni planinah. To so planine Leskovca, Zaslap in Duplje pri Krnskem jezeru. Število mlečnih krav in drobnice, ki se pase na planinah, se je v zadnjih letih v Posočju nekoliko povečalo. Raste tudi količina mleka, ta še zaradi drugih dejavnikov. Nekoliko se podaljšuje pašna sezona, tudi zaradi selekcije krav, ki imajo v osnovi več mleka. Obstaja še razlika, da so pred leti na planino pripeljali krave tik pred koncem laktacije, preden jim je mleko presušilo, sedaj pa marsikje že kmalu po telitvi, ko imajo največ mleka. Na marsikateri planini se pase tudi plemenski bik. Tako krave postanejo breje okoli junija in imajo nato teleta pozno spomladi, tik preden gredo na planino. Obenem kmetje prihranijo denar, ki bi ga dali za umetno osemenjevanje.

Kako je s pridelavo mleka izven Posočja?

Drugje je pridelava mleka skoraj izumrla, ohranjajo jo v glavnem le še za ponudbo na planini v obliki kislega mleka ali za lastne potrebe. Sir izdelujejo v manjših količinah ponekod v Bohinju, pred kratkim so oživili sirarstvo še na planini Zadnji Vogel. Tam smo letos v sodelovanju s KSS izvedli tudi dva sirarska tečaja

Planšarski muzej

(Gorenjski muzej Kranj)

Stara Fužina 181, 4265 Bohinjsko jezero, tel.:

04 577 01 56 ali 041 564 904

Odprto: 25. 12.-30. 6. in 1. 9.-25. 10. od 10.00
do 12.00 in od 16.00 do 18.00. 1. 6.-31. 8. od
11.00 do 19.00. 26. 10.-24. 12. - zaprto. Ob
ponedeljkih zaprto.

na temo izdelave planinskih sirov iz
surovega mleka.

Omenjamo impozantno tradicijo, ki sega stoletja nazaj, po drugi strani pa stalno izobraževanje sirarjev. Kaj gre pri izdelavi sira lahko narobe in zakaj?

Eno je tradicija, drugo pa realnost, ko kdo poskuša ubirati neko svojo pot ali prisluhne nepreverjenim nasvetom. Prostora za eksperimentiranje pa ni veliko, marsikaj gre lahko narobe. Včasih lahko nastane težava, ki je prej nismo poznali, zato je treba znanje stalno dopolnjevati. Spomnim se, da je pred kakšnimi dvajsetimi leti nastal velik problem zaradi sirišča. Gre za encim, ki se ga mora dodati v mleko, da sproži sirjenje. To sirišče so pridobivali iz tako imenovanih siriščnikov, zadnjih delov telečjih žlodcev. Ko so iz njih pridobili naravni encim, so z njim nevede zanesli v mleko tudi koristne bakterije iz tam sesirjenega mleka, ki so cepile mleko, da je začelo fermentirati. Problem je nastal, ko so začeli uporabljati industrijska sirišča, niso pa upoštevali, da v njih ni teh bakterij, zaradi česar je prihajalo do težav predvsem pri usirjanju svežega mleka. Pri naravnem sirišču problema ni bilo, zato se z njim prej nihče ni ukvarjal. Šele ko so nastopile težave, se je začelo razmišljati, kaj gre naenkrat narobe.

Kaj pa vsakdanji problemi?

Težave so še z visoko produktivnimi pasmami krav, ki dajejo več mleka, so pa manj odporne, veliko več je mastitisa. Pri predelavi na planini je lahko težava s primernimi klimatskimi pogoji v zorilnicah, ali če ni možnosti hlajenja mleka. Prav tako, če primanjkuje vode, skratka, da ni primernih pogojev, v katerih se sir izdeluje. To se deloma kompenzira z boljšo pašo, kvaliteta mleka je vedno glavni pogoj za kvaliteto sira.

Trdi tip sira, ki se večinoma izdeluje na naših planinah, mora po pravilu zoreti vsaj dva meseca, da doseže pravo konzumno vrednost in izkoristi

ves svoj potencial. Vse napake se pokažejo že pred tem časom. Ne da se jih skriti. Kmetom je sicer v interesu, da se sira znebijo čim prej, da nimajo dela s skladiščenjem, in pri tem so jim v pomoč mnogokrat prav kupci sami, ki ne vedo, kakšen mora biti pravi sir. Nekaterim je morda celo bolj všeč, če je še svež in mehkejši ter nima tako izraženega okusa, ki je lahko za ljudi, ki so vajeni le navadnih delikatesnih sirov, premočan.

Kako pa je z ostalimi proizvodi? Iz mleka ne nastane zgolj sir.

Na nekaterih planinah pridelujejo še maslo, vendar v manjših količinah. Nekoč je bilo maslo zelo drago in

Planina Za skalo Foto: Peter Strgar

mleko so zelo posneli, da bi ga pridobili čim več. Danes nima visoke cene, ker se ga nekateri potrošniki malo bojijo zaradi vsebnosti holesterola.

Mleko pa ob zelo bogati paši vsebuje veliko maščobe, ki postane ob višjih temperaturah zorenja sira moteča, in tedaj rečemo, da se začne sir potiti, ker maščoba izstopa na površje.

Zaradi encimske razgradnje maščob lahko prihaja tudi do določenih priokusov. Da bi to preprečili, je dobro, če se mleko vsaj malo posname, tudi če smetana ne gre v maslo.

Pomemben produkt je še albuminska skuta. To je skuta, ki jo naredijo iz sirotke po izdelavi sira. Ta skuta je povsem drugačna od običajne in

je zelo cenjena, še posebno v tujini. Doseže tudi pol cene sira. Pri nas še ni tako iskana in cenjena kot na primer v Italiji, kjer jo imenujejo rikota (*ricotta*). Tam obstaja mnogo sirarn, ki celotne stroške delovanja pokrijejo že s prodajo te skute, vse ostalo pa predstavlja njihov zaslužek.

Ko že pišemo o sodobnem planšarstvu, ali obstaja še kaj, česar v tej panogi včasih niso poznali?

Morda je res zanimiv pojav, ki smo ga opazili prav v zadnjih letih. Gre za nekakšen kravji lizing. So ljudje, ki jih delo na planini zelo veseli in ki so ga morda nekoč že tudi opravljali. Nimajo pa svojih lastnih krav. Zato

pri kmetu v dolini najamejo kravo ali nekaj krav za na planino. Kmetu nato plačajo vse mleko, ki bi ga ta sicer namolzel, po odkupni ceni, ki bi jo dobil v mlekarni. Na planini postorijo vse obveznosti, ki so jih dolžni glede čiščenja pašnika, krijejo svoj del stroškov za delovanje planine in oddelajo dogovorjeno število dni po vsaki kravi. Na koncu sta zadovoljna oba. Kmet dobi plačano mleko, kot če bi ga oddajal v mlekarno, s tem da mu štiri mesece krave ni treba niti molsti niti krmiti. Najemnik pa ima z delom svoje veselje, pa še nekaj zasluži. S sirom, ki ga proda, ustvari pozitivno razliko glede na ceno mleka, ki jo je plačal kmetu. ●

O človeku, ki je vse življenje iskal lepoto¹

Ob 30-letnici smrti Janka Ravnika (1891–1982)

Besedilo: Majda Odar

Janko Ravnik, doma iz majhne Bohinjske Bistrice, je leta 1903, pri dvanajstih letih, odšel v ljubljanske šole. Svoje poklicno življenje je posvetil glasbi, vendar se je na vrhunski ravni ukvarjal tudi z drugimi dejavnostmi. Dolga leta je bil vzornik in mojster slovenske planinske fotografije. Njegova fotografska dela so bila objavljena v številnih domačih in tujih publikacijah, zlasti v Planinskem vestniku, v knjigah dr. Henrika Tume in dr. Juliusa Kugyja ter v dveh avtorskih monografijah – *Odsevi in obličja* ter *Lepa si, zemlja slovenska*. Ravnik je bil tudi režiser prvega slovenskega celovečernega filma *V kraljestvu Zlatoroga* in več kratkih filmov. Kot zagnan gornik je bil soustanovitelj, nekaj časa tudi predsednik in pozneje častni član Turistovskega (planinskega) kluba Skala. Bohinjec po rodu, ki je sicer živel v Ljubljani, je v svojo ožjo domovino zahajal v prostem času. Zadnja leta je veliko časa preživel v svoji vili v Stari Fužini, domačini pa se ga spominjajo kot virtuoznega organista v cerkvi sv. Martina v Srednji vasi.

Letos mineva 30 let od Ravnikove smrti. Ob tej priliki je Triglavski narodni park v Info središču TNP Triglavsko roža na Bledu pripravil okroglo mizo o njegovem udeleževanju na področju gorništvu, fotografije in filma ter spominsko razstavo njegovih fotografij iz časa pred drugo svetovno vojno.

Zôtlarjevi

"Že kot otrok sem hodil po vrtu za rojstno hišo v Bohinjski Bistrici, od koder se je v jasnem vremenu razprostirala pred očmi dolga vrsta gorskih grebenov in vrhov s Triglavom na čelu, že takrat sem v sebi začutil nemir," piše Janko Ravnik v svojih spominih. Zôtlarjeva domačija je bila znana po izdelavi sedel in komatov. Velika hiša, ki še danes stoji na robu Bohinjske Bistrice, na začetku romantične bohinjske Dobrave, je bila

¹ Citat Marijana Lipovška, 1966.

zgrajena na zemlji, ki jo je oče Jaka še pred poroko kupil od Sušnikovega, kasnejšega tasta. "Sedlar in tapetnik" je pisalo na pročelju. Dva konjiča, lično postavljena pred vhod v delavnico, pa sta vzbujala radovednost pri bistriških kratkohlačnikih.

Oče je veljal za nekoliko čudaškega, molčečega gospodarja, ki pa je bil napreden tudi za današnji čas. Pet otrok se je izšolalo daleč od doma – Peter se je edini od fantov vrnil domov in postal organist, Jože odvetnik v Banatu, Angela – poročena Rozman, njeni potomci za hišo skrbijo danes – se je šolala na Dunaju, Janko in Tone pa sta življenje posvetila glasbi. Pet otrok iz oddaljenega, za Sotesko in Jelovico skritega Bohinja je v tistem času

Levo: na Spodnji Prevali, pogled na Vernar in Tosc Foto: Janko Ravnik

Spodaj: jutro na Vršiču
Foto: Janko Ravnik

videlo veliko sveta. Kot pravita Milana Rozman, snaha gospodarice Angele, in Anica Bajt, sosedica, ki družino dobro pozna, je veliko tega sveta prišlo tudi k Zotlarju. Sošolci, sodelavci, prijatelji. In bili so vedno dobrodošli.

Naravnost eminentnega pomena je klubov (T. K. Skala) fotoamaterski odsek²

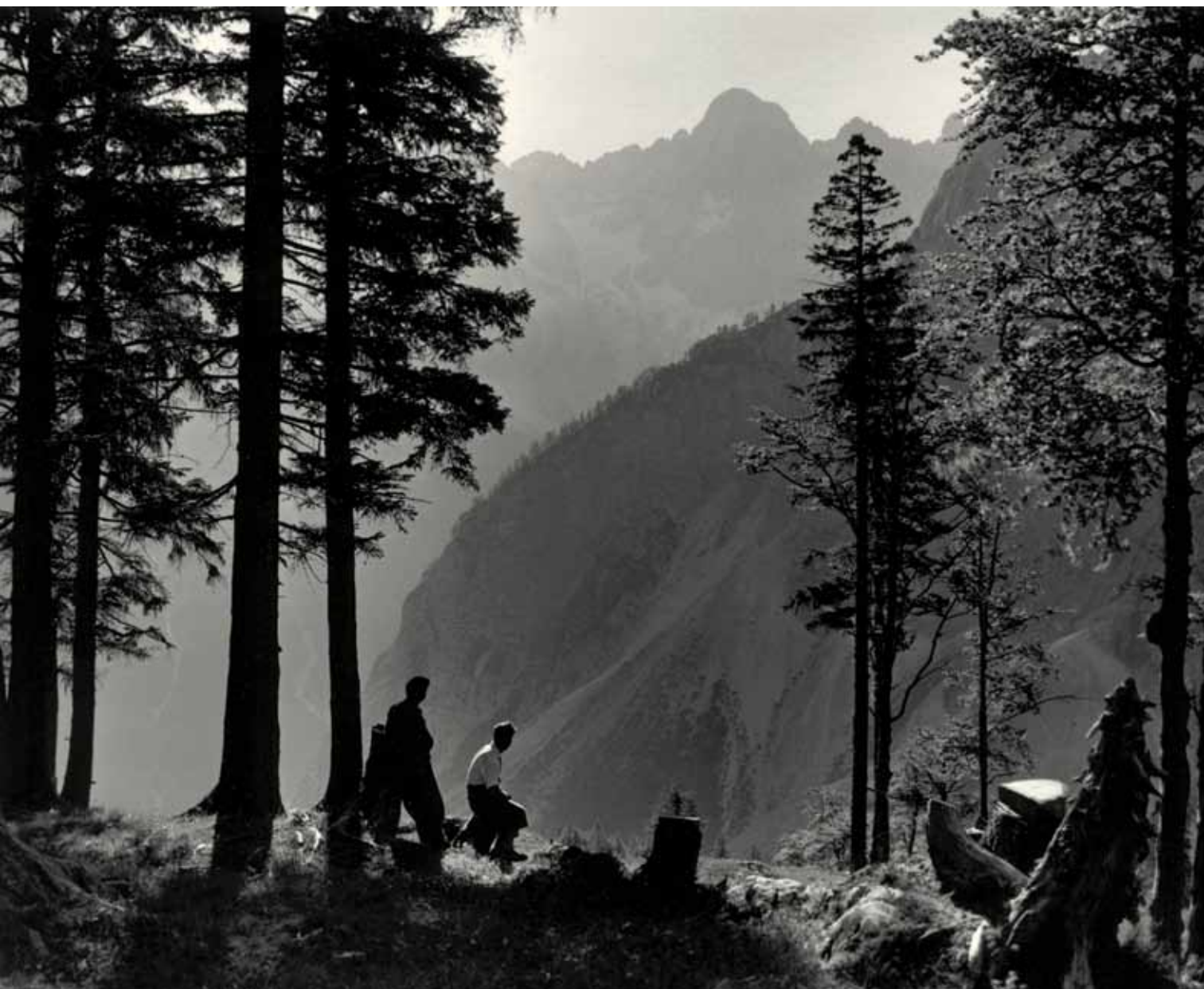
Pri dvanajstih letih je Janko na pobudo vaškega učitelja in z očetovim dovoljenjem odšel v Ljubljano. Najprej na orglarsko šolo, kasneje pa je obiskoval Glasbeno matico, ki jo je pri uglednih profesorjih, kot npr. Anton Trost in Vida Prelesnik Talichova, z odliko končal. Leta 1911 je začel s študijem na praškem konservatoriju, enem izmed centrov takratne evropske glasbene umetnosti, kjer je leta 1915 diplomiral. Prvo svetovno vojno je kot glasbenik v vojaški godbi preživel v Judenburgu in

² Ilustrirani Slovenec, 1926.

Njegove "žegnane roke"

"Ravnikova ročna spretnost je neverjetna. Od parnika, ki si ga je še davno pred minulo vojno naredil za igračo in je perfektno plul po Bohinjskem jezeru, od čudovitih jaslac, kjer meljejo mlino, teče voda, sijajo jutranje in večerne zarje, od jadrnice, ki jo je s pomočjo svojega sina dr. Tomaža Ravnika sam zgradil in ki še danes reže valove njegovega domačega jezera, od številnih strojev in drugih priprav, ki jih je sam naredil, od intarzij, ki jih je delal med vojno do visoke dovršenosti, od mlina, ki mu je odlično sejal moko, od vseh fotografskih drobnarij, izboljšanja aparatov, stavivov, objektivov pa tja do polaganja parketa in ureditve kasetiranega stropa v njegovem domu ob jezeru – vse to je ena sama dolga vrsta in priča o izredni sposobnosti tega moža," piše o njegovi spretnosti Marijan Lipovšek.

Tolmezzu. Po vojni se je vrnil v Ljubljano in se sprva zaposlil kot korepetitor in dirigent v ljubljanski operi, ob ustanovitvi Akademije za glasbo pa je

postal učitelj klavirja in kasneje redni profesor, nekaj let tudi njen rektor.

Povojna leta so Slovencem, postavljenim v nov svet Kraljevine Jugoslavije, prinesla nov zagon na mnogih področjih, tudi v gorništvu. Slovensko planinsko društvo, ustanovljeno že v 19. stoletju, se je usmerilo predvsem v gospodarski razvoj planinske infrastrukture. Ravnik, že takrat zagnan planinec in fotograf, je bil soustanovitelj Turistovskega kluba Skala. Njegovo mnenje je bilo, da je

Na Kredarici ju med skalaši leta 1922 poroči prof. Janko Mlakar

"Prvič sva se videla v Vratih v Aljaževem domu ... Pri mizi je bilo ravno še malo prostora, da sta lahko prisedla še Ravnik in njegov prijatelj Hodnik (Valentin Hodnik, bohinjski slikar, 1896–1935) ... Poročila sva se pa čez tri leta, leta 1922. Poročil naju je prof. Mlakar, ki naju je tudi seznanil. In sicer v takratni kapeli na Kredarici – danes je žal ni več. Janko Mlakar je potem v knjigi pisal, kako dekleta hodijo v planine in tam iščejo ženine, on pa da eno pozna, ki ga ni iskala, ampak ga je tam dobila," je romantične spomine na njuna prva srečanja opisala Milica Ravnik. Obлека sodelujočih je bila praznična, okras v kapelici – namesto cvetlic – je bil pa prav poseben. Na vrstico so bili nanizani gamsovi bobki. Profesor Janko Mlakar je sodeloval tudi pri njuni zlati poroki leta 1971.

gorski svet treba približati mladini. "Mlad človek s svojo odvisno eneržijo išče prilike udejstvovanja – a nikjer ni prilika popolnejša kakor v divji božanski prirodi naših Alp, ki liki gigantska žaga kažejo ničnostnemu človeku svoje nabrušene iskrece zobe in zahtevajo od njega celotnosti: človeka z voljo, močjo in pogumom na pravem mestu, z zmisлом za dobroto, pravičnost in dolžnost – klen značaj, ki bo dajal v poznejši dobi poudarka javnemu življenju," je bilo leta 1926 v časopisu Ilustrirani Slovenec zapisano o tem, kaj T. K. Skala kot evropsko primerljiv klub nudi in priporoča mladini. Zaradi svojih lastnosti – vsestranskosti, modre besede in zanesljivosti – je Ravnik klub nekaj časa vodil, kasneje pa postal njegov častni član.

Skalaši so se ukvarjali z različnimi področji – plezanjem, smučanjem, fotografijo, tehničnimi zadevami in reševanjem v gorah. Ravnik je bil zelo dejaven na področju smučanja in fotografije, s katero je začel že zelo zgodaj. V intervjuju za revijo Ognjišče januarja 1979 je rekel, da verjetno že pri osemnajstih, leta 1910, ko je prišel do prvega fotoaparata. Takoj ko je začel dosegati uspehe v tehničnem pogledu, se je bolj in bolj poglobljal v umetnost fotografiranja. Sam je tudi razvijal, kopiral in povečeval. "Zvesta družica kamr'ca", kot jo je ljubkovalno

Hiša na Koprivniku Foto: Janko Ravnik

imenoval, je bila redna spremljevalka na Ravnikovih poteh. V resnici je bilo opreme ogromno. Kot sam omenja, je bila teža celotnega nahrbtnika 25 kilogramov in več. "Omogočila mi je, da sem ž njo zapisoval svojo kroniko, svoj dnevnik. Upodobljeni kraji naše slovenske zemlje so tudi dokazno gradivo o moji stanovitni vdanosti lepoti in nenazadnje tudi priče telesnih in duševnih preizkušenj." Že takrat je Ravnik slovel po svojih projekcijah diapozitivov, katerih namen je bil predstaviti slovenski gorski svet najširši javnosti. S Kugyjevo pomočjo je kolekcija diapozitivov obiskala tudi evropska mesta. Fotografška sekcija T. K. Skala pa je bila, ravno na pobudo Janka Ravnika, ključni element v nastajanju prvega slovenskega celovečernega filma.

"V kraljestvu Zlatoroga" se je imenoval film³

Čeprav je bilo zahtevno v svoji izvedbi, je bilo snemanje filma logična posledica uspešnega delovanja mladih fotografov, upošteva je njihov mladostni zagon, proevropsko usmerjenost in osrednjo aktivnost – gorništvu. Ekipa

³ Marijan Lipovšek, 1966.

Na Prisojniku Foto: Janko Ravnik

Ljubiteljev gora brez kakršnihkoli filmskih izkušenj, a prepričanih v en cilj – pokazati lepote slovenskega gorskega sveta najširši slovenski javnosti – je leta 1928 posnela film V kraljestvu Zlatoroga. Ravnik je bil ne le pobudnik, pač pa tudi glavni snemalec oz. režiser. Zgodba filma je za današnji čas enostavna, za tista leta pa vsekakor primerljiva z vrhunskimi evropskimi filmi. Mlad ljubljanski študent, jeseniški železničar in kmet se odločijo za hribovsko turo "v kraljestvu Zlatoroga". Na poti srečujejo domačine pri različnih opravilih. Prvo noč prespijo v šotoru, drugo v planšarski koči pri lepi pastirici. Tretji dan se povzpnejo na Triglav in sestopijo v Bohinj. V filmu so bili, kot omenja Janko Ravnik, štirje glavni "igralci", dva izmed njih sodita med najboljše alpiniste stare šole: Vida Talichova, Joža Čop in Mirko Kajzelj, ki se je med snemanjem poškodoval, zato ga je nadomestil Miha Potočnik, tudi kasnejši predsednik PZS. Scenarij je napisal pisatelj Juš Kozak, pri snemanju prizorov pa so sodelovali tudi drugi hribovski prijatelji.

Eden izmed njih, Marijan Lipovšek, učenec in kasnejši dober prijatelj Janka Ravnika, priznana osebnost

slovenske glasbene umetnosti, opisuje dogodek snemalnega dne na Voglu na sončen, zasnežen pomladanski dan: "Kako da so mene vzeli zraven, ne vem. Najbrž je posredoval Janko sam, ki sem mu bil tedaj že nekaj let učenec na konservatoriju. In smo bili 'filmske šterne', filmski zvezdniki, kakor se je norčeval Tonej (brat Janka Ravnika, op. a.). Nikoli ne bom pozabil tistega sončnega jutra, ko je ponoči – za veliko noč – zapadlo decimeter svežega pršiča. Poiskali smo klanček, Janko je odločil, kod naj prismočamo, kje naj obračamo, kam naj odpeljemo. Na vzpetini nad klanecem smo čakali, da nas pokliče, vsi nekoliko živčni. Presneto, to ni bila mala reč, nastopati v filmu, četudi samo kot smučar. Ampak kako smo ga polomili! Sonce je tedaj že ogrelo sneg, ki je prijemal na smučič, in vsak po svoje se je valil čez tisti klanec, na katerem smo razen Toneja vsi padli, sram nas je bilo, Janko pa je vpil: 'Film boste plačali!' Še danes morajo biti tisti posnetki nekje v arhivu Skale ali kjerkoli že."

Marijan Lipovšek v svojih spominih nadaljuje, da so ravno tisto popoldne prismočali na razgledni rob, kjer danes stoji Ski hotel Vogel. Ravnikova volja je bila, da so kasneje na tem mestu z denarjem, ki so ga zaslužili s predvajanjem filma, začeli graditi Skalaški dom. Slikovita lokacija in

Fotografska razstava in film

Fotografije, prikazane na razstavi v Info središču TNP Triglavska roža na Bledu, so last dr. Mateja Lipovška, ki mu jih je zapustil njegov oče. Umetnostni zgodovinar dr. Damir Globočnik iz Gorenjskega muzeja v Kranju jih datira v obdobje pred drugo svetovno vojno. Prikazujejo redko videni in v strokovnih krogih še neobdelani fotografski opus priznanega umetnika. V letu 2013 bo razstava obiskala več slovenskih krajev (več informacij na www.tnp.si, majda.odar@tnp.gov.si). Nosilec avtorskih pravic za film V kraljestvu Zlatoroga je Matej Ravnik (maravnik@gmail.com).

ugodni tereni so botrovali povojnemu nastanku znanega smučišča. V tridesetih letih 20. stoletja pa je ljubiteljem bohinjskih gora novozgrajeni dom ponujal zatočišče na dolgih turah, saj je bilo v zimskem času od Sv. Janeza v Ribčevem Lazu pa čez Storečo ravan do Rjave skale, kakor se imenuje razgledna točka, tudi po pet ur hoda. Do leta 1931 so bili posneti vsi kadri in film zmontiran, nato je bil predvajan v Unionski dvorani v Ljubljani, ki je bila posebej pripravljena prav za ta namen. Film so predvajali tri tedne in je bil zelo uspešen. Danes žal ni ohranjen v celoti, je pa strokovno obnovljen in reprezentativno predstavlja gorniško življenje med obema vojnoma.

Kraj Gorenjski, kraj bohinjski, bodeš mi spomin sladak ...⁴

"V mladosti je moje življenje vseskozi potekalo v neposrednem stiku z naravo in to je vplivalo tudi na mojo usmeritev v nadaljnjem življenju, tudi v umetniškem pogledu. Niti poznejša doba ni zrahljala moje povezanosti z naravo, nasprotno, postala je celo trdnejša in bogatejša ...". Janko in Tone sta rada prihajala domov v Bohinj. Sprva z vlakom, kasneje z avtom, skoraj vedno pa s prijatelji iz goriške družine. Mali nečak Stanko, sin Angele, gospodinje Zotlarjeve domačije, jih je vselej težko pričakoval. Milana Rozman, njegova soproga, ki danes jesen življenja preživlja v Domu sv. Martina v Srednji vasi v Bohinju, pravi, da jih je mami naznanil takole: "Zdaj pa gredo! Eden z mapo, eden s kapo, eden pa s skmi."⁵ Gostov je bilo vedno veliko, saj je bila domačija odlično izhodišče za mnogotere ture po bohinjskih gorah. Pozimi s smučmi, poleti pa večkrat tudi s šotorom so odhajali čez Dobravo proti Spodnjim Bohinjskim goram, čez Senožeta na bohinjske planine in naprej proti osrednjim Julijcem. Nežnejši spol je šel velikokrat zraven, prijeten pa je bil tudi oddih na Bistrici. Milana omenja, da so v času najštevilnejših obiskov skuhalo tudi po 75 slivovih cmokov naenkrat. Ker so bili vedno pripravljene na hec, so marsikomu namesto slive v cmok zakuhalo tudi zamašek. Ob večerih se je številna družina znala zabavati. Igrali so pantomimo in ostale, že skoraj pozabljene igre. Glede na to, da je bila družina glasbeno dobro izobražena, so bili pogosti tudi pevski večeri. Ženske načeloma niso bile zaželeno v sestavi. Edinole, kadar kdo ni utegnil, je lahko tenorsko linijo ubrano zapela sestra Angela, ki je imela nizek glas, tako da hujših odstopanj ni bilo. Obiska pri Zotlarjevih je bilo toliko, da je gostoljubnost družine Rozman sčasoma prerasla v turistično dejavnost. Danes jih boste našli na seznamu bohinjskih ponudnikov turističnih kapacitet.

Janko in Tone sta bila najbolj navdušena gornika v družini. Tone, najmlajši, je veljal za dobrovoljnega, vedno pripravljenega za različne hece. Marijan Lipovšek ga v svojih spisih imenuje "nepopisen 'gavnar', ki mu ga ni bilo para in je bil neugnan." Svoje brate in sestre je hudomušno predstavljal, kot pravi Anica Bajt: "Tole so naš Jankl, naš Angelč, naš Jošč, jaz sem pa Toncelj." Janko je takisto veljal za

šegavega in hudomušnega, vendar tudi za najzanesljivejšega – ko je Stanku med prvo svetovno vojno umrl oče, je Angela Janko izbrala za skrbnika. Marijan Lipovšek o njegovi osebnosti piše: "Hoditi z njim, opazovati ga pri delu, pri njegovi osredotočenosti, pri natančnosti, nenehni dobrovoljnosti in šegavosti, obenem pa poklicni strogosti, to je šola, je učenje in izkustvo, ki je nepozabno in ki je obenem sijajen nauk za življenje." Marijan Lipovšek je bil dolgoletni prijatelj Janka Ravnika, njegov spremljevalec na hribovskih poteh in ne nazadnje ravno tako fotograf.

Oj, Triglav, moj dom, kako si krasan!⁶

Iz Lipovškovih dragocenih zapisov z gora, ki jih hrani njegov sin dr. Matej Lipovšek, je moč izvedeti marsikaj o takratnih klasičnih planinskih turah ali zanimivo prigodo, kdo vse je sestavljal navdušeno hribovsko družino. Zdi se, da se je takratna inteligenca med seboj zelo dobro poznala in prosti čas rada preživljala v gorah. Fantje in dekleta so se udeleževali raznih tekem, kot npr. smuka na travnikih – danes teka na smučeh – v Kranjski Gori (februar 1927). Osrednji Julijci so bili vedno priljubljen skalaški cilj. Zvečer po službi oz. končanih predavanjih iz Ljubljane, "pa ponoči skozi Krmo ter ob solnčnem vzhodu in luninem zahodu na Velo polje. Krasni pogledi v zelenkasti svetlobi na Gornjo Krmo z Bohinjskih vratc. Naslednji dan pa po onih krasnih krajih na pl. pri Jezeru, dalje na Vogar in v Bohinj ..." (marec 1927). Ravnik in Lipovšek sta istega leta v poletnem času opravila lepo turo – z motorjem iz Ljubljane do "Fužin" (Stara Fužina). "Po lenarjenju skozi Voje sta morala kasneje 'marširati' proti Kredarici, drugi dan pa čez Triglav na Aleksandrov dom" (današnja Planika). Kot piše Lipovšek, ju je pod Mišelj vrhom "ponovno zajela lenoba, pa ne vreme, kot smo rekli, in sta jo ubrisala po stari poti v Vrtačo, nato pa hitro skozi Voje do Fužin in še v mraku domov v Bistrico na golaž" (avgust 1927).

Obiskovali so tudi Polhograjsko in Škofjeloško hribovje, pa Karavanke – zelo priljubljeno je bilo območje Kofc in Zelenice. Podajali so se tudi na Koroško (Raduha), pa zaradi bližine velikokrat v Kamniške Alpe. Pogosto obiskane so bile tudi Spodnje Bohinjske gore. Poznojesenski čas v tridesetih letih prejšnjega stoletja je bil kot nalašč za obisk Vogla. "Peš iz Bohinjske

Bistrice do Sv. Janeza v Ribčevem Lazu, potem pa šele ob pol desetih zvečer proti Voglu. Radi noči in napačnih smučin mesto desno zašla daleč na levo proti Mali Suhi. Prenočila pod veliko smreko in šele drugi dan zjutraj prišla v koč. Krasen solnčni vzhod." Odšla sta proti Zgornjemu Voglu, popoldne pa nazaj v dolino, kjer ju je "načelnik šumske uprave vzel na voz in peljal na vlak za Ljubljano" (november 1933). V zimskem času je bilo smučanje obvezen sestavni del njihovih pohodov, tudi takrat v Bohinju, ko sta Janko Ravnik in Marijan Lipovšek, da bi vendarle ostala suha, "z dežnikom v rokah v dežju čez Dobravo prismočala do Bohinjske Bistrice" (marec 1947).

Za Ravnikovo 70-letnico (maj 1962) je T. K. Skala organiziral izlet na Jezerško, "udeležba je bila zelo številčna". V šestdesetih in sedemdesetih letih je Ravnik vedno več časa preživljal v svoji vili v Bohinju. Marijan Lipovšek ga je kot najemnik stanu v Lazu velikokrat obiskal, na primer po turi čez Jelovico julija 1971 skupaj s hčerko Marjano, svetovno znano mezzosopranistko, in pokojnim prof. dr. Tonetom Wrabrom. Pri svojih 80. letih se je Ravnik skupaj z ženo Milico in Marijanom Lipovškom odpravil na Snežnik. Njegova sosedna v Stari Fužini Marija Zadnikar je večkrat ponosno omenila, da je še pri 85

⁴ Bohinjska himna, uglasbil Janko Ravnik.

⁵ Skmi – s smučmi.

⁶ Matija Zemljčič, citira ga Janko Ravnik, 1978.

letih obiskal vrh Triglava. Na Triglav je celo življenje gledal z globokim spoštovanjem, o njem piše takole: "Višek v opisovanju bližnjih in drugih krajev Zlatorogovega kraljestva je sam Triglav, ki ga posnetega iz vseh strani gledamo in občudujemo. Fantazija in ginjenost mi narekujeta glasbeno izraženo primerjavo. V kompoziciji vrhov in grebenov, ki v mogočnem crescendo rastejo pred menoj, mi nehote prihaja na um primerjava z arhitektoniko velike simfonije. Triglav je mogočni zaključni akord. Oj, Triglav, moj dom, kako si krasan! S podobnimi vtisi prepojen se vselej vračam z njegovih južnih vrhov: Tosca, Draških vrhov, Jezerskega stola ali Debelega vrha ... po katerih se potikam s foto-kamr'co v roki."

Noči je posvečen vzdih, ki vera v dnu ji tli⁷

Brez lune, zvezd leži molče
vsa v težki temi noč.
In blagovest brezglasno gre
do zadnjih koč.
A v srcih vseh sladak in tih
presveti pokoj cveti:
noči je posvečen vzdih,
ki vera v dnu ji tli.

⁷ Iz samospeva za glas in klavir, ki ga je uglasbil Janko Ravnik.

Jesen življenja je bila za zakonca Ravnik težka. Maja leta 1981, ko je bil v pripravi velik glasbeni dogodek za Ravnikovo 90-letnico, je 6. maja umrl njegov sin Tomaž. Predvidene slavnosti so bile odpovedane. Klenega Bohinjca in njegovo priljubljeno ženo je tragični dogodek zaznamoval do konca življenja. Vse življenje, sicer v več delih, je Ravnik pisal svoj Requiem. Posvetil ga je svojemu Tomažu.

Ne glede na to, da se je v življenju ukvarjal z mnogimi stvarmi, je bila pri njem glasba, kot pravi, najgloblja in najbolj čustvena zadeva. "Tako kot je bilo zanj značilno pri fotografiranju, kjer je natančno vedel, kaj hoče posneti, kakšne efekte želi ujeti v naravi, je bilo podobno tudi pri pouku klavirja in interpretaciji posameznega dela ... Natanko je vedel, kaj želi doseči ... To je čutil instinktivno, prirojeno, glasbo je čutil v vseh porah svojega telesa. Čeprav je bil vsestranski, se zdi, da so mu druge aktivnosti pomenile predvsem relaksacijo oz. je z njimi zbiral in ohranjal energijo, da je lahko izpolnil zanj najpomembnejše – glasbo," pravi njegova učenka, pianistka Zdenka Novak.

Sogovorniki, ki so sodelovali pri nastajanju tega prispevka, so enotnega mnenja, da je bil Ravnik velik človek. Avtoriteta, katere mnenje so

v T. K. Skala in kasneje v uredništvu Planinskega vestnika vedno sprejeli. Da je bil nestor. Domačini pravijo, da je bil človek, ki si ga že ob prvem stiku moral spoštovati. Da je bila njegova sposobnost, sodeč po rezultatih, vrhunska na vseh področjih njegovega ustvarjanja. Podobnih misli je še veliko. Sam sebi pa je bil najstrožji kritik in v svojih besedah o sebi kot častilcu gorskega sveta vedno skromen: "Veselili smo se svojih uspehov. Da smo vse opravljali s poglobljenim idealizmom, ne za kako plačilo, to dejstvo naj ostane tu ali kjerkoli zabeleženo in naslovljeno našim znancem kot primer nesebične vdanosti naši domovini, ki smo jo opevali in slavili prav s filmom V kraljestvu Zlatoroga."

Ravnikov grob je v Mariboru. Velik del njegove zapuščine je v lasti vnuka Mateja Ravnika, ki vsako leto z ožjo in širšo družino pride v Bohinj letovat v vilo v Stari Fužini. Vila je v lepi okolici

Zahvala

Hvala vsem, ki so pomagali pri sestavljanju članka. Posebno omembo zaslužijo Milana Rozman in Anica Bajt, Matej Ravnik, dr. Matej Lipovšek, Jurij Dobravec, Mirjana Turel, Janez Bizjak, družina Antona Zadnikarja, Marijan Kozjek in Silvester Čuk. Hvala pa tudi uredniku Planinskega vestnika za pobudo.

lična podeželska hiša, postavljena na rob Stare Fužine. Zgrajena pred drugo svetovno vojno je lepo vzdrževana. Kot zanimivost naj bo dodano, da je "temeljni kamen" za hišo predstavljal ruševca, za katerega je Ravnik, ko ga je dobil, suvereno dejal: "Ta bo pa stal v moji hiši." Naj spomin na 30-letnico njegove smrti zaključim z besedami Marijana Lipovška, namenjenimi Ravniku: "Kot svetle točke sredi temine so ljudje, ki živijo skladno z načeli, ki niso nikjer zapisana in ki ne izvirajo iz hlepenja po slavi, po gospodovanju, temveč jih piše zavest odgovornosti, ki smo jo dolžni svojem krogu." ◉

Viri in literatura

Akademija za glasbo, Janko Ravnik (1891–1982), 2007

Ilustrirani Slovenec, št. 21, 1926

Ognjišče, št. 1, 1979

Osebni planinski dnevnik prof. Marijana Lipovška, arhiv dr. Mateja Lipovška

Planinski vestnik, št. 4, 1978

Planinski vestnik, št. 9, 1966

www.gore-ljudje.net

Veslo riše (Bohinjsko jezero) Foto: Janko Ravnik

Mogočen vrh z dolgimi

Cima Presanella, 3558 m

Besedilo: Danilo Štor

Druge avgustovska nedelja. Ob dogovorjeni uri, četrto do osmi zjutraj, stopim iz stanovanjskega bloka. Pero in Marko s kombijem že čakata na ulici. Pri Telekomu pobremo Petra, v Ljubljani se nam pridružita Polde in Marjan, na Vrtojbi pa še Radovan in Igor. Ves damski del ekipe je ostal doma. Razloga ne poznamo. Naš cilj je tokrat Cima Presanella, s 3558 metri nadmorske višine najvišji vrh v gorski skupini, ki nosi ime po štiri metre nižjem Monte Adamello in leži zahodno od mondenega smučarskega centra Madonna di Campiglio. Področje spada v Naravni park Adamello – Brenta, meja parka poteka na severni strani čez vrh Presanelle, medtem ko je Adamello z okoliškimi ledeniki prav v osrčju zahodnega dela parka. Vzhodni del zajema Brentske Dolomite, vmes pa se globoko proti prelazu Campo Carlo Magno zajeda dolina reke Sarce z že omenjeno Madonno di Campiglio. Carlo Magno? Karel Véliki? So Franki širili svoj imperij tudi skozi te ozke in odmaknjene alpske doline?

pristopi

Dolga, na koncu tudi drzna vožnja do izhodišča

Po hitri dopoldanski kavi na bencinskem servisu Vrtojba odbrzimo dalje. Sprva počasneje po cestnem gradbišču do Villessa in nato precej hitreje do Verone, kjer pademo v prometni zamašek na avtocesti proti Brennerju. Napredujemo po polžje, spremenljiva prometna signalizacija pa nas tolaži s sporočili, da bo tako samo še do Rovereta kakih šestdeset kilometrov severneje. V Trentu naredimo nekaj odvečnih kilometrov. Voznik najde pravi odcep šele potem, ko se v navigacijo vključi pretežni del ekipe. Nekako takole: "Ne tja! Glej, če boš kje videl tablo za Madonno di Campiglio!" V Pinzolu se nam dozdeva, da smo že predaleč, zato sledi ponoven navigacijski posvet. Zatopljeni v karte ugotovimo, da je do odcepa ceste v Val Nambrone, tik pred vasico Sant'Antonio di Mavignola, še štiri kilometre. Odcepa ni težko prepoznati, saj je okrašen s številnimi obvestilnimi tablamami, med drugim tudi za planinsko kočjo Segantini, kjer bomo prenočili.

Prometna signalizacija na začetku ceste pa daje slutiti, da bo vožnja še zanimiva. Najvišja dovoljena hitrost je dvajset kilometrov na uro. Dobro, saj se nam ne mudi. Največja dovoljena širina vozila je tri metre: ta nas nekoliko zmede, vendar smo v gabaritih. Največja dovoljena masa vozila je toni in pol. Tega pa spregledamo, ampak ne samo mi. Marko je potem prometno situacijo bolj ali manj obvladal. Dodatne težave so mu povzročala nasproti vozeča vozila, ki jih v tem nedeljskem poznem popoldnevu ni manjkalo. Kombi je vsake toliko glasno stokal in cvilil, da so šli Peru lasje pokonci. Od njega se je namreč pričakovalo, da kombi vrne v stanju, v kakršnem je bil, ko si ga je sposodil. Zato je bil Marko nekajkrat deležen brezplačnih inštrukcij o voznških veščinah na ozkih, strmih in ovinkastih gorskih cestah.

Od parkirišča, oziroma bolje: od ene izmed skromnih razširitev obcestnega terena pod planino Vallina d'Amola prispemo do kočje Segantini v dobri uri. Na poti se ne zgodi nič posebnega ali zanimivega, razen morda stranske zgodbe, v kateri je Igor iskal in tudi našel oblekico prikupne italijanske mladenke. Gorska postojanka

je lepo urejena, zgrajena v sedemdesetih in obnovljena v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Prva kočja, zgrajena že davnega leta 1901, je prav tako obnovljena in spremenjena v depandanso. Za načrtovanje ture je zelo uporabna njena internetna stran www.rifugiosegantini.com, kjer sta objavljeni lični zloženci v italijanščini, angleščini in nemščini z natančnim opisom obeh običajnih pristopov na Presanello; čez prelaza Monte Nero in Quattro Cantoni.

V koči Pero kot vodja ekipe uredi vse potrebno za namestitev in prehrano. Spat odidemo skoraj sočasno z razvojem zmerne nevihte nad območjem. V varnem zavetju planinske postelje deluje škrebjanje dežja po strehi in oddaljeno grmenje nekje nad vrhovi gorstva prav sproščujoče.

Zaradi umika ledenikov je vzpon zahtevnejši

Vstanemo precej pred zoro, pozajtrkujemo in krenemo proti prelazu Monte Nero. Čez Presanello namestavamo narediti pentljo. Vračali se bomo preko prelaza Quattro Cantoni. Razcep poti je takoj za kočjo, obe pa peljeta sprva skoraj vzporedno proti zahodu. Nočno nebo je posejano z zvezdami, o večerni nevihti ni več sledu. Prvi sončni žarki nas obsijejo, ko smo že skoraj pod ostanki ledenika Monte Nero. Pobočje je posuto s kamenjem in poledenelo. Nikomur ni prav veliko do tega, da bi si za teh nekaj sto metrov natikal dereze. Igor se opogumi in začne prečiti. Ko se po desetih ali dvajsetih korakih znajde na trebuhu, počasi drseč navzdol, dileme ni več. Takoj vsi dereze!

Počasi se vzpenjamo proti skalovju. Za celotno območje na južni strani prelaza so značilni labilni skalnati skladi, ki se lahko premaknejo že ob manjši obremenitvi. Skala je precej preperela in nevarnost padajočega kamenja velika. Verjetno je bil to glavni razlog, da so pred kratkim čez prelaz na bolj čvrstem delu skale nadelali varovano plezalno pot, vseskozi opremljeno z jeklenicami in skobami. Prijetno nas presenetijo tudi oznake poti. Čez prelaz in tudi na nekaterih drugih trpežnejših skalnatih delih so uporabljene slovenskim gornikom dobro znane Knafelčeve markacije. Teh na povratku čez prelaz Quattro Cantoni ne srečamo več. Sploh pa je označevanje poti na Presanello nekaj posebnega, rekel bi italijanskega. Z markacijami so označeni zgolj, očitno po njihovem mnenju,

Presanella s severa je mogočna skalno-ledeniška gora. Foto: Oton Naglost

ključni deli poti čez oba prelaza in še na nekaterih drugih mestih. Med take po tej logiki sodi tudi področje okoli koč. Ostali odseki poti pa so označeni zgolj z možici, tu in tam še s kakim kovinskim drogom v barvi okolice, ali pa sploh z ničemer. Če te v tem morju skalnih skladov preseneti megla – no, potem si v resnih težavah! Že brez nje smo se nekajkrat znašli v orientacijskih dilemah. Še posebno na povratku pri iskanju odcepa poti proti prelazu Quattro Cantoni.

Na drugi strani prelaza nadaljujemo navzgor čez skalne sklade in manjše pomrznjeno snežišče proti skalnemu skoku, ki je pravzaprav začetek jugovzhodnega vršnega grebena Presanelle. Kmalu ugotovimo, da so skladi kamenja tudi na tej strani precej labilni, zato postanemo previdni. Pero odredi hojo za njim

Ledeniška prostranstva južno od Presanelle, nad njimi se dviga Monte Adamello

Foto: Vladimir Habjan

v večji medsebojni razdalji. "Težak je najmanj dve toni, spolzi pa kot bi bil kos ledu," oceni situacijo Marjan, potem ko na enem takem zahrbtnem kamnu zdrsi nekaj metrov po pobočju navzdol.

Na skalnem skoku nas spet pričakajo Knafelčeve markacije in v lažjem plezanju stopimo na greben. Vrh pa je še daleč. Zadnji tehnično težji del nas čaka pod bivakom Orobica; tudi ta je vzorno zavarovan z jeklenico. Možici postajajo prava redkost, sploh od bivaka dalje. Odpirajo se prečudoviti pogledi na celotno gorstvo in doline pod njim. V daljavi iz ledenih prostranstev

vstaja Adamello, na vzhodu pa pritegne pozornost mogočna veriga Brentskih Dolomitov. Po približno petih urah vzpona stojimo na vrhu.

Sestop po drugi poti

Pod nami se proti jugu razprostira ledenik Nardis Occidentale, ki nam bo na povratku služil za orientacijo. Okoli gore se začnejo zbirati oblaki in meglice, zato se sprašujemo, ali se ne bi bilo morda bolje vrniti po poti pristopa. Odločimo se za načrtovano varianto in po ne predolgem odmoru in obveznem fotografiranju začnemo s spustom po strmem skrotastem pobočju do snežišča, ki tudi skriva nekaj pasti. Trdo ledeno podlago prekriva kakih dvajset centimetrov gnilega snega, ki ob nepredvidnem koraku spolzi s tabo vred. Zato se, kjer se le da, raje držimo skrotja. Pod snežiščem, morda celo ostankom ledenika, se svet položi, vendar to še ne pomeni lahke hoje, saj je balvanov in skladov kamenja tudi na tej strani gore na pretek. In tako je vse do prelaza Quattro Cantoni, kjer nas dodobra izmučene od kobiljenja preko skal in kamnitih blokov čaka še strm vzpon nanj. Pa nato še bolj strm spust in spet kobiljenje čez skale ... No, za markacije je na tej strani poskrbljeno, tako da vsaj orientacijskih težav ni več. Smo namreč na delu poti št. 219, ki povezuje koč Segantini z dolino Nardis, skozi katero poteka južni pristop na

Z ledenika čez skalno stopnjo proti bivaku Orobica Foto: Vladimir Habjan

Presanello. Ta terja premagovanje dobrih dveh višinskih kilometrov in pol. Morda se ga lotimo kdaj drugič ... Po devetih urah in pol smo spet pri koči. Privoščimo si kratek oddih in nadoknadimo izgubljeno tekočino. *Birra grande* je v tem trenutku največkrat izrečena besedna kombinacija izmučenih Slovencev. Prejšnji večer so nas imeli za Hrvate, a kdo bi jim zameril?

Ko napolnimo telesne rezervoarje, tudi utrujenost izgine. Počasi bo treba v dolino, pot domov je še dolga. Poslovimo se od oskrbnika in v slabi uri složnega sestopa smo pri kombiju. Le še osvežitev v bližnjem deročem potoku, Peter pa medtem uspešno reši problem v koči pozabljenega dela opreme, in že vijugamo po cesti skozi Val Nambrone navzdol. Kombi je tokrat v Perovih rokah in nič ne stoka.

"Dol zna vsak!" polglasno komentira Marko. Spotoma se ustavimo še v Arcu ob Gardskem jezeru in občudujemo priljubljene cilj športnih plezalcev: navpične stene z idiličnim gradičem na vrhu ene izmed njih. Potem pa sledi dolga in monotona vožnja po Padski nižini. Doma smo sredi noči, zadovoljni z opravljeno turo, drobne nevšečnosti in zapleti so pozabljeni, misli pa že usmerjene k naslednji turi. ◉

INFORMACIJE

Cima Presanella, 3558 m

Cima Presanella je lepa gora piramidaste oblike in najvišja na jugu Ortlerjeve skupine. Na južno stran je pohlevnejša, na severno pa bolj strma. Njena veličastna severna stena je še posebej dobro vidna s ceste na prelazu Passo Tonale. Prvi vzpon na vrh je bil opravljen leta 1859, drugi podatki pa niso znani. Pristopi na vrh vodijo s štirih strani. Zaradi splošnega upadanja ledenikov zadnjih nekaj desetletij sta na severu Vedretta Presanella in na jugozahodu Vedretta di Nardis že precej zmanjšana, še vedno pa je za ta pristopa potrebna ledeniška oprema. Za vzpon z vzhoda od koč Segantini ledeniška oprema ni obvezna, saj prečimo le posamezna snežišča. Ta pristop vodi čez škribino Bocca di Monte Nero, kjer je ledenik toliko upadel, da brez novo nadelane zavarovane poti sestop na snežišča ne bi bil več mogoč. Po tej poti je potekal tudi pristop na goro, opisan v prispevku. Z vrha je lep razgled na skupino Ortlerja, Monte Disgrazio, skupino Brente in seveda bližnji Adamello.

Zahtevnost: PD+. Zahtevnih je nekaj skalnih mest (plezanje II. stopnje težavnosti) in prečenje strmih snežišč (do 35 stopinj). Tura je dolga in naporna.

Višina: 3558 m

Višinska razlika: 1200 m

Višina izhodišča: 2120 m

Izhodišče: Rifugio Cornisello WGS84: 46,220881, 10,739595 .Iz Slovenije pridemo do tja po italijanskih

avtocestah prek Gorice, Padove, Verone in Trenta. V Mezzolombardu zapustimo avtocesto in nadaljujemo do kraja Cis (do sem pridemo lahko tudi prek Beljaka, Lienza, skozi Pustriško dolino in Bolzano), od tam pa v dolino Val Meledrio, skozi Madonno di Campiglio do San Antonia di Mavignola, 1123 m. Tu zavijemo severozahodno in se po dolini Val Nambrone po zanimivi gorski cesti pripeljemo do parkirišča pod koč.

Koča: Rifugio Segantini, 2371 m, telefon 0039 046 550 73 57.

Časi: Rifugio Cornisello—Rifugio Segantini 1.45 ure
Rifugio Segantini—Cima Presanella 4–5 ur
Cima Presanella—Rifugio Segantini 3–4 ure
Rifugio Segantini—Rifugio Cornisello 1 ura
Skupaj 10–11 ur

Sezona: Kopni letni čas.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Alpen, Die Normalwege, Bruckmann, 2004.

Zemljevidi: Adamello, Presanella, Tabacco 052, 1:25.000; Presanella—Madonna di Campiglio—Passo del Tonale, Kompass 639, 1:25.000; Adamello—La Presanella, Kompass 71, 1:50.000; Dolomiti di Brenta—Adamello—Presanella—Val di Sole, Tabacco 10, 1:50.000.

Opis: Do koč Rifugio Segantini vodi prijetna markirana pot št. 216 mimo jezera Lago Nero in škribine Bocch da l'Om. Za škribino se nam odkrijeta pogorje Presanella in pokrajina okoli koč, v kateri običajno prenočimo.

Od koč nadaljujemo po travnatem in gruščnatem terenu proti severu, delno tudi po ostanku ledenika. Stezica, ki ji niže še lahko sledimo, se više izgublja. Na levi je Monte Nero, 3844 m, naš cilj pa je škribina v skalnem grebenu Bocca di Monte Nero, 3078 m, do katere je potrebno prečiti strmo snežišče in poplezati po ne prav prijaznem svetu (II). Na drugi strani grebena se odkrije nov pogled, pod nami je ledeniška dolinica. Do snežišč se spustimo po kratki, a strmi zavarovani poti. Po snežišču nadaljujemo prečno zahodno v smeri skalne zapore. Skalni skok preplezamo (II) in se grušču vzpnemo v smeri majhnega zidanega bivaka Orobica, 3382 m. Ko že mislimo, da je pot do njega le še sprehod, se pred nami odkrije ostra in izpostavljena škribina, ki jo moramo preplezati (II). Presanella je z bivaka lepo vidna in ni prav daleč. Do vrha prečimo po skalnem in delno snežnem grebenu. **Sestop:** Sestopimo lahko po isti poti. Manj zahtevna, a daljša pot vodi z vrha na jug po ledeniku Vedretta di Nardis, za kar pa je potrebna ledeniška oprema. Najlažje in najhitreje sestopimo na ledenik po zahodnem grebenu (kjer poteka tudi pristop s severa). Za skalnimi skoki zavijemo z ledenika levo in večinoma brez poti (slabe oznake) čez gruščnat svet dolgo prečimo pod dobro vidno škribino Passo dei Quattro Cantoni, 2781 m, na katero se bomo morali vzpeti slabih sto metrov (pot št. 219).

Vladimir Habjan

Kar želiš, lahko dobiš!

Prvenstveni vzpon slovensko-ameriške naveze

Besedilo: Urban Novak

Za K7 sem prvič slišal konec leta 2004, ko sem prišel na kamniški alpinistični odsek. Mark¹ je tisto leto tam plezal in poskusil tudi na zahodnem vrhu K7. Njegovo navdušenje nad dolino je bilo nalezljivo. Ker so se mi takrat stvari kot tečajniku zdele še abstraktne, sem si K7 predstavljal kot nekakšen moderen alpinistični ideal. Že mora biti, če tam pleza Mark. K7 je ostal v podzavesti, in ko stvari niso bile več tako nepredstavljive, sem lahko poskusil tudi sam.

Sneži. Ura je tri zjutraj, mi pa¹ sedimo na majhni ledeni polički nekje v vzhodni steni K7. Priplezali smo 600 metrov pod vrh, kjer nas je po dvajseturnem pristopu in plezanju ujela noč. Ampak razmere so super, še vedno smo motivirani in jutri bomo na vrhu. Če bo nehalo snežiti. *Insha'Allah.*²

¹ Marko Prezelj.

² Po božji volji.

Ob devetih jutraj še vedno sneži. Kar pošteno. Napovedano je večdnevno poslabšanje, zato pade težka, a razumna odločitev. Čas je za umik. Sestop ni prijeten in pod steno smo veseli, da se je lepo izšlo. V steni ne poskusimo več, razočarani smo. Preveč smo bili zadovoljni s plezanjem in napredovanjem v liniji, v katero smo zaplezali na pol na blef. Rekli smo, da gremo le pogledat, če gre, bo vsaj zanimivo. Zanimivo je vsekakor bilo, le epilog smo si predstavljali drugače.

Zarečen kruh o ponovnem poskusu smo jedli čez pet dni, ko smo zopet

Napočil je težko pričakovan čas za ponovni poskus v steni, ki je okupirala precejšen delež naših misli v preteklem letu. Foto: Urban Novak

stali pod smerjo. Vendar se je stena še vedno otresala velikih količin novega snega, rahlo je snežilo in bilo je mrzlo. V glavi so mi peli The Clash:

*Should I stay or should I go now?
Should I stay or should I go now?
If I go there will be trouble
And if I stay it will be double
So come on and let me know ...*

Povedala je narava. Za letos je konec, v Charakuso je prišla zima.

Takšna linija ne bo dolgo čakala

To lepo, za alpinista kar sanjsko dolino sem zapuščal z mešanimi občutki. Zares vesel za Luko in Nejca,³ ki sta uspela v svoji liniji. Vesel, ker smo

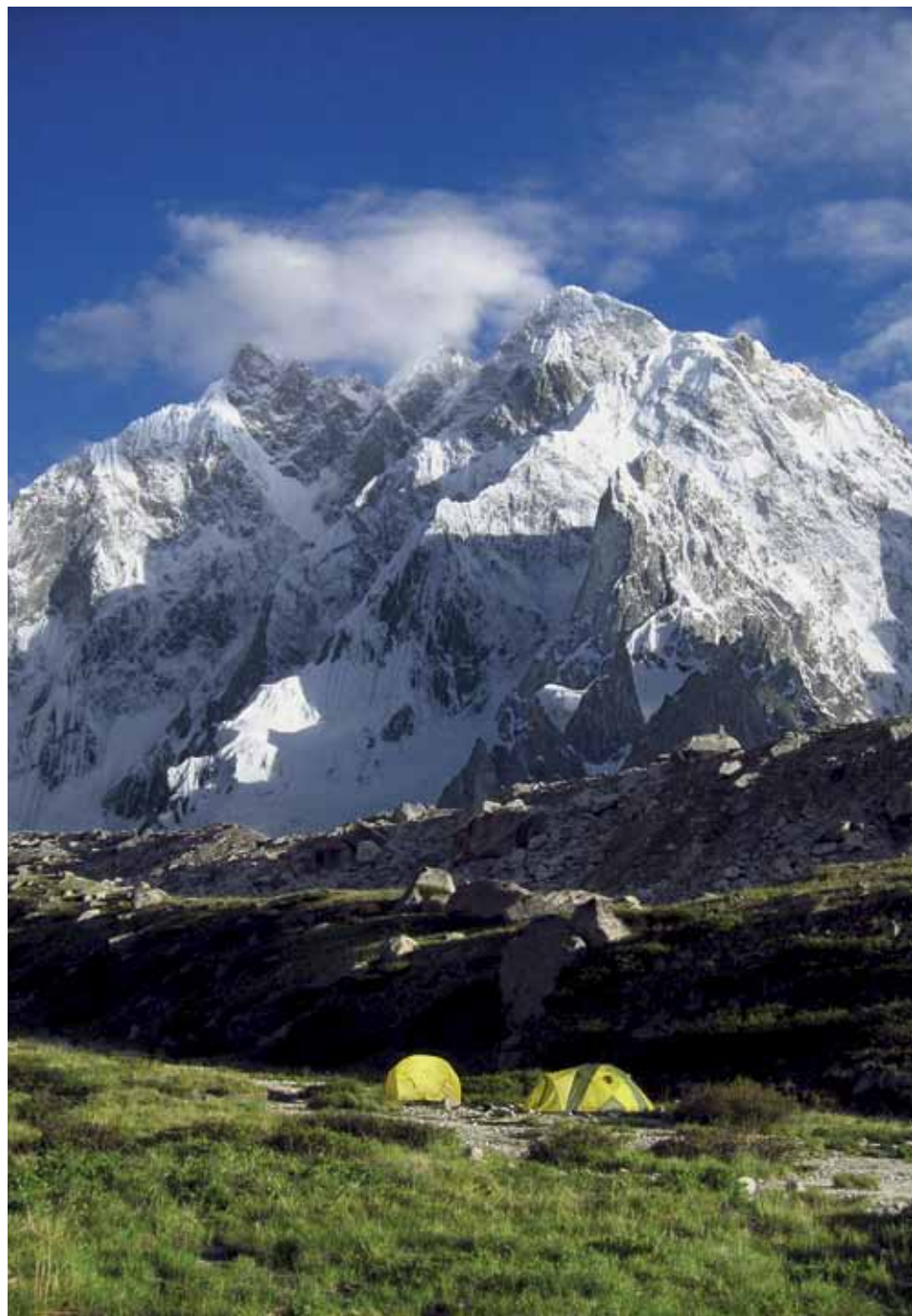
³ Luka Stražar in Nejc Marčič, dobitnika zlatega cepina 2012.

se imeli vrhunsko, veliko plezali in obogatili svoje prijateljstvo. Ampak tista vzhodna stena in neuspeh v njej sta se mi podila po glavi še dolgo po prihodu domov. Enake "dvojne težave" sta imela tudi soplezalca Kyle in Hayden.⁴ Ni bilo potrebno veliko, da smo bili zmenjeni za ponoven poskus. Zakaj zopet Pakistan, Charakusa in vzhodna stena K7, ko pa tam že imaš svojo zgodbo? Poleg tega je zunaj še toliko drugih krajev, ki so vredni raziskovanja. Ne vem. Takšna linija v

⁴ Kyle Dempster in Hayden Kennedy.

Idilčni bazni tabor v Charakusi je kraj, kjer imajo misli, želje in domišljija prosto pot.

Foto: Urban Novak

Proti koncu prvega dne, po 18 urah urah plezanja, ko je bilo potrebno pokazati, da z vzponom resno mislimo, smo se srečali z največjimi dvomi in tehničnimi težavami. Foto: Urban Novak

tako lepi steni pač ne bo čakala prav dolgo. V Charakusi je ostalo malo odmaknjenih koticov in ledenik pod to steno je tak. Zgodbo bomo nadgradili in obogatili. Prav tako prijateljstvo.

Vrnitev v Charakuso

V bazni tabor prispemo v začetku julija. Zamudo iz Islamabada, kjer smo štiri dni čakali na polet v Skardu (in Kyla, ki je zamudil let iz New Yorka), želimo nadoknaditi, tudi z daljšimi dnevnimi etapami. Vendar se naglica ne izplača, kar spoznamo šele v bazi, kjer se zaradi prehitrega vzpona in rahle zastrupitve s hrano še kar nekaj dni ukvarjamo z zdravstvenimi težavami. Hayden jih rešuje z dvodnevnim sestopom v vas Hushe, ki leži 1500 metrov nižje kot bazni tabor. Tam se telo lažje celi.

Ob ponovnem snidenju v bazi smo zdravi in motivirani. Letošnje razmere so v primerjavi z lanskimi drugačne. Suha zima je izsušila led, spomladansko sneženje pa je nanj naložilo velike količine snega. Torej bo nekoliko bolj zanimivo kot nazadnje. Da bi imeli čim manj težav z aklimatizacijo,

se povzpemo na Sulu, ki leži nad bazo. Za aklimatizacijo je idealen, saj so v južnih stenah razmere boljše, poleg tega tehnično ni zahteven. Pravzaprav je skoraj dolgočasen. Zavedanje, da je takšna aklimatizacija pač potrebna za uspešen vzpon na goro, ki je naš glavni cilj, je nekoliko v pomoč. S seboj imamo le opremo za bivakiranje in šah, s katerim si bomo krajšali čas. Večino vzpona sneži, na vrhu tudi precej piha. Ker nimamo veliko dela z ravnanjem prostora za šotorček, si naredimo še snežen zid, ki nam omogoči mirnejšo noč. Zjutraj se obzorja razjasni, pogledi in razgledi pa so takšni, da bi zadovoljili največje romantike. Ožarjeni velikani Karakorum so kot na dlani. Do poldneva se vrnemo v bazo v domačo oskrbo Navija in Alija, ki skrbita za domače vzdušje in nas razvajata z izjemno hrano.

Zadovoljivo aklimatizirani čakamo na prvo priložnost za resen poizkus v K7. Letos želimo izkoristiti vsako priložnost, ki nam jo bo ponudilo karakorumsko vreme. Kadar nam vreme to le dopušča, se obešamo po balvanih, sicer pa veliko jemo in še več spimo. Po štirih dneh dobimo obetavno napoved. En dan lepega vremena še počakamo, da se stene otresejo svežega snega, nato spakiramo nahrbtnike in odrinemo proti steni.

Želja je velika

V primerjavi z lanskim letom je na ledeniku še vedno veliko snega, tudi izredno vroče je. Pod steno v varnem zavetju manjšega lednega odloma postavimo šotorčka. Preostanek dneva se nacejamo z vodo in bašemo s hrano. Imamo občutek, da naslednje dni ne bo veliko časa, predvsem pa volje za takšna opravila. Vmes kujemo taktiko. Možnosti je več, na koncu zmaga tista, ki vključuje vstajanje ob desetih zvečer.

Po vnovičnem *eksu* litra tople juhe se odpravimo. Spodnji del poznamo, zato si lahko privoščimo zgoden začetek. Poleg tega želimo imeti kolikor je le mogoče veliko časa. Glede na izkušnje iz lanskega leta ne pričakujemo daljšega obdobja lepega vremena, zato vsaka ura šteje. V lednem delu se zdani. Nebo brez oblaka in ožarjena severozahodna stena K6 dvigneta vzdušje. Besedi *stoked* in *psyched*⁵ sta brez dvoma največkrat uporabljeni v naših izjavah. Biti ponovno tukaj s takšnima prijateljema je privilegij. Zanimivo, kako hitro mine leto dni. Kot bi bili tukaj prejšnji teden. Oguljena fraza, vendar resnična.

Ko začnemo prečiti proti levi, nas čakajo razmere, ki smo jih sicer pričakovali, vendar upali, da jih vseeno ne bo. Globok nepredelan sneg, pod njim pa suh, trd led. Takšen teren pije

⁵ Motiviran, navdušen, "našpičen".

Trenutek veselja in zadovoljstva nad izkušnjo. Zadovoljstva v zavedanju, da je uspeh vsota prispevka maksimuma vsakega izmed nas. Vložek je bil velik, posledično je bila tudi notranja nagrada velika, tako s plezalskega kot prijateljskega vidika. Foto: Urban Novak

čas in voljo. Lansko leto smo na tem mestu praktično šprintali v primerjavi z letošnjim napredovanjem. Zgodaj popoldne prečkamo mesto lanskoletnega bivaka, pozno popoldne pa stojimo pod zgornjo skalno stopnjo. Gledamo, kam naprej, pa nam ni povsem jasno. Ko se sprijaznimo z dejstvom, da očitno ne obstaja nobena lahka varianta, začnemo s plezanjem s težnjo proti levi. Vmes se pod vplivom kar poštene utrujenosti, občutka rahle izgubljenosti in frustrirajočega sneženja sprašujemo o možnosti ponovnega *bailinga*.⁶ V končni fazi ugotovimo, da verjetno mora biti tako, če želimo splezati tole vzhodno steno. Konec koncev nas ni nihče silil v to, K7 je naša izbira. In želja po uspešnem vzponu je velika, kalili smo jo leto dni, vsak dan. Vemo, kaj pomeni neuspeh. Zato je odločitev o nadaljevanju logična. Preden se znoči, se Hayden in Kyle izkažeta v dveh težkih kombiniranih raztežajih. Prav na vrhu zadnjega se nam ponudi snežni grebenček, v katerega je po uri obdelave vklesana polička za bivač. Po 21 urah se končno lahko usedemo. Paše. Prileže se tudi topla juha, več pa ne. Sedimo na skupni blazini, zaviti v spalne vreče. Ko začne snežiti, se trudimo uporabiti astro foliji, pa nam ju hitro raztrga. Ne preostane nam drugega, kot da počakamo in upamo, da se ne ponovi lanski scenarij. *InshaAllah*.

Pogled na drugo stran

Zjutraj ne sneži. Čez oblake vidimo modro nebo. Super. Vsak od nas oddela izmeno v enem kombiniranem raztežaju, nato se najdemo v vršnih snežiščih. Grem za rob pogledat, kje je vrh. Gledam japonski greben, kako nad nami zavije proti vrhu, ki je torej na naši desni. Prečim nazaj in nato navzgor. Ponovno začne snežiti. Sledi nekaj raztežajev utiranja gazi, pravzaprav gre bolj za kopanje jarka v strmem pobočju. Zares smo utrujeni, ampak vrh je blizu. Ko smo skupaj pri varovališču na zadnji skali, nekaj metrov pod vrhom, ne vemo, kaj naj si mislimo. Predvsem smo samo zadovoljni, da ni treba več gor. No, potrebno je narediti

⁶ Neuspeh.

Opravljeni vzponi na odpravi:

- Sulu peak (5950 m) – Jozebnik (Hayden Kennedy, Kyle Dempster, Urban Novak)
- K7 (6935 m) – nova smer v V steni (Hayden Kennedy, Kyle Dempster, Urban Novak)
- Nasser Brakk (ok. 5100 m) – Britanska smer (Erin Wilson, Urban Novak)
- Lady finger (ok. 5300 m) – spodaj verjetno nov teren do IV (400 m) + vzhodni raz (150 m) (Hayden Kennedy, Urban Novak)
- Phatan Brakk (5410 m, Jesse Mease, Urban Novak)

Odpravo je podprla Planinska zveza Slovenije.

še zadnje korake na sam vrh. Le nekaj metrov nad varovališčem se mi udre pod nogami. Čez luknjo pogledam na drugo stran. OK, to je to, gremo dol!

Celoten sestop poteka po spustih ob vrvi. Globok sneg, številne prečke, občasno sneženje in posledično pršni plazovi ter predvsem ogromno spustov.

Čakamo. Čakamo, da bo konec pršnega plazu, da bomo lahko uredili *abalaka*⁷ in se spustili naslednjih 60 metrov. Pa ni in ni konca. Čakamo res dolgo, a plaz ne popusti niti za sekundo. Hayden prekine molk: *"This is heinous. We have to go down now!"*⁸ Zavrti ledni vijak, potegnemo vrv in se spustimo na vijak. Pri naslednjem spustu naredimo enako. Nato lahko prečimo iz grabna, tako da nismo več v direktni vpadnici plazov. Ob dveh zjutraj smo pri naših podrtih šotorčkih. Spet se prileže topla juha, več pa tudi tokrat ne.

Zakaj to počnemo?

Spimo do dvanajstih. Zunaj je 20 centimetrov svežega snega. Pospravimo vse, kar smo prinesli v ta odmaknjeni

⁷ Abalakovo sidrišče, poimenovano po ruskem alpinistu Vitaliju Abalakovu, je sidrišče, ki ga s pomočjo lednih vijakov in pomožne vrvice izdelamo v ledu.

⁸ "To je strašno. Takoj zdaj moramo dol!"

kotiček, se navežemo in v sneženju odidemo proti bazi, kjer nas pričakata naša pakistanska prijatelja. Najprej sploh ne upata vprašati, ali nam je uspelo, ker je bilo tako slabo vreme. Misli, da smo pač čakali pod steno na izboljšanje. Ko izvesta, da je "bil *summit*", sta vesela. Čeprav mislim, da ne razumeta, zakaj to počnemo. Verjetno prav natančno tudi mi ne. Razumemo le princip vložene truda in nagrade. Čeprav ta nagrada ni materialna. Pakistan te nauči, da obstajajo stvari, ki so vredne več od oprijemljivih dobrin. Dejstvo, ki ga v našem okolju vedno težje vidimo. Zato imam hribe rad. Rad imam tudi te ljudi tukaj. Oni so še vedno povezani z naravo in se razveselijo majhnih, drobnih stvari. Okolje tu v pakistanskih dolinah in hribih nad njimi nam odpira oči. Uči nas o svetu ter o naših čustvih, občutkih, lastnostih in zmožnostih v njem.

Čeprav smo imeli še pred nekaj urami, ko smo se ugrezali v ledeniške razpoke, vsega dovolj, je sedaj v bazi situacija lepša. Čez kak dan ali dva bomo predelali dogodke preteklih dni in v mislih začeli snovati nove načrte. Naše zgodbe in naših sanj o K7 je sedaj konec. Verjetno je čas za nove. Za nove zgodbe, za katere upam in verjamem, da bodo prav tako intenzivne, v družbi pravih prijateljev in zanimivih ciljev. ◉

Krnska jesenska pravljica

Vrhovi nad Krnskim jezerom

Besedilo: Mojca Stritar

Nekoč v davnih časih je visoko v gorah ležalo jezero. Ker je bilo največje daleč naokoli, so mu rekli Veliko jezero. Temna voda v ozki kotanji med sončnimi vrhovi je bila tako lepa, da so ljudje od blizu in od daleč hodili občudovat njene globine ...

Res je pravljico lepo, je pa tudi čisto zaresno in s površino okoli pet hektarov največje slovensko visokogorsko jezero. Če že besno guglate po možganih in se sprašujete, zakaj v njih ne najdete Velikega jezera, naj vas potolaži bolj znana različica njegovega imena – Krnsko jezero. Če ste že hodili po tem koncu Julijskih Alp, veste, da je za manj ambiciozne pohodnike že samo po sebi nadvse fotogeničen cilj. S planinsko kočo, ki stoji v bližini, pa je pripravno kot letiči štart za vzpon na katerega od spokojnih vrhov, ki mu z vseh štirih strani pomagajo pisati alpske pravljice.

Dom pri Krnskih jezerih

Za mojo zadnjo krnsko zgodbo je nekje na polovici nevarno kazalo, da se bo nagnila v srhljivko. Ko sva tiste boleče lepe novembrske sobote v zadnjih sončnih žarkih kolovratili po Batognici, sva bili zelo suvereni, kako bova kljub pozni uri zlahka sestopili. Kako urico zatem sva v popolni temi, ki so jo prebadali samo kristali mraza, hiteli mimo Krnskega jezera in ves pogum se je sfrknil na velikost miške.

Levo: Severna plat Krna Foto: Oton Naglost

Spodaj: Krnsko jezero s Krna, levo Lemež, desno Šmohor Foto: Vladimir Habjan

Bum! Ko je strašen pok presekal debelo tišino in se še nekaj predolgih hipov bobneče igral s strmimi bregovi, sem nehote pospešila že tako jadri korak in z zadržanim dihom premlevala o izvoru strašnega zvoka: a) medved in/ali volk (verjetno slabe volje), b) jezerska zlatovčica, ki je mutirala v krnsko vodno pošast, c) strelske vaje duhov iz prve svetovne vojne. Ker v temi ponavadi ne priznavam racionalnih teorij, so se mi vse navedene možnosti zdele približno enako verjetne, tako da sem se nehala strahoma ozirati po temnih sencah šele, ko sva se zatekli v zimsko sobo Doma pri Krnskih jezerih, 1385 m. Odkar so pred leti iz nje umaknili peč, je sicer bolj ledenica kot udoben brlog, ampak v njej so naju vsaj krnske zveri pustile predrgetati noč.

Kadar je kočica, ki leži v smrekovem gozdiču pri opuščeni planini Duplje, redno odprta, ji ni mogoče očitati pomanjkanja prostora in udobja. Še več, ena redkih je, ki me razveseli ob vsakem srečanju (in ne samo takrat, kadar se umikam pred pošastmi). Njena diskretna, kamnito-lesena podoba namreč bistveno ugodneje vpliva na panoramo, kot bi lahko rekla za arhitekturo večine gorskih postojank, in prav lepo spominja na stare pastirske čase. Ampak ali ni množina v imenu krnske kočice nekam

sumljiva? Zakaj pri "Krnskih jezerih", če pa je Krnsko jezero eno samo!? No, kočica v tehničnem smislu ne leži pri njem, temveč nad manjšim, manj opaznim in manj obiskanim Dupeljskim (ali Malim) jezerom, 1260 m, ki se v sušnih obdobjih celo izgubi v kraška neznanstva. To jezero je bilo skupaj z Jezerom v Lužnici na južni strani Krnskega pogorja salomonsko proglašeno za *eno od* krnskih jezer – in imenu kočice ne moremo nič več očitati.

Jezerki biser ali resna packarija?

Razplet zgoraj začetega trilerja se je zgodil v ponovno obujenem dnevu, ko sva kljub medvedastima bundama še jutranje zmrznjeni prišli do Krnskega jezera. Takoj sva doumeli, da so bile bobneče pošasti prejšnjega večera samo led, ki je sem in tja grozeče počil. Seveda, jezero ima tretjino leta led, kako ga torej ne bi imelo v sibirskem novembru!? Zadovoljni s pojasnilom sva bili še srečnejši ob prizoru pred nama: zaradi čistega, od zime še neomadeževanega temnega ledu je bila alpska fasada nad jezerom, ki jo je ravno začelo oblizovati lenobno sonce, razgledniška podoba gorske sreče, zabeljena s posipom sveže slane!

Žal pa je razgledniška podoba sreče tudi v tem primeru samo

Proti vrhu Krna pozimi Foto: Tomaž Marolt

to – podoba sreče, kajti Krnsko jezero je v resnih težavah. Že v 90. letih so se pojavila opozorila, da je kritično onesnaženo. Kot običajno gredo zasluge za to nam, največjim zastrupljalcem Zemlje, pod Krnom pa si lahko ogledamo avtohton slovenski primerek globalno razširjenega pojava, ko človek za trenutek pozabi, da nima božjih pristojnosti. Danes v Krnskem jezeru živita dve vrsti rib: večja, a redkejša jezerska zlatovčica (*Salvelinus alpinus*), ki je ljubiteljica vod s severnjaškim nadihom, in manjši, družabni pisanec (*Phoxinus phoxinus*), ki v jatah pridrvi k obali

Značilna vršna podoba Krna s severne strani
Foto: Oton Naglost

ob vsakem obetu hrane. Kot v še nekaj naših gorskih jezer sta bili tudi v Krnsko umetno, čeprav dobronamerno, naseljeni med obema vojnoma. Ker pa predvsem pisanci požrejo vse, kar najdejo užitnega, vztrajno rušijo naravno ravnovesje, negativno vplivajo na prehranjevalno verigo in zmanjšujejo raznolikost jezerskega ekosistema.

Biologi naj mi odpustijo poenostavljeno pisanje, a razmere v vodi se dodatno slabšajo zaradi umazanije iz zraka in zaradi začaranega kroga eutrofikacije, ob katerih se tudi prepoved kopanja v jezeru neha zdeti tako kruta. Kopalci, ki se požvižgajo na predpise in ledeno vodo, namreč vanj prek potu, drugih telesnih izločkov in raznih kemikalij vnašajo nezanemarljivo količino fosfatov in druge umazanije. Prevelika vsebnost teh anorganskih hranil pa povzroča

Kako je zlatovčica prišla v Krnsko jezero

Kako drugačni so bili nekoč pogledi na okolje, priča zgodba o naselitvi zlatovčice v Krnsko jezero (PV 1978/10). Strastnega lovca in ribiča iz Kobarida je med počitkom ob jezeru spreletelo, da bi se s pisanci, ki so že plavali tam naokoli, lahko prehranjevale jezerske zlatovčice. Projekta naselitve bodočega ribiškega plena se je energično lotil kar sam. Iz ribogojnice v Gardskem jezeru je ikre zlatovčic prinesel v Kobarid in vzgojil svoje ribe. Spomladi 1928 je skupaj s prijateljem in svojo, menda "brhko" nečakinjo v brento iz prve svetovne vojne naložil mladice rib, jih v izposojenem avtomobilu odpeljal v Lepeno in jih odnesel do Krnskega jezera, kjer so "temu gorskemu biseru izročili še živi ribji okras". Zapis je silno optimističen v duhu takratnega časa – brez dvoma se njegovi akterji niso zavedali, kako nepopravljivo škodo so s tem "okrasom" naredili jezeru.

Krnsko jezero Foto: Peter Strgar

množenje alg in drugih rastlin, ki s svojim cvetenjem in razgrajevanjem porabljajo kisik. Tega zato zmanjka ostalim organizmom, ki ravno tako odmirajo in ga še bolj porabljajo. Po tej neskončni logiki postaja voda vedno bolj algasto sluzasta in zelena, kisika in s tem življenja v njej pa je vedno manj. Ali ni bolje, da stisnemo zobe, potrpiamo do domačega tuša in s tem vsaj malo povišamo možnost srečnega konca za Krnsko jezero?

Kompas krnskih vrhov

Nad okoljsko dramo v temačnih vodah Krnskega jezera pa kompas vrhov nad njimi v vseh letnih časih nudi pravljica doživetja: v zgodnjem poletju razstavo drobceno srčkanega gorskega cvetja, na višku sezone atmosfero gorskih plaž, jeseni zaspano ugašanje sezone, pozimi, kar se zavleče dolgo v pomlad, pa neskončno belino in vrhunska turno-smučarska prostranstva.

Če začnemo na severovzhodu, je od jezerskega vrišča najbolj odmaknjena Velika Baba, 2016 m, ki geografsko še spada h kraški Komni, vendar jo vztrajno vleče na krnsko stran, od koder se dovoli obiskati po markirani poti. Najbližji južni branik jezera so previsne stene Šmohorja, 1939 m, ki nudi najudobnejšo in najbolj centralno izkušnjo krnskih gora: strmo kombinacijo zelenja in skal, domišljivo razburjajoče ostanke prve svetovne vojne in pestre poglede na vse strani. Še južneje se nekolikanj puščoben visokogorski kras izteče na Vrh nad

Stopnice z Batognice na Krnsko škrbino

Foto: Mojca Stritar

Krnskozi lino Foto: Sebastjan Reven

Peski, 2176 m, ki ponuja večje smučarske radosti pozimi kot pohodniške poleti. S Pragom oz. Batogniškim sedlom, 2068 m, je ločen od Batognice, 2164 m, ene najbolj žalostnih in najzanimivejših slovenskih gora.

Za vrh Batognice so se med prvo svetovno borili Italijani, ki so čepeli na zahodnem koncu gore, manj kot sto metrov stran od njih pa so se na vzhodnem koncu trudili Avstrijci.

Statistika Krnskega jezera

Krnsko jezero, 1395 m, je dolgo 390, široko 150 in globoko 17,5 m. Nastalo je za čelno moreno, ki je ostala za ledenikom izpod Krna, na neprepustnih, peščenjaku podobnih apnencih. Nekoč je bilo menda kar 30 metrov višje in precej večje, zdaj pa ga zasipavajo melišča izpod Lemeža in Šmohorja ter hudourniški vršaj izpod Krna. Gladina jezera niha tudi do dva metra in je seveda najvišja zgodaj poleti. Skozi dva požiralnika voda odteka v 500 m nižje ležečo Lepenjico in se sčasoma pridruži Soči. Poleti se voda na površju segreje do 18 stopinj, sicer pa je do 130 dni na letu na jezeru led.

Stega sedla, ki omogoča spust na južno stran k planini Kuhinja, ne manjka veliko do srčike pogorja, Krna, 2244 m. Kar tej točki na železnem repertoarju praktično vsakega hribovca manjka v višini, nadomesti s pestrostjo – kolikor strani, toliko obrazov. Tokrat se zadovoljimo z razmeroma nenapornim vzponom od Krnskega jezera, ki se spretno izmika težko prehodnemu kraškemu svetu. Kogar pa mika prav telovadba po dinamičnih podih, bo severozahodno pod Krnom našel bogastvo brezen, škrapelj in jam, prepletenih z vojaškimi ostanki. Na vašem mestu ne bi preveč brskala po njih – kdove, kaj vse se še lahko najde...

Nad krnskimi podi ljubiteljem nemarkiranih poti obilo sončnih razgledov ponuja dolgi greben Srednjega vrha, 2134 m, in Krnčice, 2142 m, ki se sčasoma izteče proti Bovcu. Čisto na zahodu pa kompas Krnskega jezera naravnava brezpotni Lemež, 2043 m, ter njegov poraščeni in le redko obiskani bratec Debeljak, 1869 m.

Do konca svojih dni?

Vikend, v katerem sva bežali pred krnskimi stvori, sva izkoristili do zadnjega fotona. Po strmih travah Lemeža, elegantnem razgibanju v brezpotju kraškega labirinta pod Krnčico in skoraj letenju na zračnem grebenu Srednjega vrha sva se znašli na Krnski škrbini. Do avta pri planini Kuhinja naju je ločilo več časa, kot je še ostajalo dneva. Ali greva na vrh Krna ali kar dol? Zadnji hipec naju je

Dom pri Krnskih jezerih z zimsko sobo

Foto: Vladimir Habjan

Potres v Zgornjem Posočju

Se še spomnite potresa, ki je leta 1998 zamajal Zgornje Posočje? Z magnitudo 5,6 je bil eden najmočnejših z žariščem v Sloveniji v 20. stoletju in menda je bil njegov center prav nekje okoli Krnskega jezera. Državo z okolico je pretresel ravno v času velikonočnega kosila. Poškodoval je več kot 4000 objektov na Bovškem, Kobarškem in Tolminskem, načel ostanke iz prve svetovne vojne in se podpisal pod marsikatero uničeno pot. Če greste na Lemež, se ne boste mogli izogniti podoru v vršnem grebenu, še strašljivejši in lažje dostopnejši za občudovalce naravnih razdejanj pa je podor za planino Polog v dolini Tolminke. Velikanski kamniti bloki, ki jih je popeljal v dolino, so srh vzbujajoči!

smerna tabla "Krn, 20 minut" prepričala, da iztisneva še zadnjo kapljico sonca iz nedelje in si privoščiva še Krn. Sicer je bilo za najine zdelane noge in dehidrirano grlo do tja malo več kot dvajset minut, toda sestop v zahajajoči igri zlate, rdeče, turkizne in vijolične je bil več kot dostojna pika na i krnske jesenske pravljice... *In srečno sva živeli do konca svojih dni. No, vsaj do naslednjega vikenda.* ◉

INFORMACIJE

Krnsko jezero, 1395 m

Opisan je najbližji pristop do Krnskega jezera iz Lepene. Vse ostale možnosti (iz Bohinja, iz doline Tolminke, s planine Kuhinja itn.) pomenijo resne celodnevne ture.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Od številnih nog zglajene skale na poti lahko v mokrem drsijo.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema.

Višina: 1395 m

Višina izhodišča: 700 m

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Dom dr. Klementa Juga v Lepeni. Malo pred vasjo Soča v dolini Trente, do katere pridemo z gorenjske strani čez Vršič ali s primorske strani skozi Bovec, zavijemo na 6 km dolgo asfaltirano cesticco, ki nas pripelje do doma na koncu Lepene. (WGS84: 46,303757, 13,681976)

Časi: Dom dr. Klementa Juga – zgornja postaja tovarne žičnice 1.30–1.45 ure

Zgornja postaja žičnice – Dom pri Krnskih jezerih 15 min

Dom pri Krnskih jezerih – Krnsko jezero 15 min

Koče: Dom dr. Klementa Juga na koncu ceste v Lepeni, 700 m, telefon 051 622 719; Planinski dom pri Krnskih jezerih, 1385 m, telefon 051 328 928; Gomiščkovo zavetišče pod vrhom Krna, 2182 m, telefon 051 611 363.

Vodniki: Andrej Stritar: Julijske Alpe, Gore nad Sočo. Sidarta, 2006; Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Stanko Klinar: Sto slovenskih vrhov. Prešernova družba, 1991.

Zemljevidi: Krnsko pogorje in Kobarid, 1 : 25.000; Bovec, 1 : 40.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Opis: Od Doma dr. Klementa Juga gremo po široki markirani poti proti Krnskemu jezeru. V spodnjem delu lahko izberemo običajnejšo, nekoliko strmejšo levo ali daljšo desno varianto. Obe se v udobnih ključih vzpenjata prek strmega gozdnatega pobočja in se združita pri zgornji postaji tovarne žičnice. Od tam gremo po široki transportni cesti do prevala (ok. 1400 m), na katerem vsako leto aprila označijo višino snega. Za njim se cesta narahlo spusti. Na naslednjem križišču lahko gremo po levi poti v gozdčič, v katerem je Dom pri Krnskih jezerih, ali pa ga obidemo po desni strani. Obe varianti se kmalu spet združita, na razcepju na planini Duplje pa zavijemo desno do Krnskega jezera.

Velika Baba, 2016 m

SLO Julijske Alpe

Velika Baba je najvišji vrh v nejasnem grebenu vzhodno nad Lepeno, ki gre od Kaludra, 1980 m, do Lanževice, 2003 m. Verjetno je velika samo po svoji razpotegnjeni širini – nikjer v

bližini namreč ni nobene Male Babe, kot smo navajeni pri teh imenih. Čeprav geografsko sodi h Komni, njeno srce pripada Domu pri Krnskih jezerih, od katerega je nanjo

nezahteven vzpon. Markirana pot nas vodi pod strmo zahodno steno in skozi dolino med Babo in Veliko Monturo, 1958 m. Čeprav vrh ni posebej izstopajoč, je ravno prav

razgleden, da nudi prijetno samotno doživetje v Krnskem pogorju.

Velika Baba s planino Duplje Foto: Irena Mušič Habjan

Šmohor, 1939 m

SLO Julijske Alpe

Šmohor med vzponom na Lemež Foto: Mojca Stritar

Brez dvoma je najlepši balkon nad Krnskimi jezerom Šmohor. Pravzaprav sta kar dva – Veliki in Mali. Eden ima 1939, drugi pa 1944 m, ker pa se čisto vsi ne strinjajo o tem, kateri je kateri, gremo samo na "Šmohor", ki s svojo raztreščeno, neavbljivo severno steno daje Krnskemu jezeru tako visokogorski izraz. Kljub mrkemu videzu je prav enostavno dosegljiv po mulatjeri iz prve svetovne vojne, ki je tod pustila obilo spominkov. Posebej priporočljiv je vzpon v zgodnjepoletnem razcvetu, ko zelenje med skalnimi stopnjami krasijo cvetlične miniaturre, sicer pa v nobenem letnem času ne bomo prikrajšani za razglede na Krnsko pogorje.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Previdno pri raziskovanju vojaških ostankov na vrhu.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema.

Višina: 2016 m

Višina izhodišča: 1385 m

Višinska razlika: 650 m

Izhodišče: Dom pri Krnskih jezerih, (WGS84: 46,288946, 13,696935).

Časi: Dom pri Krnskih jezerih–Velika Baba 2 uri

Sestop 1 ura

Skupaj 3 ure

Sezona: Kopni letni časi. Velika Baba je zelo priporočljiv turno-smučarski vrh.

Koča: Dom pri Krnskih jezerih, 1385 m, telefon 051 328 928.

Vodniki: Andrej Stritar: Julijske Alpe, Gore nad Sočo. Sidarta, 2006; Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Stanko Klinar: Sto slovenskih vrhov. Prešerno-va družba, 1991.

Zemljevid: Krnsko pogorje in Kobarid, 1 : 25.000.

Opis: Od Doma pri Krnskih jezerih se usmerimo po markirani poti

proti Lepeni. Kmalu se desno odcepi markirana pot na Veliko Babo, ki vodi proti severovzhodu. Pod strmimi pobočji se usmeri desno in nas poševno prek melišč in ruševja pripelje v široko dolino med

Veliko Babo in Veliko Monturo. Hitro pridemo na razcep, kjer zavijemo levo po označeni poti celo malo navzdol, in se po potki po strmi, deloma z rušjem porasli vzhodni strani gore brez težav vzpnemo na vrh.

Sestop: Sestopimo po isti poti. Na razcepu v dolini pod Babo lahko zavijemo še na staro vojaško pot, ki nas hitro pripelje na Veliko Monturo.

Mojca Stritar

Šmohor, 1939 m

Višina: 1939 m

Višina izhodišča: 1385 m

Višinska razlika: 550 m

Izhodišče: Dom pri Krnskih jezerih, (WGS84: 46,288946, 13,696935)

Časi: Dom pri Krnskih jezerih–Šmohor 1.30–2 uri

Povratek 30 min–1 ura

Skupaj 2–3 ure

Sezona: Kopni letni časi.

Koča: Dom pri Krnskih jezerih, 1385 m, telefon 051 328 928.

Zemljevid: Krnsko pogorje in Kobarid, 1 : 25.000.

Opis: Od Doma pri Krnskih jezerih gremo po udobni poti proti Krnskemu jezeru. Za opuščeno pastirsko stavbo na planini Duplje, 1371 m, zavijemo levo za tablami proti Komni in Prehodcem, kmalu pa se desno gor odcepi označena pot proti Šmohorju. Mulatjera vodi prek vzhodnih pobočij gore, ki z višino postajajo vedno manj poraščena. Pod

vršnimi ostenji prečka melišče in zavije levo na travnata pobočja, nato pa se obrne desno in nas udobno pripelje

na razgledni vrh. (Po želji lahko po grebenu nadaljujemo še na sosednji, neoznačeni Veliki Šmohor, 1944 m.)

Sestop: Najlažje se vrnemo se po poti vzpona.

Mojca Stritar

Krn, 2244 m

SLO Julijske Alpe

Krn, eden od klasičnih vrhov Julijskih Alp, ima mnogo obrazov. Kljub neambiciozni višini je posebej mogočen

z južne strani, kjer z divjo zahodno steno in s strmimi južnimi pobočji gospodari kar 2000 metrov nad Sočo.

Nič manj slavna pa ni njegova trikotasta severna podoba, ki logično zaključuje kraška prostranstva nad Krnskimi

jezerom. Nezahtevna markirana pot na vrh od jezera je tako rekoč obvezna za vsakega pohodnika, in to z več razlogi – spokojno gorsko jezero, pogledi na nemirni kraški labirint, srhljivi ostanki prve svetovne vojne in seveda široko odprti vrh. Iz doline je tura razmeroma dolga in naporna, zato je priporočljivo prenočevanje v eni od koč.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Osnovna pohodniška oprema.

Višina: 2244 m

Višina izhodišča: 1385 m

Višinska razlika: 850 m

Izhodišče: Dom pri Krnskimi jezerih, (WGS84: 46,288946, 13,696935).

Časi: Dom pri Krnskimi jezerih–Krnška škrbina 2 uri

Krnška škrbina–Krn 30–45 min

Sestop 1.30 ure

Skupaj 4–5 ur

Krn z vzpona na Lemež Foto: Mojca Stritar

Lemež, 2043 m

SLO Julijske Alpe

Lemež zahodno nad Krnskimi jezerom bi bil zlahka samovšečen, saj je spodobno visok in skladne travnato-skalnate

postave. Resnica pa je nasprotna – vrh z divjimi severnimi pobočji je skromno v senci Krna, proti kateremu vodi

ljubek greben. Toda Lemež ni bil vedno tako pozabljen. Med prvo svetovno vojno je čezenj potekala frontna črta, tako da je še zdaj prepreden z vojaškimi ostanki, veliki potres leta 1998 pa si je prav to področje izbral za svoje uničujoče središče in zabelil opisani pristop. Zato je Lemež prvovrsten cilj za ljubitelje zahtevnih, osamljenih vrhov s širokimi razgledi na Julijske Alpe. Če prenočimo v koči pri Krnskimi jezerih, lahko na turi še bolj uživamo.

Zahtevnost: Zahtevna neoznačena pot, v zgornjem delu brezpotje. Vzpon na greben poteka po strmih travah in v vlažnem ni priporočljiv, sam vršni greben pa je ponekod ozek in izpostavljen. Ker hodimo po zaraščenih mulatjerah na območju, ki je bilo v zadnjih letih spremenjeno zaradi potresa, potrebujemo nekaj smisla za iskanje

prehodov. Previdno pri raziskovanju vojaških ostankov!

Oprema: Osnovna pohodniška oprema, dobrodošla je čelada, za manj izurjene pa varovanje z vrvjno.

Višina: 2043 m

Višina izhodišča: 1385 m

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Dom pri Krnskimi jezerih, (WGS84: 46,288946, 13,696935).

Časi: Dom pri Krnskimi jezerih–Lemež 2.30–3 ure

Lemež–Čez Potoče 1 ura

Čez Potoče–Dom pri Krnskimi jezerih 1 ura

Skupaj 4–5 ur

Sezona: Kopni letni časi, posebej jesen. Poleti so južna travnata pobočja vroča in močno zaraščena.

Koča: Dom pri Krnskimi jezerih, 1385 m, telefon 051 611 363.

Vodniki: Andrej Stritar: Julijske Alpe, Gore nad Sočo. Sidarta, 2006; Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Greben od Vogla proti Lemežu. Na desni strani se vidi popotresni podor. Foto: Mojca Stritar

Sezona: Kopni letni časi, z ustreznimi izkušnjami in opremo pa tudi pozimi. Zgodaj poleti so pod Krnsko škrbino lahko snežišča, pozimi pa je tam pogosto ledeno.

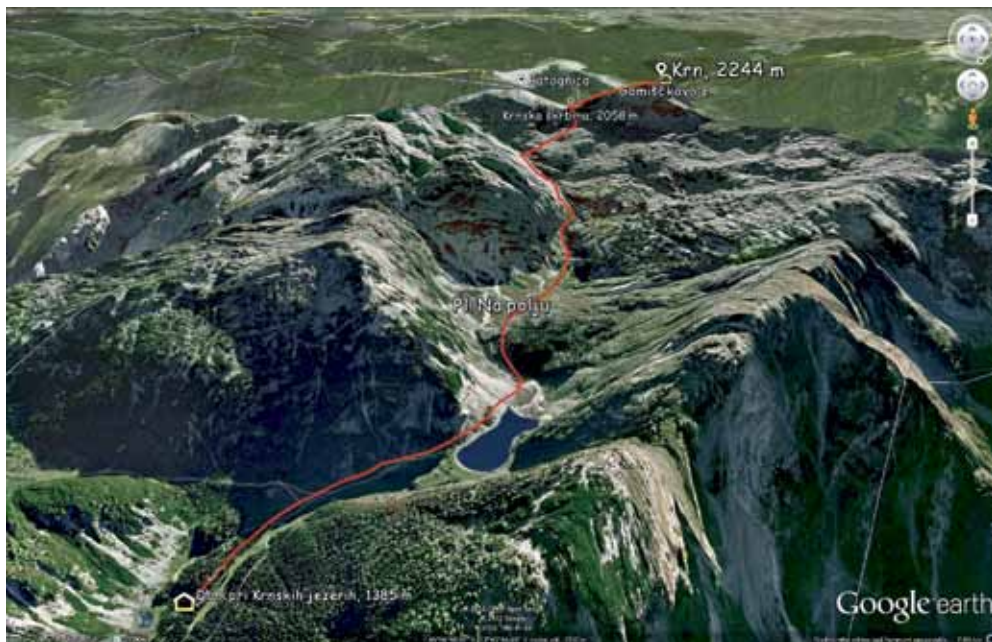
Koči: Dom pri Krnskih jezerih, 1385 m, telefon 051 328 928; Gomiščkovo zavetišče, 2182 m, telefon 051 611 363.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Zemljevid: Krnsko pogorje in Kobarid, 1 : 25.000.

Opis: Od Doma pri Krnskem jezeru gremo po udobni poti mimo planine Duplje, 1371 m, proti Krnu. Za jezerom se steza vzpne prek melišč Šmohorja, 1939 m, in se položi na srčkani planini Na polju, 1530 m.

V nadaljevanju se dvigujemo po položni kamniti dolini, pod Batognico pa se pot usmeri desno in se nekoliko strmeje vzpne na Krnsko škrbino, 2058 m, z vojaškimi ostanki in razvejanim križiščem. Levo lahko gremo na Prag, 2068

m, ali po enkratnih stopnicah obiščemo Batognico, 2164 m, naravnost se pot spusti prek južnih pobočij Krna na planino Kuhinja, 1020 m, proti Krnu pa

gremo desno po dobro uhojeni stezi pod njegovim vzhodnim grebenom. Če želimo, lahko najprej obiščemo Gomiščkovo zavetišče, če pa se držimo

steze na grebenu, pridemo naravnost na vrh.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Mojca Stritar

Zemljevid: Krnsko pogorje in Kobarid, 1 : 25.000.

Opis: Od Doma pri Krnskih jezerih gremo po udobni poti mimo Krnskega jezera proti Krnu. Na travnati ravnini na južni strani jezera zavijemo desno na zaraščeno mulatjero, ki se začne za velikim balvanom. Za razliko od markirane poti na Krn ta mulatjera strmino nad jezerom obide po desni strani. Nato zavije levo nad kotanje planine Na polju, 1530 m, in se začne v ključih vzpenjati proti Lemežu. Najprej se držimo leve strani travnatega hrpta (ignorirajmo stranske odcepe v desno), pod strmejšimi vršnimi pobočji pa zavijemo desno okoli roba do vojaških ostankov, pri katerih se potka izgubi. Na vrsto pride resnejši del vzpona, pri katerem je imel prste vmes potres, ki je z grebena med Voglom, 1997 m, in Lemežem sprožil velik podor. Naša glavna orientacija je nemikavna grapa, polna naloženega materiala. Dvigujemo se desno od travnatega

hrpta na njeni desni strani (možen je tudi vzpon po levi strani grape). Strmo in naporno, a brez večjih težav dosežemo travnati greben med Voglom in Lemežem, se obrnemo desno in prek predvrha hitro pridemo na Lemež.

Sestop: Sestopimo po grebenu proti Voglu. Nekaj previdnosti zahteva kratko mesto pred

podorom, ki ga preplezamo po desni strani grebena, sicer pa sledimo možicem in skromni potki čez travnato-skalnate vrhove Vogla. Greben je ponekod strm in izpostavljen, prehode pa iščemo na levi, jugovzhodni strani (zavajajoča ponudba vojaških poti nas ponekod skuša zapeljati tudi na desno). Zadnji

spust na preval Čez Potoče, 1845 m, med Lemežem in podi pod Krnčico je nekoliko strmejši. Na prevalu se obrnemo levo in se skozi plitvo travnato dolinico po stari poti spustimo na planino Na polju. Tu se priključimo markirani poti na Krn in se po njej vrnemo do izhodišča.

Mojca Stritar

Lagazuoi Piccolo, okrog Col dei Boisa, 2778 m

Dolomiti,
skupina Lagazuoi

Prijetna tura za družine z otroki ali za tiste, ki želijo uživati v veličastnih razgledih, je kondicijsko nenaporna, saj se na vrh prigrlojufamo

z žičnico. Kdor si bo zaželel bolj adrenalinski sestop, se bo podal v Gallerio – temne tunele italijanskih ostankov prve svetovne vojne, kjer vodi

zavarovana pot. Bolj umirjeni bodo stikali za ostalinami bojišča velike svetovne vojne na dolgi sestopni turi okrog Col dei Boisa. Muzej na prostem je

poučno informativen in ponuja dovolj informacij za razmislek o smiselnosti človeškega vojskovanja. Od pritiskanja na sprožilec fotoaparata vas bodo zagotovo zabolele roke, in vendar nikoli ne boste mogli zajeti vse te lepote.

Lagazuoi - ostanki nesmiselne vojne Foto: Arnold Lešnik

Zahtevnost: Zahtevna markirana pot z varnim korakom. Ker je dobro označena, večjih težav ne bo. V kombinaciji z gondolo je primerna za družine z otroki.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, pas, čelada.

Nadmorska višina: 2778 m

Višina izhodišča: 2105 m

Višinska razlika: 30 m v vzponu, 670 m v sestopu

Izhodišče: Spodnja postaja gondole na prelazu Falzarego. Popelje nas do zgornje postaje na 2752 m. Obratovalni čas gondole: 15. junij–15. oktober, vsak dan od 9. do 17. ure vsakih 15 minut. Avto pustimo na parkirišču spodnje postaje gondolske žičnice. Iz Cortine

Monte Nuvolau, 2575 m

Dolomiti, skupina
Averau-Nuvolau

Skupina Nuvolau leži v srcu Dolomitov med prelazoma Passo di Falzarego in Passo Giau. Zaradi visokega izhodišča ponuja užitekarsko turo s čudovitimi razgledi na Cortino

in njene visoke sosede. Na goro se lahko povzpne s severa ali z juga ali pa jo celo obhodimo. V bližini so ostanki iz prve svetovne vojne v odlično urejenem muzeju na prostem,

lahko pa opazujemo vragolije alpinistov v strmih dolomitskih stenah.

Zahtevnost: Nezahtevna markirana pot. Zaradi majhne

višinske razlike je primerna tudi za družine z otroki.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 2575 m

Višina izhodišča: 2233 m

Višinska razlika: 342 m

Izhodišče: Prelaz Passo Giau, 2233 m. Veliko parkirišče je ob planinski postojanki na prelazu. Iz Cortine 16 km. WGS84 46,482544, 12,053288.

Koče: Albergo Passo Giau, 2233 m, odprto od 3. junija do 30. septembra, telefon 0039 346 069 67 45; Rifugio Nuvolau, 2575 m, odprto od 20. junija do 25. septembra, telefon 0039 043 686 79 38; Rifugio Averau, 2413 m, odprto od 15. junija do 10. oktobra, telefon 0039 043 646 60.

Časi: Passo Giau–Monte Nuvolau 2 uri
Sestop 1.30 ure
Skupaj 3.30 ure

Sezona: Od začetka junija do konca septembra.

Od prelaza Passo Giau proti Nuvolau. Levo je Averau, v ospredju Ra Gusela. Foto: Arnold Lešnik

Lagazuoi Piccolo, okrog Col dei Boisa, 2778 m

Dolomiti,
I skupina Lagazuoi

16 km. WGS84 46,519226,
12,007837.

Koča: Rifugio Lagazuoi, 2256 m, odprta od 15. junija do prve oktobrske nedelje, telefon 0039 043 686 73 03.

Časi: Zgornja postaja žičnice–Piccolo Lagazuoi 15 min
Sestop 3 ure

Skupaj 3.15 ure

Sezona: Od srede junija do začetka oktobra.

Vodnik: Franz Hauleitner: Dolomiten 6, Rund um Cortina d' Ampezzo, Bergverlag Rother, 2002.

Zemljevid: Cortina d' Ampezzo, Tabacco št. 03, 1 : 25.000.

Vzpon: Od zgornje postaje žičnice se odpravimo po markirani poti proti severozahodu. Za manj izurjene priporočam varovanje. Po krajšem izpostavljenem odseku se znajdemo na širokem platoju, po katerem dosežemo vrh s spominskim križem žrtvam vojne.

Sestop: Z vrha sestopimo najprej po smeri pristopa do

zgornje postaje, od nje pa po markirani in dobro uhojeni gruščnati poti št. 20 in 401 proti jugovzhodu. Mimo obnovljenih kavern se spustimo čez severno pobočje (smučišče), nato zavijemo desno po poti

št. 401 proti vzhodu do sedla Forcella di Lagazuoi, 2572 m, in dalje čez sedlo Forcella Travenanzes, 2507 m. Na križišču zavijemo desno proti vzhodu po poti št. 402 do sedla Forcella Col dei Bois, 2331 m, in po stari

mulatjeri desno na pot št. 412 pod južno steno Col dei Boisa, proti zahodu pod stenami Torri del Falzarego in navzdol do prelaza Falzarego.

Arnold Lešnik

Monte Nuvolau, 2575 m

Dolomiti, skupina
I Averau-Nuvolau

Vodnik: Franz Hauleitner: Dolomiten 6, Rund um Cortina d' Ampezzo, Bergverlag Rother, 2002.

Zemljevid: Cortina d' Ampezzo, Tabacco št. 03, 1 : 25.000.

Vzpon: Sprva se od parkirišča blago vzpenjamo po široki poti proti severu. Čez pašnike prispemo do vnožja Monte Gusele, 2395 m. Nadaljujemo levo po poti št. 443 med kamnitimi bloki in po grušču neposredno pod južnim hrbtom Monte Gusele. Na križišču poti zavijemo levo na pot št. 452, ki se vije pod steno Nuvolaua. Nato nadaljujemo navzgor proti severozahodu. Pod sedežnico v smeri severovzhoda stopimo na pot št. 464, po kateri dosežemo sedlo Forcella Nuvolau, 2413 m, s planinsko kočo Rifugio Averau. Nato se priključimo severnemu dostopu na sedlo od koče Rifugio Scoiattoli, 2225 m. Zavijemo levo in nadaljujemo

čez skalno stopnjo navzgor po severozahodnem grebenu. Pot čez skalne plošče do vrha zahteva nekaj previdnosti in zanesljivo vreme. Na grebenu

nas pričakata bronasta skulptura in simpatična koča Rifugio Nuvolau, 2575 m – ena najstarejših koč v Dolomitih, zgrajena leta 1883. Od tod

lahko občudujemo Marmolado, Tofano in v daljavi avstrijske ledenike.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Arnold Lešnik

Croda d'Ancona/Croda de r' Ancona, 2366 m

Dolomiti,
skupina Croda Rossa

Samotna lepota nas prevzame zaradi lepega razgleda in žalostne vojaške preteklosti. Med prvo svetovno vojno je tu v letih 1915–1918 potekala

znamenita tirolska fronta. Zaradi izrednega strateškega pomena je imela avstro-ogrsko vojska na gori dobro utrjene položaje, z vrha se namreč

ponuja odličen razgled čez Sekstenske in Ampezzanske Dolomite. Še posebej izstopajo Tri Cine, Cristallo, Sorapiss, Pelmo in Tofana.

Zahtevnost: Nezahtevna nemarkirana pot, ki zahteva zanesljiv korak, a je primerna tudi za družine z otroki. Primerna za celodnevno ležerno pohajkovanje. Do planine lahko pridemo z otroškim vozičkom.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 2366 m

Višina izhodišča: 1421 m

Višinska razlika: 945 m

Izhodišče: Parkirišče San Uberto, 1421 m, pod planino Malga Ra Stua na začetku doline Vallon Scuro, 8 km severno od Cortine. Na cesti št. 51 Cortina–Toblach zavijemo levo na ovinku z oznako 111 km. Sledimo cesti do planine Malga Ra Stua. Nadaljujemo po sprva ozki cesti skozi gozd, nato zložno do planine. Lahko pa gremo tudi ves čas po cesti. WGS84 46,602352, 12,106760.

Koča: Malga Ra Stua, 1668 m, odprta od 20. maja do 15. oktobra, telefon 0039 043 657 53.

Croda d'Ancona. Vozadju Tofana. Foto: Arnold Lešnik

Piz Boè, 3150 m

Dolomiti,
skupina Sella

Piz Boè v skupini Sella je dobro znan ljubiteljem ferat, vendar je običajni pristop na vrh vendarle dokaj preprost. Zaradi višine, enostavnega dostopa in lepih razgledov se v poletni sezoni nanj zgrinjajo množice ljubiteljev gora. Številne družine z otroki so prej pravilo kot izjema. Gora ne leži v neposredni bližini Cortine, a je zaradi magične

višine in slovesa najenostavnejšega dolomitskega tritisočaka za mlade in gorniško dovolj izurjene družine vendarle kraljevski cilj. Z vrha se lahko naužijemo smetane Dolomitskih gora: na jugu leži Marmolada, na zahodu Sassolungo, na vzhodu Monte Pelmo, Antelao, Civetta, medtem ko na severu dosežemo celo Ortler in

Großglockner. Ob tem ne smemo pozabiti, da se je v stenah Sasso Pordoia pisala zgodovina modernega alpinizma. V njih je pustil svojevrsten pečat legendarni Tita Piaz.

Zahtevnost: Zahtevna markirana pot. Čeprav je gora enostavno dostopna, je nikakor ne smemo podcenjevati. Ker srečujemo na poti številne obiskovalce,

z orientacijo ne bo težav – seveda v lepem vremenu. V zgornjem delu je potrebno nekoliko več previdnosti zaradi strmega in gruščnatega terena; tudi na zavarovanih odsekih. Če se boste podali na goro z manjšim otrokom, boste potrebovali varen korak, zanesljivo opremo in trezno glavo. V tem primeru gre za zelo resno turo! **Oprema:** Običajna pohodniška oprema. Če smo z otroki, je dobrodošla krajša vrva za varovanje.

Nadmorska višina: 3152 m

Višina izhodišča: 2950 m

Višinska razlika: 200 m

Izhodišče: Parkirišče spodnje postaje gondolske žičnice na prelazu Passo Pordoi, 2250 m. Iz Cortine se pripeljemo po Dolomitski cesti čez prelaz Falzarego, 2105 m, in skozi Arrabo, 1605 m, 48 km. WGS84 46,488123, 11,810242

Koče: Rifugio Maria, 2950 m, telefon 0039 046 26 11 78;

Piz Boè - vršna piramida Foto: Arnold Lešnik

Croda d' Ancona/Croda de r' Ancona, 2366 m

Dolomiti,
skupina Croda Rossa

Časi: Parkirišče–Malga Ra Stua–Croda d' Ancona/Croda de r' Ancona 4 ure

Sestop 3 ure

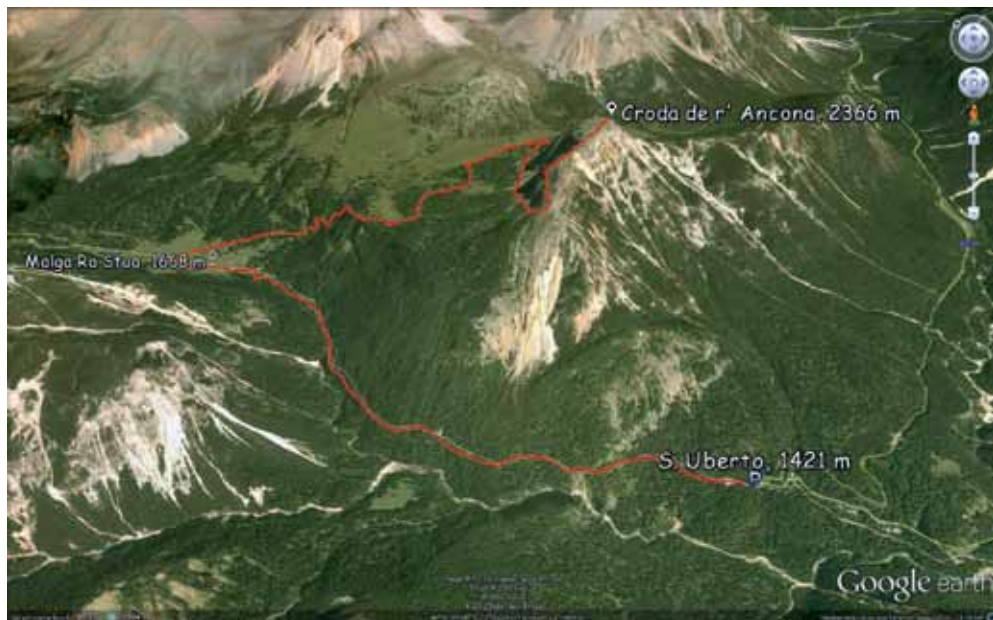
Skupaj 7 ur

Sezona: Od junija do začetka oktobra.

Vodnik: Franz Hauleitner: Dolomiten 6, Rund um Cortina d' Ampezzo, Bergverlag Rother, 2002.

Zemljevid: Cortina d' Ampezzo, Tabacco št. 03, 1 : 25.000.

Vzpon: Od prostornega parkirišča, kjer je zapornica, gremo po cesti do planine Malga Ra Stua (pot št. 6). Zapustimo cesto in se skozi gozd napotimo proti severozahodu navzgor do razgledne točke. Mimo križišča vodi desno pot na Son-Pouses, 1832 m, mi pa nadaljujemo naravnost, ves čas nad cesto, do planine. Od tod se vzpnemo proti jugovzhodu po poti št. 8 (stara mulatjera) ponovno v gozd. Na poti nas spremljajo številni macesni in tise, mi pa nadaljujemo čez

travnike in pašnike v širokih zavojih do markantnega levega ovinka. Tu stopimo na nemarkirano pot pod steno Crode d' Ancone in brez težav sledimo kamnitim moščicem. Tu in tam srečamo obledelo

markacijo. Čez zmerne skalne stopnje prispemo na zahodno ramo (Croda dei Ciadis, 2154 m). Delno po grušču, delno po skalah se umikamo proti desni vse do vrha. Tu nas pričakajo lesen križ, narejen iz ostankov,

ki nosijo pečat prve svetovne vojne, in čudoviti razgledi. Zanimivi so tudi ogled kaverne in sledovi topniškega položaja. **Sestop:** Vrnemo se po poti vzpona.

Arnold Lešnik

Piz Boè, 3150 m

Dolomiti,
skupina Sella

Rifugio Forcella Pordoi, 2829 m, telefon 0039 368 355 75 05; Rifugio Capanna Fassa, 3152 m, telefon 0039 046 260 17 23.

Časi: Rifugio Maria–Piz Boè 1.30 ure

Sestop 1.15 ure

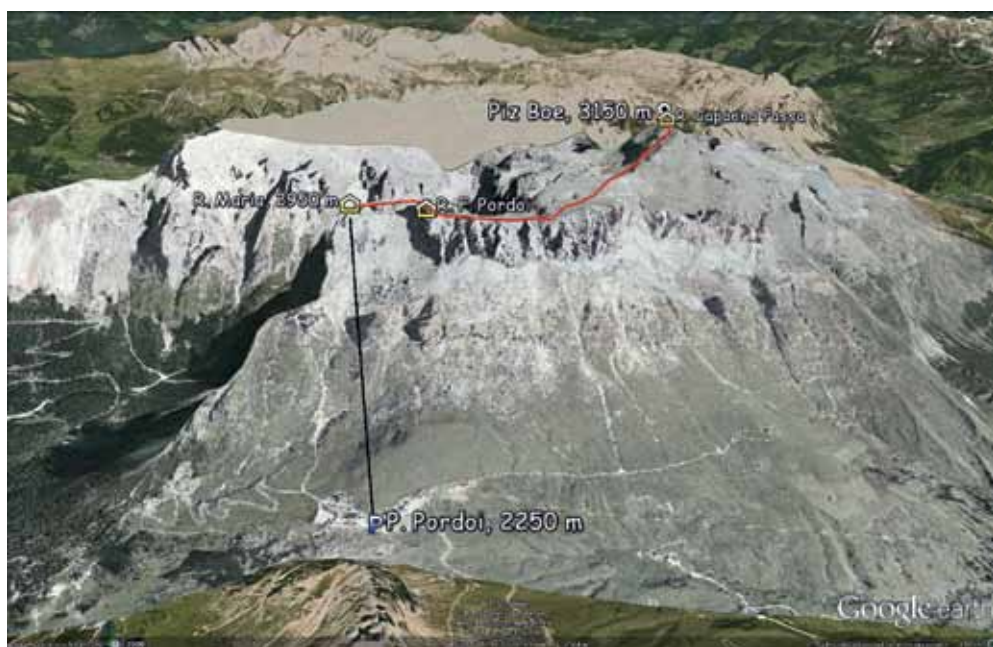
Skupaj 2.45 ure

Sezona: Od julija do konca septembra.

Vodnika: Tomaž Vrhovec in ostali: Najvišji vrhovi v Alpah, PZS, 2005; Andrej Mašera: Dolomiti, sanjske gore, PZS, 2009.

Zemljevid: Val Gardena, Alpe di Siusi, Tabacco št. 05, 1 : 25.000.

Vzpon: Od zgornje postaje gondolske žičnice na Sass Pordoi, pri kateri je kočja Rifugio Maria, po široki gruščnati stezi sestopimo do manjše kočje Rifugio Forcella Pordoi, 2829 m, kjer se običajno tare obiskovalcev. Nadaljujemo po široki polici proti vzhodu. Že od daleč vidimo kopasto piramido Piz Boeja, zato orientacija v lepem vremenu

ni težavna. Zavijemo proti severovzhodu pod vzhodno goro in stopimo na strmejšo sleme. Čez nizke skalne stopnje, ki

so zadovoljivo zavarovane z jeklenicami, se povzpemo na vrh. Zaradi gneče obstaja možnost padajočega kamenja.

Na vrhu nas pričakajo manjše zavetišče Capanna Fassa in široki razgledi.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Arnold Lešnik

Pogled s Tofane di Rozes na Cortino d' Ampezzo, zadaj masiv Sorapissa (levo) in Antelao Foto: Vladimir Habjan

V deželi prijaznih veveric, tudi za malčke

Cortina d' Ampezzo v Dolomitih

Besedilo: **Arnold Lešnik**

Dolomiti so raj za adrenalinske navdušence vseh vrst: alpiniste, pohodnike, feratarje, gorske in cestne kolesarje, jadrnalne padalce, gorske tekače in še kaj bi se našlo. Nedvomno pa so lahko tudi velikanski peskovnik za male nadebudneže. Svež gorski zrak, odlične žičniške povezave in preštevilne dobro uhojene poti so najboljše jamstvo za uspešno izvedeno družinsko avanturo.

Mondeno turistično središče Cortina d' Ampezzo, 1211 m, je idilično izhodišče za daljše ali krajše družinske ture v visokogorje. V družbi z deset kilometrov oddaljenim krajem San Vito di Cadore, 1011 m, predstavlja center in višek turistične

ponudbe v dolini reke Boite. Poleg široke mreže dobro označenih poti vseh težavnosti je glavna prednost območja odlična prometna infrastruktura. Predvsem številne žičniške naprave olajšajo in omogočijo vstop v visokogorje skupinam ljudi, ki bi bili

drugače za tovrstne užitke prikrajšani. Tako se vsako leto zgrinjajo na vrhove Dolomitov obiskovalci, med katerimi so starejši, slabše kondicijsko pripravljene, invalidi. Tudi kakšen lenuh se znajde v vsej tej množici osvajalcev in med njimi seveda tudi otroci.

Tehnični napredek, ki ga je velikokrat spodbudil navaden lov za dobičkom, se tokrat izkaže kot koristna opora in blagoslov pri planinski vzgoji naše mladeži. Žičnice so tu, narava je žal degradirana, to je dejstvo, zato nam ne preostane nič drugega, kot da iz tega potegnemo kar največ pozitivnega. V veliko pomoč so nam tudi številne vojaške

poti, ki so jih zgradili v prvi svetovni vojni. Kasneje so iz njih naredili gorniške poti in celo najdrznejše ferate.

Na pot, v Cortino d' Ampezzo

V Dolomitih naletimo na presežke na vsakem koraku. Narava je resnično čudovita. Gore so božanske in celo krajši izleti v okolico Cortine d' Ampezzo (krajše Cortine) in bližnje vasice prinašajo v vseh letnih časih dovolj raziskovalnih užitkov. Družinam najprijaznejši čas sta vendarle poletje in zgodnja jesen. Tisti, ki si zaželijo več, uporabijo sedežnice in žičnice in v trenutku se znajdejo v objemu drznih višin, visoko nad dolinami, kjer lahko sledijo zanimivim prehodom ali zmerno težavnim sestopom do izhodišč oz. parkirišč.

Cortina d' Ampezzo leži v regiji Cadore, sredi doline Val del Boite in je poleg Padole, Ansietija in Zolde ena izmed štirih dolin, ki se spuščajo proti reki Piavi. S severa jo lahko dosežemo po državni cesti št. 51 ali atraktivnejši ovinkasti cesti, ki vodi mimo Misurine in bajeslovno lepega jezera Lago di Misurina ter prek prelaza Passo Tre Croci, 1809 m. Prav tukaj zagledamo dve dolomitski ikoni – Tri Cine, 2999 m, in mogočni Sorapiss, 3205 m.

Otroci v Dolomitih? Nič posebnega. Potrebujemo stabilne vremenske razmere in veliko dobre volje. Dolžino izleta in težavnost prilagodimo otrokovi starosti, zmogljivosti in izkušnjam. Ture lahko poljubno podaljšamo ali skrajšamo in vedno poskrbimo za zanesljivo možnost umika. Žičnice so pravi blagoslov, med osebno opremo za transport majhnega otroka pa štejemo zanesljiv nahrbtnik za prenašanje otroka ter lahek športni voziček z velikimi kolesi in zavoro. Večje otroke navadimo, da sami nosijo svojo opremo. Na izletu je najpomembnejša primerna motivacija, za katero poskrbimo odrasli. Otrok na poti ne vodi želja po osvajanju vrhov, marveč iskanje pustolovščin in druženje s sovrstniki.

Južni dostopi do Cortine so še enostavnejši, vendar prihranjeni večinoma italijanskim ljubiteljem gora ali morda obiskovalcem s Primorske. Dobre cestne povezave z juga so glavni razlog, da je Cortina vedno polna italijanskih turistov, zato so avtohtoni prebivalci – Ladini – večinoma povsem podlegli italijanskemu vplivu.

Od sonca obsijano, obdano z macesnovimi gozdovi in mogočnimi skalnimi tvorbami leži mestece ob pomembni prometni poti, ki je

potekala med kraji na Tirolskem in Benetkami. Dobre prometne povezave v smeri sever-jug in lepota pokrajine so omogočili živahen turistični razvoj kraju in posredno celotni regiji. Pridih mondenosti se je Cortine dotaknil že sredi prejšnjega stoletja. Številna smučarska tekmovanja in slednjič VII. zimska olimpijada leta 1956 so jo dokončno ustoličili na turistični zemljevid sveta. Čeprav je s številnimi žičnicami pomembno zimsko športno središče, to še zdaleč ne pomeni, da je poleti dolgočasna. V njeni okolici bo vsak našel kaj zase. Če je za nekoga presežek, da se lahko z gondolsko žičnico pripelje vse do 3244 metrov visoke Tofane di Mezzo, vendarle obstajajo tudi za družinska pohajkovanja prijetnejše gorske skupine.

Tukaj bomo želi sadove del naših predhodnikov in se spoštljivo zazrli v preteklost, saj je zgodovina gorniških podvigov v Dolomitih pestra in bogata. Uradno se prične z letnico 1863. Takrat se je dunajski alpinist in raziskovalec Paul Grohmann (1838–1908) povzpел na Tofano di Mezzo,

Kolone planincev se vzpenjajo na Piz Boè.

Foto: Arnold Lešnik

Na vrhu Piccolo Lagazuoi Foto: Arnold Lešnik

3244 m, in Antelao, 3264 m. Naslednje leto je obiskal še Marmolado, Sorapiss in Tofano di Rozes. V Dolomitih so se kalili številni alpinisti klasične dobe, med njimi Angelo Dibona, Paul Preuß, Hans Dülfer, Emilio Comici, Ricardo Cassin, če omenimo le nekatere.

Nekaj namigov

Krožna pot okoli Treh Cin je morda pravi izlet za začetno ogrevanje in spoznavanje z Dolomiti. Izhodišče je koča Rifugio Auronzo, 2320 m, do katere nas pripelje asfaltirana cesta iz Misurine (cestnina). Pot je primerna celo za zelo majhne otroke in športni vozički z zadovoljnimi malčki na poti niso nobena redkost. Seveda pa ne gre za sprehod po promenadi, marveč za pravo gorsko turo. Voziček je primerno sredstvo, kadar se odpravljamo po vzhodni različici (pot št. 101) mimo koče Rifugio Lavaredo,

Mali nadobudnež se vzpenja na Nuvolau, v ozadju Averau. Foto: Arnold Lešnik

**Spomenik legendarnemu Angelu Diboni
v središču Cortine** Foto: Arnold Lešnik

2344 m, kapelice padlim italijanskim vojakom iz prve svetovne vojne in spomenika Paulu Grohmannu do kočje Rifugio Antonio Locatelli, 2405 m. Nikakor pa ne obratno – tam bo zaradi ozke in prepadne poti dobrodošel nahrbtnik za prenašanje otroka. Celotno območje Treh Cin

Skalna planjava Lagazuoi Foto: Oton Naglost

Kostnica padlih vojakov blizu prelaza Pordoi
Foto: Arnold Lešnik

je narodni park s številnimi veznimi potmi (Alta Via Dolomiti). Zgodovina se nas tukaj dotakne s hladnim dihom smrti. Območje je bilo namreč v prvi svetovni vojni – tako kot marsikje v Dolomitih – prizorišče srditih bojev med italijanskimi alpini in cesarjevimi gorskimi lovci.

Zelo zanimiva je gorska skupina Lagazuoi, ki jo enostavno dosežemo s prelaza Falzarego, 2105 m, in nato

Nesmiselna vojna

Lagazuoi je bil v prvi svetovni vojni prizorišče neusmiljene minske vojne. Strateško pomembni odsek dolomitske fronte s prelazom Falzarego je bil razlog za človeško iznajdljivost na gorskem bojišču na Lagazuoiu. Tako italijanske kot avstro-ogrske enote so si na vso moč prizadevale za kontrolo tega dela bojišča. Z vrtnanjem jaškov v skalo in nastavljanjem eksploziva sta želela nasprotnika pregnati drug drugega z gore. 22. maja 1917 se je ob 22. uri stresla gora in odpihnila v nebo celotno italijansko posadko. Še danes se lahko sprehodimo po nekaterih jaških in se čudimo nesmiselnosti človeškega početja.

Zanimiva skulptura na vrhu Nuvolau, v ozadju Averau Foto: Arnold Lešnik

sestopimo okoli Col dei Boisa. Odlično območje za užitek pohajkovanje se nahaja med Monte Pelmom, 3168 m, in prelazom Passo Giau, 2233 m. Tu ležijo manjše gorske skupine Croda da Lago, 2709 m, Rocchetto, 2496 m, Monte Cernerero, 2657 m, in Monte Nuvolau, 2575 m. Veličastne cilje najdemo tudi na območju skupine Fanis oz. Lagazuoi, kjer nas velika kabinska žičnica pripelje do prostorne razgledne ploščadi tik pod vrh Lagazuoi Piccolo, 2778 m.

Posebno doživetje je vzpon na pregovorno najenostavnejši dolomitski tritisočak – Piz Boè, 3152 m, v gorski skupini Sella. Čeprav se ne nahaja v neposredni bližini Cortine, je ta vendarle odlično izhodišče za vzpon. Piz Boè je znan adrenalinskim navdušenecem, ki ga oblegajo po zavarovanih jeklenih poteh, vendar lahko podjetni hribovski družini nudi prav tako nepozabna doživetja. Le s pravo mero spoštovanja se ga je potrebno lotiti.

V dolini

Ko se utrudimo od nenehnih lepot in pohajkovanja po okoliških hribih, si lahko ogledamo še turistične znamenitosti v sami Cortini. Najmarkantnejša je župnijska cerkev iz 18. stoletja s 76 metrov visokim zvonikom v območju za pešce Corso d' Italia.

Koča na vrhu Monte Nuvolau Foto: Oton Naglost

Zanimiv je še muzejski trojček: muzej moderne umetnosti, etnografski in paleontološki muzej. Ogledati si velja cerkev iz 15. stoletja Madonna della Difesa, olimpijsko ledeno dvorano in pred njo spomenik geodetu Deodatu Gratetu Dolomieu (1750–1801), po katerem so poimenovali Dolomite. Če se zanimamo za alpinistično zgodovino, potem bo spomenik starosti plezalnega kluba cortinških vervec – Angelu Diboni – prijetno vznemiril našo domišljijo.

Kljub temu da so Dolomiti prepredeni s številnimi prometnimi infrastrukturnimi pomagali, je naša dolžnost, da se obnašamo do narave in domačinov kar se da strpno. Tako parkirajmo le na za to točno določenih mestih, smeti odnesimo vedno s seboj, ne zapuščajmo po nepotrebem označenih poti in

Dolomiti

Kako do izhodišča: Dostopi iz naših krajev so relativno hitri in enostavni. Najhitrejši je s severa, po dolini reke Drave. Iz vzhodnega dela Slovenije se pripeljemo po avtocesti v smeri Celovec–Beljak–Lienz–Sillian, iz osrednje Slovenije pa skozi karavanski predor v smeri Beljak–Lienz–Sillian. Južni dostop poteka po avtocesti mimo Vidma/Udine ali Portogruara.

Koče: Možnosti prenočevanja v Cortini in okolici je veliko, ravno tako planinskih koč. Zaradi relativno kratkih tur prenočišča na njih niso nujno potrebna. Najbolje je postaviti šotor v enem izmed kampov v okolici Cortine.

Kampi: Kamp Rocchetta, kamp Cortina in kamp Dolomiti (2 km jugovzhodno iz Cortine) ter kamp Olympia (5 km severno iz Cortine), na zahodnem bregu reke Boite. Tisti z zvenceim imenom Olympia se ponaša z bolj umirjenimi domačimi in stalnimi gosti, ostali trije pa prisegajo na različno mednarodno populacijo in plezalsko klientelo.

Literatura: Franz Hauleitner: Dolomiten 6, Rund um Cortina d' Ampezzo. Bergverlag Rother, 2002. Tomaž Vrhovec in ostali: Najvišji vrhovi in Alpah. PZS, 2005.

Andrej Mašera: Dolomiti, sanjske gore. PZS, 2009.

Zemljevida: Cortina d' Ampezzo, Tabacco št. 03, 1:25.000; Val Gardena, Alpe di Siusi, Tabacco št. 05, 1:25.000.

ne vznemirjajmo živali v naravi. Šotorjenje v naravi je prepovedano in kazni za nespoštovanje predpisov so zelo visoke. Za prenočevanje v kočah je potrebna predhodna rezervacija. Koče so urejene, čiste in skromne, saj udobje ni na prvem mestu. Kadar se nam v hribih zalomi in doživimo nesrečo, pokličemo 118 (zastoj, brez pozivne številke). Telefonske povezave so povsod odlične, čeprav je omrežje v poletnih mesecih velikokrat preobremenjeno. ●

Bivak v Kočni

Čari manj obiskanih planinskih poti

Besedilo: Tatjana Cvetko

Moji delovni dnevi so polni, večeri namenjeni počitku. Zato vedno znova zaprosim Miha, da za vikend izbere lepo turo. "Lepo" zame pomeni pot nekje visoko nad dolino, čim bolj samotno ... Proti koncu tedna tako lahko izberem med dvema, tremi možnostmi, primerno napolnim nahrbtnik in najin odklop se začanja.

Vremenska napoved je predvidevala poslabšanje v soboto popoldne. Da bi izkoristila še nekaj sonca, sva se v petek po službi odpeljala v dolino Kokre. Suhadolnikova kmetija je počivala v tišini, prav tako okoliški travniki. Le veter je šumel visoko v vrhovih smrek in sonce je kljub pozni uri pripekalo. Midva pa sva brez besed stopala navzgor, čez Taško do travnika, kjer je stala prva Frischaufova koča. Tu se odcepi steza na Dolce, čez Grdi graben. Dobro vidna stezica, ozka in strma, pelje čez

Prisluhnem tišini. Pogled preiskuje kamen za kamnom, prepozna oblike in misli rišejo zgodbe.

Odnese naju naprej. Stopava po stezi in pijeva lepote ob poti. Božam trave, z nosom se dotikam drobnih cvetov in vonjam njih lepoto. Kako naj poimenujem ta svet, da bo ime vredno lepota?! Božji?

Zagledava bivak in novo začudenje! Postavili so ga na robu skalnega pomola, kot gradič sredi divjega kraljestva. Strm travnik pred njim čuva

Kokrske Kočne. Skale nudijo prijetno popezovanje. Pozorna na vsak prijem in gib, zatopljena vsak v svoje misli sva hitro na vrhu, kjer naju zajame megla. Hitro pomalicava in že sva pripravljena na zahteven prehod med Kokrsko in Jezersko Kočno. Pot ni primerna za vsakega, a ker nama pogled v globine ne povzroča težav in sva vajena brezpotij, je prava poslastica. Kar prehitro sva na Jezerski Kočni. Prve kaplje naju preženejo z vrha. Previdno se spuščava proti Češki koči in se nižje obrneva v smer Grintovca, da bi se čez Škrbino vrnila na Dolce. Razgledov ni, megle se vozijo sem ter tja in redke dežne kaplje občasno pršijo. Na Dolcih se spet zjasni. Bivak sameva, gamsi se pasejo po travah, mokre preproge materine dušice in rododendrona pa se lesketajo v sončnih žarkih.

Za seboj zaslišim Miha, ki izusti kletvico. Ozrem se. Njegov spačeni obraz in sključena drža napovedujeta nezgodo. Trenutek prevelikega občudovanja okolice in nepozoren korak sta bila razlog za bolečino. Pregled gležnja in Mihova jeklena trma narekuje nadaljevanje poti. Po poti čez Ovnov čer se lepota divjine nadaljuje. Gamsi skačejo nad potjo in pod njo ter nama krajšajo čas. Gamsja mati doji

Bivak v Kočni pred obnovo v jeseni 2011

Foto: Bor Šumrada

divja pobočja. Kamorkoli se ozrem, strmim in dih zastaja: bujno zelenje ob poti, pisano cvetje, čigar omamni vonj raznaša veter po pobočju, živo zeleni macesni, mogočna ostenja nad potjo in spodaj prepadi ... Uživam vsak korak, kar nosi me naprej in navzgor, veter sproti suši prepoteni obraz, lica žarijo. V Grdem grabnu postaneva. Zdi se mi tako lep v svoji prvinski opravi.

na pobočju številne drobne planike, ki kot bela očesca kukajo iz trav. Bivak ponudi prijetno zavetje. Že pred šesto ležim na gornji postelji, zavita v toplo spalko, in pišem. Vmes z Mihom klepetava, tu in tam zadremava, in ko noč leže po vrhovih, utoneva v sanje.

Proti jutru dež rahlo škreblija po strehi in odločiva se za sestop. Toda kasneje, ko stopava po pobočju, se obema zazdi zrak lahek, čist in primeren za nadaljevanje navzgor, čeprav se po vrhovih še podijo megle. Hitro premagava melišče pod ostenjem

mladička, malo naprej pa že blejajo prve ovce ...

V prazni Cojzovi koči si privoščiva kosilo in počitek. Ko zapuščava kočo, začne deževati in pere naju vsopot do avtomobila, kar pa ne pokvari najinega razpoloženja. Ko kasneje na urgentnem oddelku bolnišnice diagnosticirajo Mihovo poškodbo le kot zvin in ne kaj hujšega, sva še bolj zadovoljna. Res bo sledil večtedenski počitek, pa saj gore počakajo! Spominov in fotografij minulih tur, potrebnih urejanja, je tudi veliko ...

Gastabil

Med ostanki življenja na Cerkljanskem

Besedilo: Rafael Terpin

Nad Želinom, kjer se Cerknica izliva v Idrijco, se dvigata dva vrhova, na levem bregu Cerknice Straža (548 m) in na desnem Roglca (553 m). Tudi staro ime kraja je Straža, ime Želin govori bolj o sotočju Cerknice in Idrijce in je mlajše. No, in prav blizu Roglce se razpirajo prostrane stare senožeti z imenom Gastabile (domačini rečejo Gastabil). Prijatelj Tomaž mi je razložil, da je izraz izpeljan iz "gosto bilje". Zanimivo. V račun mi ne gre le dejstvo, da na visokih negnojnih travnikih v glavnem nikoli ni moglo uspevati gosto bilje. Svet je namreč peščen, zemlje je strašno malo. Lastniki sveta so doma nekaj kilometrov višje, v cerkljanskih Ravnah.

Čeden pomladni dan

Res po mnogih letih sem se odpravil čez Gastabile v maju, bolj sredi meseca. Od Gorenjca čez Toše. Izbral sem si čeden pomladni dan. Sonce me je dobilo takoj nad

Gorenjcem v dolini Cerknice. Zorele so prve jagode. Ob poti sem se precej ukvarjal s kimastimi lepnjami, zelo nenavadne so se mi zdele. Na nepokosenem je cvetelo vse mogoče. Obetala se mi je pomladanska bogatija.

Pod Tošami je ženska plela v krompirju. S slučajnim pogovorom, bolj samogovorom, si je prav rada naravnala boleč hrbet. Kaj vse mi je pripovedovala! Kako strašno usodni morajo biti vojni časi, da pustijo za sabo tako boleče spomine!

A povedala mi je za bližnjico na Gastabil. Kar s ceste iznad njene hiše se gre. Ni treba mimo Kamlonarja in čez Trate.

Tošerski pes se mi je skrili ali pa so ga skrili. Na Tošah imajo staro in novo hišo. Poleg fresk je najti še nekaj sledov silno starega kmetovanja. Rutar piše, da so Toše imenovane kot zaselek v urbarju že leta 1377. Najbrž je grunt takrat preživljal celo množico ljudi. Istega leta je kot naselje imenovana tudi Mlaka (na Straži), s katero imajo

Štravsova štala, Gastabil, Ravne, 2012, akril:
Rafael Terpin

idrijski zgodovinarji neizmerno veselje, saj jo predstavljajo zdaj k Fari (Spodnja Idrija) zdaj v Idrijo, le na njenem starem punktu nad Pirhovim klancem (in pod njim) ji ne dajo živeti.

Iz položne rajde vodita dve poti. V takem primeru se običajno odločim za gornjo. Tudi to pot je bilo tako. Pravilno! Izkazalo se je vrh klanca, ki sem ga z obilo sape predihal. A sijajna steza je vso pot peljala po senci. Na odprtem – na Gastabil – sem torej trčil v ostanke Štravsove štale. Od zadnjega obiska sem se ji je ostrešje vdrlo, zgnilo, iz njenega drobirja pa je pognalo drevje, vrbe. Kraj se je nekam zaprl, obilo pisanega drevja je ruševino že skoraj začelo skrivati. Kako se je vse obrnilo!

Leta 2001 je od kmetije nekaj kilometrov odmaknjeni hlev še stal, sam, na samem, osončen z vseh strani, kar se da ranljiv. Po strešnih letvah so se še držali bleki sprane slame. Ostrešje z opaženimi zatrepi vred je bilo še celo. Stopil sem takrat v notranjost. Pred menoj se je odpiral v sončne reže en sam velik prostor, pōd nad pritličjem je bil že odstranjen. Skozi vse strešne špranje, prazna okna, okenca in polkrožne vhode je lila praznična in do

skrajnosti bleščeča luč. Kljub vsemu mi je uspelo nekaj dobrih posnetkov.

Tudi zunanji krajinski prostori so silovito razodevali Idrijco, njeno udolbeno dolino, stranske grape, vanjo padajoče zelene grebene, daleč zadaj pa vsaj prefarski Jelenk in ledinsko Gradišče. Z Gastabil je razgled zares prekrasen. Pravzaprav je škoda, da tod mimo ne peljejo nobene planinske poti. Porezen je le daleč zadaj. Saj. Ko smo še gimnazijci hodili raziskovat raveno aragonitno jamo, smo jo mulci udrli vedno od Želince strmo navzgor po stezi na Gastabil. Spomnim se, korenjaški Ivan je nekoč še bicikel gnal s sabo, bolj nesel kot pehal pred sabo. Zgoraj, na vrhu pri prvih svislih, še bolj pri drugih, smo se počasi odsopli, oči smo vrgli naokrog in že takrat se nam je prav vse videno zdelo neverjetno lepo. Naprej pa čez Trate in mimo Kaširja.

Z očmi slikarja

Pozneje, ko sem se tod klatil s trinožnikom in s pasteli, sem pokrajino doživljal še polneje. Takrat, s skicirko na kolenih, se mi je dolina Idrijce zalezla v kri, masornikarskim grebenom in grapam – v dno padajočim – je bilo silno dražljivo določati barve.

Onkraj Cerknice sem občudoval Stražo s Sv. Pavlom, za njim je bila

skrita Zaganjalca, pa Lupnica nad Pirhovo Luknjo. Onkraj Idrijce pa predvsem Otoška grapa, tudi Vatušna imenovana.

Doma nastala platna so bila prešerno plava in sredi zlatih jesenskih Gastabil je bila zataktnjena Štravsova štala, poletni samotni dom za tistih nekaj ravnanskih krav. A podoba je slej ali prej govorila o Idrijci.

Spustil sem se po zvoženem pod podrtim hlevom. Kot vedno do zdaj se mi je onkraj novo zraslega drevja odprla uleknjena dolga senožet, z lesenimi svislimi okrašena. Nič kaj dosti zelena mi je govorila le o slabi krmi. A čez sedlo se je gladko zavlekla proti Roglci. Tudi desno navzdol v strmo dolino proti Idrijci in Vidršku, mimo betežnih zidanih svisli. Pogled je tod očiščen vsega odvečnega, slikar in fotograf imata lahko delo. Poti sta dve, vem. Mogoče je podaljšati čez sedlo, na jugu delno obiti Roglco in se pod podrtimi svislimi spustiti naravnost proti Želincu. Seveda če ni steza že v robidovju. Druga pot gre po severni strani Roglce preko senožeti in žgečkljivih trav – in se potem v kljukah spusti navzdol, prečka Vidršk in pri Kurniku na Reki pade na asfalt.

Po temeljitem ogledovanju na vse strani, tudi k Sv. Ivanu v Šebreljah, sem se vrnil mimo Štravsove štale in podaljšal na Trate. Travniki so bili polni rož. Celo morje orlic je plavilo ob kolovozu. Kukavice, prvi primožki. Pri križu pride iz doline mimo Toš in Kamlonarja stara pot. Po njej sem se usmeril proti Dolenjim Ravnam. Po obrobju Vidrškove doline je šlo skoraj po ravnem. Pri prvi hiši me je prepoznala Zanjivarska Kati, potegnila me je v hišo in mi nadvse gostoljubno skuhalo kofe. Ni šlo drugače, tudi nekaj besed je zletelo v beli dan. O njenih dveh pobih se je govorilo.

Dolenje Ravne so bile take kot zmeraj – na videz široke, popeglane, v vse smeri gladke in soncu nastavljene. Človeka nobenega. Šel sem kar tako tja po polju, v tri dni, bi se reklo, ne da bi vedel, do kod in kje bom obrnil. Zijal sem v Sv. Ivana vrh pečin nad Reko, v suhe Rodne nad Vrtačo in Podrodenskimi na poliško ravan, na Roglco topot onkraj Vidrška in na Kovk v jagrškem grebenu. Kojca, Porezen in Degarnk so se me dotaknili le mimogrede, vse drugo mi je bilo z ravnanske ravni bližje in ljubše.

Arhitektonska dovršenost

Ob poti nazaj do prvih hiš je pod nadstreškom v oblazinjenem sedežu

Sv. Pavel, Straža, 2011, akril: Rafael Terpin

**Zalemovje v grapi pod Gastabilom, 2011, akril:
Rafael Terpin**

kadil starejši moški. Rade volje mi je razložil, kako bo treba naprej, če hočem priti do Zalamovja in v dno Orehovske grape. Šel sem pa točno po tisti poti, ki mi jo je odsvetoval. Firbec sem se kajpak želel prepričati. In sem se. Prečkal sem v kar grdem dve grapi, po kozjih stezah sem se zalezal na grebenček, našel nekaj iz pradavnine uhojenega in nazadnje skozi gosto ščavje telebnil v Zalamovje. Za štalo.

Hiša je po zaslugi vikendašev dobro ohranjena. Klet, hiša, hlev, kozolec in bajta s pajstvo so vedno vredni ogleda, veliko starih arhitektonskih detajlov vsebujejo: okenca, vhode, freske. Izredni sta klet in bajta, ki je postavljena nekoliko stran od hiše in hleva, v hudem klanecu, ob poti k vodi. Bajta je bila nekoč stanovanjska hišica za hlapce in dekle ali pa za preužitkarje. Nobene pa ne poznam, da bi bila hkrati izkoriščena še kot sušilnica za sadje. Le zalamovska je taka.

Prvič sem k hiši priplezal od Andrejna gor, iz grape. V hiši sta še živeli starejši sestri. Bili sta me kar veseli.

Takoj me je ena prostodušno vprašala: "A bi nama popravil špargert?"

Še sedaj mi gre na smeh. Takrat pa me je pošteno zvilo. Le kako naj bi mulc, kakršen sem bil, vedel karkoli o popravilu štedilnika?

Iz Zalamovja sem se tudi tokrat želel spustiti k Andrejnu. Sam se bom že nekako prerinil, sem si mislil. Najprej sem poiskal starikav doplar pod potjo in za več let nepokošenim bregom. Od tam, sem upal, mora iti proti vodi steza. A steze ni bilo. Šlo je torej po najbolj prehodnem na šus. Le beli gabri so mi blažili spust. Onkraj slabe vode je bilo nekaj stezic podobnega.

Pred vhomom v Andrejnovu novo hišo je stal nakupovalni cekar in v veži se je na gosto čebljalo. Kar pozvonil sem. Na svetlo sta se prismejali zgovorni ženski. Obe sem poznal. V kratkem sta povedali prav vse, kar me je zanimalo.

Bilo je namreč tako, da sem tri dni pozneje po isti poti peljal skupino idrijskih planincev, devetnajst jih je bilo. Ker sem že vedel, kje ni primerenih poti, je šlo vse lepo in gladko in brez nezgod. Izgubili se nismo. Bilo pa je veselo in družba je bila odlična.

Bila je moja zadnja vodniška pot. ○

JAKNA ROM / ŽENSKA JAKNA ROM

ROM je kratica za „Range on Motion“ ali razpon gibanja. Conso konstruirana jakna je narejena iz kombinacije paropropustnega softshella Marmot m2 in membrane GORE® WINDSTOPPER®, s čimer smo izdelali neverjetno udobno in zračno oblačilo, ki je odporno na veter in visoko vodoodporno. Gorska dediščina Marmota se kaže v vsaki podrobnosti tega „švicarskega noža“ med softshelli.

Kolekcije Marmot najdete v trgovinah:
ANNAPURNA, Kozelski nasip 4, Ljubljana
Aventura sport, Gregorčičeva cesta 19, šiška (slovenija)
ACTIONMAMA, Pivovarna 51, Ljubljana
Suvet sport Nova Gorica, Trg Edvarda Karmelca 5, Nova Gorica
Calt, Opatovška c. 250, Ljubljana
Sviti sporta, Titova 16, Jesenice
Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

Pravljica?

Korošci v Apolobambi

Besedilo: Marta Krejan

V območju Condoririja smo opravili dvodnevno aklimatizacijsko turo (leta 1982 sta tukaj Andrej Gradišnik in Stanko Mihev preplezala prvenstveno smer).

Foto: Stanko Mihev

"Čak, sem pa ja trenirala doma, zakaj sem že na drugem štuku tako zadihana!?" Ne šalim se, čisto zares sem mlela tole misel, ko sem se prvič povzpela po stopnicah hotela v La Pazu, ki leži približno 3000 metrov višje od kraja, kjer živim. Očitno je višina že vplivala na sive celice ali pa sem samo naivno upala, da sem imuna nanjo ...

Bolivija je divja dežela in menda najrevnejša država Južne Amerike. Ljudje se zato med drugim podajajo vse višje v Ande, kjer iščejo zlato. Andi na jugozahodu so manjše od dveh geografskih področij, območje tropskih gozdov namreč zavzema skoraj tri četrtine bolivijskega ozemlja. Slovenci smo precej pogosti obiskovalci Andov, vendar ne ravno bolivijskih, zato je kar malce presenetljivo, da sta letos ta del

južnoameriške celine obiskali kar dve odpravi, in sicer člani Soškega alpinističnega odseka ter člani Alpinističnega kluba Ravne na Koroškem.

Sneguljčica in sedem palčkov

Prijateljica nas je označila za osem pravljčnih bitij, pa ne zaradi kakih značajskih ali vizualnih podobnosti z njimi, pač pa zaradi števila članov in članic(e) ravske odprave. Iskreno povedano, se je kak teden pred

odhodom nekam v moj trebuh usidral nedoločljiv občutek, ki je spominjal na strah, saj me je prvič čakalo mesec dni trajajoče potovanje in bivanje s samimi "tipi". Ampak, tako ali tako smo imeli isti cilj, tako da so bile misli in aktivnosti celotne ekipe usmerjene predvsem v precej neznano območje Andov, v Apolobambo. In izkazalo se je, da fantje le niso tako neznosni, tisti nedoločljivi občutek v trebuhu pa je v Boliviji kmalu postal povsem določljiv in se je meril v količini porabljenega toaletnega papirja.

Cordillera Apolobamba je gorovje na meji med Perujem in Bolivijo in sega 50 kilometrov z vzhoda na zahod in 30 kilometrov z juga proti severu. Ne glede na to, da na tistem območju razne agencije organizirajo trekinge, so bile informacije, ki smo jih dobili v La Pazu, zelo skope, mnoge pa tudi

Tabor med dvodnevno aklimatizacijsko turo v območju Condoririja Foto: Stanko Mihev

napačne. Seveda tudi zaradi manj obiskanega dela Apolobambe, ki nas je zanimal.

Baza

Po nekajdnevni aklimatizacijski vzponih, ki smo si jih zaradi lege La Paza lahko privoščili kar od tam, nas je na poti proti Apolobambi med celodnevni premetavanjem v kombiju, da je celo plinska jeklenka poletela s strehe, kjer je bila zapakirana z ostalo robo, presenetil dež s snegom. Skoraj neverjetno se zdi, ampak to je bil edini deževni dan v času naše odprave, res pa je v hribih snežilo nekaj dni pred našim prihodom, zaradi česar smo potem v gorah pogosto prakticali ono o dveh korakih naprej in enem ali celo več nazaj.

Po dveh dneh od odhoda iz La Paza smo s prelaza nad jezom Lago Suches okoli 300 višinskih metrov niže zagledali odlično mesto za naš bazni tabor. Rahlo zaskrbljeni smo opazovali

sonce, ki je hitelo za hrib na zahodni strani baze, saj gonjačev z mulami ni bilo od nikoder, mi pa smo tja nosili bolj kot ne prazne nahrbtnike; ko namreč sonce zaide, postane prekleto mrzlo tam zgoraj na 4700 metrih. Hkrati pa smo tuhtali, zakaj nam niso ponudili džipov namesto mul, če pa je tukaj speljano nekaj cesti podobnega. Hvala bogu se ni bilo treba zavijati v folijo in pretrepetati noči, mule so še pred mrakom prinesle naše vreče. Kvazi cesto pa, kot smo kasneje izvedeli, uporabljajo izključno zlatokopi, očitno "navadni" Bolivijci sploh ne vedo, da obstaja.

Razočaranje

Ramiro, domačin, ki nas je vodil do baze, je imel nalogo, da spremlja našega turnega smučarja Štehija na Chaupi Orko, edini šesttisočak v bližini. Zagotovil nam je, da sta za vzpon in vrnitev v bazo dovolj dva dneva, zato sva z Domnom spreminila svoj načrt, spakirala nahrbtnike in že prvi dan smo krenili na turo. Pod ledenikom smo se zavlekli v šotor in se pretvarjali, da spimo. Ob enim ponoči sem spoznala, da tudi

takšno preživljanje noči ni najslabše, saj smo ob tej nečloveški uri že lezli iz spalnih vreč; v hribe se namreč hodi zgodaj. Po sedmih urah bomo na vrhu, sem skušala potolažiti noge, ko jih že do gležnjev nisem več čutila. Po sedmih urah pa je Ramiro ugotovil, da so do vrha še tri ure. In čez eno uro isto ... Razočarani smo obsedeli na nekem grebenu in ugibali, koliko ur bi z Domnom lezla tja gor po zamišljeni smeri (kasneje se je izkazalo, da to, kar smo videli, sploh še ni bil vrh), Štehiju pa je pogled na goro jasno pokazal, da je smučanje tam nemogoče. Spoznanje, da imamo premalo hrane, premalo tekočine in da bi morali postaviti vsaj še en povišani tabor, je bilo razlog, da smo se obrnili, spravili šotora v povišani bazi in se po osemnajstih urah hoje zvalili v šotor v bazi.

Vzponi

Štehi je že naslednji dan z mamljivo ponudbo Ramira prepračil, da gre z njim na vrh Palomani Tranca, s katerega se je po uspešnem vzponu potem spustil s smučmi; Ramiro je ob našem odhodu namreč dobil njegove

"pancerje". Glede na podatke, ki smo jih imeli, je bil to prvi spust na smučeh s tega pettisočaka. Z Domnom sva tisti dan postopala po bazi in se regenerirala, ostali člani pa so se zvečer vrnili s svojih dvodnevni vzponov. V dveh navezah so uspeli splezati na dva vrhova, in sicer na oba po prvenstvenih smereh. So si pa Miha, Vinko in Fižola privoščili vzpon iz druge države, del njihovega dostopa je namreč potekal po Peruju.

Nov cilj mešane naveze je bil vrh Palomani Central, dobro viden z griča nad bazo, linijo, po kateri sva se odločila splezati nanj, pa sta nama pomagala najti Boris in Zapi, ki sta imela dobre fotografije, posnete z gore, na katero sta "potegnila" Koroško smer. Dogovorili smo se, da zanj pustiva postavljen povišani tabor, saj je predstavljal dobro izhodišče še za dva vrhova v bližini.

Precej zbita in nejevoljna sem se zjutraj zvelkla iz šotora povišanega tabora, vso noč sem namreč buljila v platno nad sabo, in potem s težavo potiskala svoje telo proti ledeniku. Domen je bil že sredi slapu, ko sem jaz komaj zapičila cepine. Me je pa led spravil v precej boljšo voljo, čeprav sem že po nekaj metrih spet začela mleti, zakaj gre tole pikanje

doma dosti hitreje. Jasno, nad 5000 metri sem, ne v Logarski! Sto metrov ledu je zamenjalo gaženje, grizenje kolen, pokanje ledenika in izogibanje ledeniškim razpokam, to pa se je zaključilo z dvema raztežajema skalnega plezanja. In nastala je smer Krikosa. Jaz pa srečna "sto na uro", postavila sem namreč svoj osebni višinski rekord - 5633 metrov.

Na vrhu pa presenečenje! V bazi smo imeli satelitski telefon, ki je bil pokvarjen, torej se (razvajeni, kakor smo) slaba dva tedna nismo mogli javiti nikomur. Za "foro" sem na turo s sabo vzela mobilnik in, glej ga zlomka, z vrha 5633 metrov visoke bolivijske gore sva s soplezalcem preko perujskega operaterja domačim sporočila, da je moj zvinjen gleženj edina zoprna stvar, ki se nam je zgodila do takrat.

Zapi in Boris sta naslednji dan delno izkoristila najino gaz, potem pa sta zavila desno in splezala na dva vrhova, za katera nismo vedeli imen. Istega dne so ostali štirje v dveh navezah preplezali smer na bazi najbližjo goro.

Perro

Za zadnjo turo naveze treh smo se odločali med dvema gorama, izbrali

Domen Petek na platoju pod vrhom Palomani Central, v ozadju Chucuyo Grande, naš "knedl"

Foto: Marta Krejan

pa smo tisto, ki je najbolj mikala našega smučarja. Kot nekakšen bel "knedl" je bila videti od daleč. Ali pa kot tista sladka kepica, ki je sicer oblita s čokolado ... V baznem taboru smo imeli nekaj dni prav posebnega gosta. Bogve od kod je prišel prosit za hrano manjši črn pes, *perro* po špansko. In Perro (kaj bi se ubadali z imenom) je, medtem ko smo na dostopu bosi prečkali reko in iskali prehode ter najboljšo možno linijo do zelenega "knedlna", skakljal okoli nas, drvel naprej, se vračal in v nas vzbujal zavist, saj o kaki normalno hitri hoji še brez omar na hrbtu ni bilo možno razmišljati. Mraz je zagrozil še isti trenutek, ko je sonce zašlo, in mi smo se zavili v spalke, Perro pa se je lepo zleknil poleg šotora. Prav zaskrbelo nas je, ker smo imeli malo hrane, bilo je mrzlo, v šotor pa psa res nismo mogli dati. Pa mu je bilo očitno prav udobno; ko smo še v temi zapičili cepine v prvo strmino ledenika, je namreč prav nič utrujeno pripraskal za nami. Spodnjo čeljust sem imela najbrž do kolen: "A je ta pes v resnici en mutiran gams???"

Ekipa v bazi (z leve): stojijo "ta modri" trije Stanko Mihev, Vinko Močilnik, Franc Pušnik in Boris Santner, čepimo kuhar Santos, Marta Krejan, Domen Petek, Sebastjan Zapušek in Primož Štehnar.

Foto: Franc Pušnik

Ledenik je bil precej razbit in leden, da nam je nasmešek kar primrznil na obraze, saj so bile mnoge razpoke vidne, množica ledeniški jezerc zmrznjena, sipkega snega pa je bilo znatno manj kot na ostalih gorah, na katere smo lezli prejšnje dni. Nas je pa skrbelo za gorskega psa, da ga ne bi slučajno morali reševati iz kake razpoke. Ja, pa kaj še! Po pol ure smo že vedeli, da bomo dileme, kje najlaže priti čez največje razpoke, najhitreje rešili tako, da bomo sledili Perru.

Vrh. Zaobljen, lep, zasnežen, čudovit ... Objemi, fotografiranje, zadovoljstvo ... in gremo nazaj! Veter je namreč številko za minusom krepko zvišal. Ker sem sama popolna in absolutna začetnica, kar se (turnega) smučanja tiče, sem še toliko bolj iskrena in na glas občudovala Štehnarja, ko se je spustil po tisti strmini, ki je sledila zaobljenemu vrhu. Glede na to, da je bilo treba tako gor kot dol lesti z vsem "orožjem" na sebi, je jasno, da je bila strmina za našega štirinožnega vodnika kar huda, pa še ledeniške razpoke so se skrivale pod snegom. Zaradi tega se je pes pri vzpenjanju nekako pognal par metrov, potem pa se zagozdil med strmino in enim od nas in tako do konca največje strmine. Navzdol je pa drsel ... "Še

Perru je bil čisto bled," je potem v bazi ostalim pripovedoval Štehnar.

Pravljice je konec

Zabavo je treba zapustiti, ko se imaš "fajn", pravijo ... Pa smo šli. No, tudi hrane nam je že zmanjkalo in morali smo ujeti letalo. O tem, da sem na letališču v Venezueli že videla scenarij, kako moja hči na centru za socialno delo pojasnjuje, da je mati v "luknji" čisto po krivici, ker so ji drogo podtaknili, pa morda ob drugi priložnosti.

Vodja odprave Bolivija 2012 Boris Santner in člani Stanislav Mihev, Franc Pušnik, Vinko Močilnik, Sebastjan Zapušek, Domen Petek, Primož

Štehnar, Marta Krejan smo opravili sedem uspešnih vzponov oz. preplezali prvenstvene smeri in dva smučarska spusta z dveh vrhov v Apolobambi, v bolivijskih Andih. Odprava je trajala od 29. junija do 25. julija 2012. ●

Pomagali so nam: Optika Kotnik, Mikro-Polo, Metal Ravne, GG Slovenj Gradec, GLL, Občina Ravne na Koroškem, Zavarovalnica Maribor, Zavarovalnica Adriatic, Monter Dravograd, Elektrotim, Medicodent, Elvip, GG INPO, BSH, Benteler, Ritem studio, Vinko Močilnik, ZIP center, KAL, IKD Franc Pušnik, Unigraf, AFC, Contal, Medikem, TEŠ. Vsem pokroviteljem iskrena hvala!

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

fs[®] Factory store d.o.o., Grize 125, 3302 Grize • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Sedem planik na sedemtisočaku¹

30-letnica prve jugoslovanske ženske alpinistične odprave

Besedilo: Lidija Honzak

Julija 1982 je krenila na pot prva jugoslovanska ženska alpinistična odprava, ki so se je udeležile vodja Marija Frantar (AO Rašica), Lidija Honzak (AO Ljubljana Matica), Irena Komprej (AO Prevalje), Irena Markuš (AO Kamnik), Ana Mažar (AO Mosor Split), Lidija Painkiher (Akademski AO), Marjana Šah (AO Celje) in Marija Štremfelj (AO Kranj). Na Pik Komunizma so se povzpele po severni steni in preplezale Borodkinov steber, ki sega do višine 6200 metrov. Sledil je 300-metrski spust na plato, vzpon na predvrh Pik Dušanbe in vzpon na sam vrh. Po petih dneh vzpona je na vrhu stalo sedem udeleženk, ki so s tem vzponom dosegle tudi jugoslovanski ženski višinski rekord-

S Pika Vorobjov, cilja aklimatizacijske ture, je bil lep pogled na Pik Komunizma in Borodkinov steber.

Foto: arhiv Lidije Honzak

Unionska dvorana se je napolnila do zadnjega sedeža, čeprav je zunaj deževalo in je bil prav neprijeten dan. Plakat, ki je vabil na predavanje o prvi ženski alpinistični odpravi, sem kar sama narisala. Babnica v zmagoviti pozi drži v rokah cepin in stoji na vrhu 7495 metrov visokega Pika Komunizma. Ker je Marjana vedno govorila, da moramo ženske tudi v gorah pokazati svojo lepoto in šarm, sem ji na vrh glave namontirala še *mašno*. Pri predstavitvi odprave naj bi se izmenjevale vse udeleženske, vseh sedem, ki smo prišle na vrh, razen Marjane, ki je odpravo pre-jokala v bolnici v Ošu. Diapozitive smo lepo po vrsti zložile v kovinski kovček za diase. Pa ga je Irena narobe obrnjenega odprla in so zleteli na tla, pa še v lužico. Ko smo končno rešile problem, ni delal projektor, in ko je končno pritekel tisti, ki je prinesel drugega, je stopil na oder Škarja,² se opravičil in zbrane pohvalil, češ da smo Slovenci potrpežljiv narod.

Spomini, spomini ...

Potem smo pripovedovale o tem, kako smo z vlakom potovale v Moskvo, kako so vlaku vmes zamenjali podvozje, ker so bili tiri v Rusiji nekoliko drugačne širine, kako smo se počutile v baznem taboru pod Pikom Lenina, ki je bil naša prva postojanka in kjer so nam iz ne vem kakšnih dobrohotnih nagibov vsi hiteli razlagat o nesreči ruske ženske odprave na Pik Lenina, ki je zaradi strahotnega neurja ni preživela nobena. In če nam je ostalo še kaj

¹ Naslov članka o odpravi, ki je izšel v časopisu Nedeljski dnevnik.

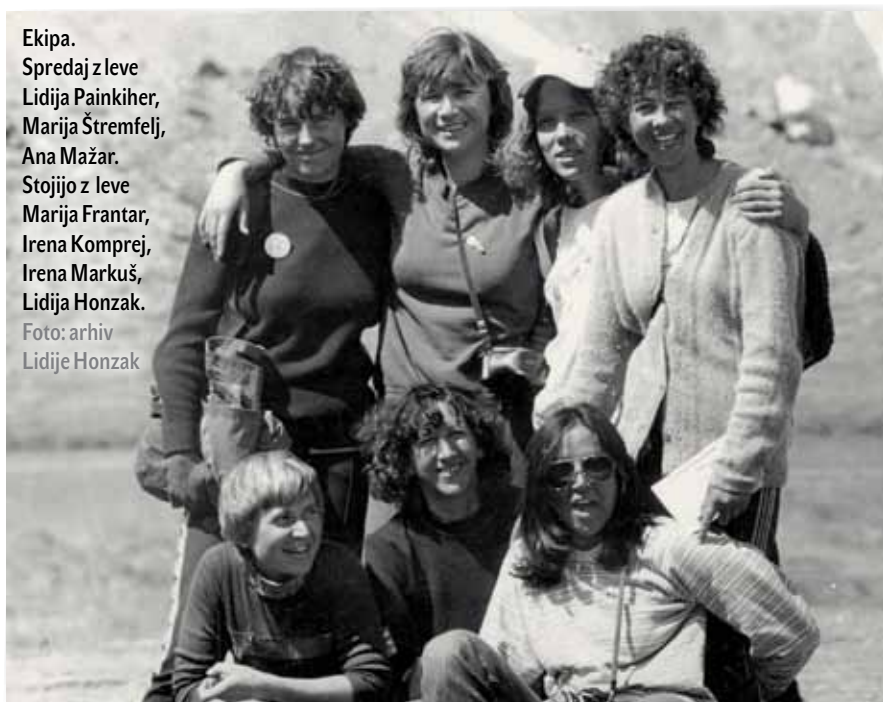
² Tone Škarja, dolgoletni načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva pri PZS.

samozavesti, so nam pokazali še spominsko obeležje. Pa *sekrete*, groza, kakšne *sekrete* so imeli v bazi pod Leninom. Spredaj odprti boksi, kakšnih sedem eden zraven drugega ... no, ti vsaj vrat ni bilo treba odpirati, da bi videl, če je prosto.

Potem nas je *vtoljot*³ odpeljal v bazo pod Pikom Komunizma pred obličje mogočnega Borodkinovega stebra. Lahko bi si izbrale tudi normalko,⁴ ampak so rekli, da bo za nas, ki smo dobre, preveč duhamorna, saj ima blag in dolg vzpon in prečkati moraš kilometre dolg raven plato, preden se zopet povzpneš na vršni del. Po drugi strani pa je bil Borodkinov steber neznanka. Vzponov po njem je bilo malo in informacije so bile skromne. O vzponu po stebru smo spregovorile ob diasih, ki so bili posneti v megli in snegu. Na njih je bila Pajnkhirca,⁵ ki je bolj majhne rasti in se je v novozapadli sneg pogrezala do pasu. Sicer pa nič čudnega, da se nam je tako ugrezalo. Na hrbtu smo imele skoraj dvajsetkilske nahrbtnike, v katerih so bili šotori s težkimi palicami iz fiberglasa, *spalke*, *armiči*, plezalna oprema, gorilniki, bombice, pa volnene *fotorove* dolge gate in iz *sficanih* puloverjev sešite rokavice ...

Ko sem se več kot dvajset let pozneje odpravljala na Pik Lenina in sem si nakupila novo ultralahko opremo, kar nisem mogla verjeti, da ima lahko nahrbtnik z vso opremo čisto zmerno težo. Čopk,⁶ Maričin mož, nam je za vzpon po skalnem delu Borodkinovega stebra izdelal posebne profilne kline kar iz karnis za zavese. Za hrano in pijačo je seveda zmanjkalo prostora v nahrbtniku, pa tudi moči za nošnjo. Napredovale smo v alpskem stilu. To pomeni, da smo vse nosile s seboj in vsakokrat znova kopale platoje, postavljale šotore in jih zjutraj, v peklenskem mrazu, zopet podirale. O, kako utrujene smo bile zvečer! Šotor sem si delila z Ireno in Ano. Zvečer smo si razdelile liter maratnika in liter instant juhe, v kateri je plavalo nekaj *nudelnov*, in to je bilo vse za tisti dan. In naslednji dan spet isto in spet premalo.

Maratonike so nam dobrohotno podarili sponzorji in nam za vse življenje priskutili to živo zeleno

Ekipa.
Spredaj z leve
 Lidija Painkiher,
 Marija Štremfelj,
 Ana Mažar.
Stojijo z leve
 Marija Frantar,
 Irena Komprij,
 Irena Markuš,
 Lidija Honzak.
 Foto: arhiv
 Lidije Honzak

pijačo. Ampak vseeno hvala, v njih je bilo vsaj nekaj energije. Ko danes pomislim nazaj, se mi zdi prav neverjetno, kako smo zdržale. Imela sem 50 kil, in ko so mi ženske "zagrozile", da se moram pred odpravo zrediti, mi je uspelo pridobiti še celi dve kili. Nič čudnega, da se mi je na povratku ob pogledu na hrano kar zmešalo. V hotelu v Moskvi sva se z Ano, potem ko sva pojedli svoj zajtrk, presedli še za dve sosednji mizi in tudi tam pospravili vse, kar je bilo na njiju.

Uspeh, dobra popotnica za prihajajoče generacije

In potem smo pokazale tisto fotografijo z vrha – vseh sedem na vrhu in čudovito modro nebo v ozadju. Sedimo, smo nasmejane in v objektiv molimo slovenske zastavice, Ana pa svojo iz AO Mosor Split. Po njeni zaslugi smo bile prva jugoslovanska ženska alpinistična odprava, zato je bilo tudi nekaj medijskega odziva izven Slovenije. Na intervju nas je na primer povabila novinarka iz Beograda, ki je pripravljala članek za neko vojaško revijo. O hribih ni imela pojma, o visokih hribih še manj. Zanimalo pa jo je prav vse. Na primer kako hodimo lulat v tistem mrazu – ja, hlače daš dol in hitro moraš opraviti, da ti ne zmrzne rit ...

Ljudi je zanimalo, če smo se kregale, saj smo bile na kupu same ženske in babnice se pač kregajo. Pa se nismo kregale in tudi tekmovale nismo. Čutile smo namreč močno zavezništvo – mora nam uspjeti, da

pokažemo vsem skeptičnim dedcem, kaj zmoremo. Zato smo tudi že kakšnega pol leta prej trenirale in opravljale skupne zimske vzpone v Tamarju, Martuljku, na Okrešlju ... Preplezale smo Direktno v Štajerski Rinki in nato še Tschadovo v Turški gori. Z vrha smo se Ljubljankanke spustile na kamniško stran, Štajerke pa nazaj na Okrešelj. Med plezanjem je bilo zelo živahno in tisti dve pusti besedici "varujem – grem" smo dopolnile še s približno 10.000 drugimi. Ljubljankanke smo se čudile Štajerkam, kako lahko zdržijo v družbi njihovih *ferajnovcev*,⁷ ki so bili po naši oceni popolnoma neemancipirani in obremenjeni dedci. Prejšnji večer, ko smo prespale v GRS-*bahti* na Okrešlju, nas je namreč eden od njih grdo nadrl. Rekel je – ker je PV zelo spodobna revija, bom zapisala takole: "A boste že enkrat tih!, p**** smotane!"

"Sedem planik na sedemtisočaku," so zapisali v Nedeljskem dnevniku, v Delu pa: "Nov višinski rekord – lep dokaz sposobnosti." Kakorkoli, uspeh na Piku Komunizma nam je dal krila, s katerimi so nekatere poletele na osemtisočake, druge pa smo se lotile najzahtevnejših smeri doma in v tujini. Mislim pa tudi, da je prav ta odprava v slovenski alpinizem prinesla še en zanimiv premik: uspešne posameznice so se namreč začele povezovati v uspešne ženske naveze in ženske ekipe za osvajanje gorstev sveta. ●

⁷ Kolegov z odseka.

³ Helikopter.

⁴ Normalni pristop, ponavadi najlažja smer na goro.

⁵ Lidija Painkiher.

⁶ Slavko Frantar.

Minilo je že trideset let

Besedilo:
Mateja Pate

Na Rušici, v ozadju zahodna stena Vršaca v večernem soncu
Foto: arhiv Petra Podgornika

Letošnjega junija je minilo trideset let od smrti Tamare Likar in Pavla Podgornika, ki sta preminula v neurju, ki ju je zajelo v steni tik pod vrhom Malega Koritniškega Mangarta.

Tamara Likar (1959–1982)

Tamara je začela plezati kot srednješolka in se že kot alpinistična pripravnica srečala s prvenstvenimi smermi; tako je poleti leta 1976 denimo nastala Gorjanska smer v domači Orlovci,¹

¹ Tamara je bila Gorjanka, doma z Otlice na Gori, kot domačini imenujejo del Trnovske planote nad Ajdovščino. O Orlovci, kratki, a strmi steni pod robom Trnovske planote, smo pisali v PV 4/2012.

ki jo je preplezala v navezi z bratoma Pavlom in Petrom Podgornikom. Alpinistka je postala leta 1977. V naslednjem letu, v katerem se je pripravljala na maturo, jo je doletela huda nesreča: v Hudičevem žlebu v Prisojniku jo je skupaj s tremi alpinisti zasul snežni plaz. Hudo poškodovana je edina preživela nesrečo, tri leta pozneje je s Pavlom Podgornikom opravila tretjo ponovitev smeri Sivi ideal v južni steni

Izpod peresa Tamare Likar in o njej:

Likar, T. Še sonce je bilo žalostno. PV 4/1979, 215–216.

Likar, T. Poljska smer v SV steni Aconcague. PV 6/1982, 299–305.

Likar, T. Primorci na Aconcagui. Primorske novice, 1982, št. 16–48.

Trušnovec, Ž. Prva primorska alpinistična odprava Aconcagua 1982. PV 6/1982, 293–296.

Humar, J. Mednarodna odprava v vzhodno Grenlandijo. PV 5/1985, 229–223.

Primorski slovenski biografski leksikon, Goriška MD, Gorica, 1993.

Likar, L. Tamara Likar – Brgarska. GORA, 2012, letnik 14, št. 51, 21–29.

Jerebice, ki sta jo brata Podgornik preplezala v spomin na Aleša Zorča, Tamarinega soplezalca, ki je umrl pod plazom v Prisojniku.

V letih po nesreči je poleg sten doma in v sosednjih državah obiskala tudi Karpate, kjer je na Alpiniadi² prejela priznanje za sodelovanje. Leta 1981 je naredila izpit za alpinistično inštruktorico in se intenzivno pripravljala na odpravo v Ande – na Aconcaguo se je (kot prva ženska po Poljski smeri) povzpela v začetku leta 1982. Poleti istega leta je na pot v Pamir, na Pik Komunizma, odhajala prva (takrat še jugoslovanska) ženska alpinistična odprava. Tamara je zavzeto sodelovala pri organizaciji odprave, katere članica bi bila tudi sama, če ne bi njene uspešne alpinistične poti prekinil zgoraj omenjeni usodni vremenski preobrat. V svoji kratki alpinistični karieri (1976–1982) je opravila več kot 230 vzponov, med njimi dvanajst prvenstvenih in mnoge prve ponovitve. Uspehi kategorizirane športnice so bili nagrajeni s številnimi priznanji. Po njej se imenuje Tamarin vrh na vzhodni obali Grenlandije, na katerega sta dve prvenstveni smeri leta 1984 speljala Janko Humar in Peter Podgornik. Slednji je v družbi domačih in tujih alpinistov polnih 25 let ohranjal spomin na svojega brata in prijatelja s plezalnim taborom pod Malim Koritniškim Mangartom.

Še zanimivost: Tamara je pisala tudi pesmi. Pozabi jih bo morda iztrgal njen stric Lojze Likar, ki jih pripravlja za objavo.

Zahvaljujem se Petru Podgorniku za pomoč pri pripravi prispevka. ●

² Mednarodno srečanje plezalcev in reševalcev, Tamara in Pavel sta se ga udeležila kot predstavnika jugoslovanskih alpinistov.

Tamara in Pavel v plezalnem vrtcu na Čavnu Foto: Jože Andlovic

Pavel Podgornik (1958–1982)

Pavel je bil rojen kot dvojček deset minut starejšega brata Petra. Do svoje smrti konec junija 1982 v steni Malega Koritniškega Mangarta je živel v domačem Vrtovinu v Vipavski dolini. V gore je zahajal od leta 1975, ko je skupaj z bratom Petrom in Rudijem prehodil lep del slovenske planinske transverzale. Že isto leto sta s Petrom začela plezati v stenah na južnem robu Trnovske planote. Leta 1976 je v Novi Gorici opravil začetni alpinistični tečaj pri alpinistični sekciji PD Nova Gorica in republiški začetni alpinistični tečaj v Vratih. Sledili so plezalni vzponi v domačih gorah v letnih in zimskih razmerah. Njegovi cilji so postajali vse težji vzponi ter nove smeri doma in v tujini. Ves čas je aktivno sodeloval pri delu na alpinističnem odseku, malo pred smrtjo je bil sprejet v vrste GRS Bovec. S Petrom sta sodelovala kot inštruktorja na tečajih po republikah tedanje države. Poleg plezanja v evropskih gorah je bila njuna želja obiskovati visoke stene po svetu. Leta 1981 sta kot prva primorska alpinista sodelovala na jugoslovanski odpravi v južni steni Lotseja, kjer je Pavel skupaj z Andrejem Štremfljem in Nejcem Zaplotnikom sestavljal navezo, ki je poskusila proti vrhu (dosegli so višino 8250 metrov). Januarja 1982 je bil "motor" ekipe štirih primorskih plezalcev, ki je v alpskem stilu v devetih dneh preplezala novo smer na Južni vrh Aconcague, najvišje gore ameriške celine.

Peter Podgornik

Na vrhu Aconcague Foto: arhiv Danija Felca

**NOVA KOLEKCIJA
JESEN-ZIMA**

**V TNF SHOP
NA SLOVENSKI 28,
NA TOMAČEVEM TER
V HALI 12 (BTC)!**

KONTAKT: 040 779 34 (Center)
031 64 06 53 (Tomačevo)

SHOP

www.tnfshop.si

(Ne)prijetna resnica

Kolesarji so med nami

Besedilo: **Borut Peršolja**

Tudi gorniška skupnost se – že stoletje in več – demokratično vzpostavlja prek razlik med različnimi skupinami obiskovalcev gora (danes izgleda, da obstajajo največje razlike v odnosu do vrhunskega alpinizma in gorskih kolesarjev). Če želimo spoštovati drug drugega, je treba dosledno uveljaviti zlato pravilo društvenega poslanstva: vsakomur naj bo omogočen poln osebnostni gorniški razvoj (s spremljajočimi pogoji življenja). Zgolj skupnost, ki vidi razvoj slehernega posameznika in kateregakoli društva kot nekaj izjemno vrednega za gornišstvo, je demokratična skupnost.

Spomin na minule dni

V še ne tako davni preteklosti smo bili gorniki v enakem položaju kot danes gorski kolesarji. Še sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja so bile številne lovske poti rezervirane in "zaprte". V sredini devetdesetih so plezalce in naključne gorniške obiskovalce kamenjali na Kraškem robu. Naj spomnim, da smo bili v planinski organizaciji sami dovolj zreli, da smo se že pred natanko petindvajsetimi leti odločili, da ne bomo gradili novih planinskih koč in poti. Tega ni takrat prepovedovala nobena zakonodaja. Gorništvu je bilo – zaradi negativnih vplivov množičnosti – treba nadeti lastno uzdo, saj njegova svoboda ni brezmejna. In če že segam v zgodovino: tudi gorsko kolesarjenje ni nekaj novega, prej tradicionalnega. Kolesa so bila na primer sestavni del prvih gorskoreševalnih mošttev v slovenskih gorah, pa tudi marsikateri gornik/alpinist je že zdavnaj gonil kolo (celo v Alpe, da se je čim ceneje povzpел na primer na Mont Blanc), saj je bil to odličen trening. Iz dnevnikov himalajskih odprav izhaja, da so kolesa prišla prav na palubi čezoceanske ladje na dolgi vožnji v Azijo, pa tudi v Katmanduju, ko se je čakalo na začetek pristopnega marša.

Pot je, so pa tudi sledi kolesarske gume

Nekaj stvari je, ki jih ne maram pri problematiki gorskega kolesarjenja oziroma – če sem natančnejši – pri njegovih vnetih zagovornikih. Gre za njihove zavajajoče trditve. Ne maram simboličnega pobiranja smeti na poteh, ki ga spremlja samovoljno in nezakonito urejanje teh poti! Ne maram, da se vpliv gorskega kolesa primerja z buldožerji namesto s požrešnimi avtomobili individualnih obiskovalcev gora (mednje sodimo vsi, tudi gorski kolesarji). Ne maram, da se startno črto prečka s pozicije moči za tirane manjšine, saj naj bi bilo gorskih kolesarjev veliko (če že ne kar v startu preveč). Ne maram, da se gorsko kolesarjenje razume kot rešitev za prometno problematiko, čeprav gre le za kapljo v gorsko morje ustreznega ravnanja. Ne maram, da gorski kolesarji spregledujejo težavo njihove hitrostne pojavnosti v prostoru in času (obljudene planinske poti ob koncu tedna). Zato je kampanja ZA gorsko kolesarjenje nenavadna. To ni kampanja za obilje in udobje, ampak za varčnost. To ni samo

Na Vršču Foto: Franci Horvat

kampanja za več, ampak tudi za manj svobode peš obiskovalcev gora. In kar je najbolj nenavadno, to ni kampanja samo proti peš obiskovalcem, ampak tudi PROTI njim samim (zaradi neučakane agresivnosti). Zato ni čudno, da razprava vse bolj spominja na kriminalko, v kateri je gorsko kolesarjenje nevaren in potencialen morilec, hodeči planinec žrtev, planinske poti pa neskončno polje obremenilnih dokazov.

Souporaba gorskega sveta

A celo ko sem najbolj nezaupljivo razpoložen, opazim številne prednosti te dejavnosti v naravi. Gorskih kolesarjev in primernih poti zanje ne bo zmanjkalo. S čim jim lahko pomagam(o)? Predvsem z usposabljanjem in ozaveščanjem vseh vpletenih strani ter z iskanjem uravnoteženega (pravnega) okvira delovanja. Prvi del je vožnja na dolge proge – trajalo bo leta in desetletja, da se bomo navadili drug na drugega, pri čemer bodo posamezniki vedno izstopali (v dobrem in v slabem). Glede okvira pa bo treba odgovoriti na več povezanih vprašanj. Eno od njih, na katerega morajo odgovoriti predvsem tisti, ki zagovarjajo gorsko kolesarstvo, je, ali so primerno organizirani, da lahko zagotovijo ustrezno vzdrževanje ali vsaj soudeležbo pri vzdrževanju planinskih poti. Ta trenutek je jasno, da je njihov delež pri tej strokovno, kadrovsko in finančno zahtevni nalogi predvsem promocijski.² Prebrisano in skoraj čez noč so leta 2007 postali statutarni del PZS in s tem – zaradi gorniške solidarnosti – svoj delež elegantno prevailili na društvene markaciste (in planinsko organizacijo v celoti).

¹ <http://www.imbbus.si/arhiv/2012/03/24/deseto-srecanje-v-planina.html>.

² <http://tkolitija.wordpress.com/2012/06/07/4-kramp-turca-v-litiji/>.

Raba rezultatov prostovoljnega dela

Gorsko kolesarstvo je tudi turistično (komercialno) zanimivo, zato ga turistični ponudniki veselo in pompozno oglašujejo (in se po drugi strani pritožujejo zaradi omejitev). Na čigav račun? Izdatno tudi na račun planinskih poti, za katere ponudniki ne prišpevajo niti evra, si pa z veseljem izmislijo novo, senzacionalno tematsko pot, za katero dobijo evropska in druga javna sredstva, a hitro ostane brez skrbnika. Gorsko kolesarjenje je vpeto v izstrelitveni primež različnega (in ne pozabimo, v odlično zdravje uprtega in lepo propagando zavitega) kapitala. Gorništvu samo po sebi nikoli ni bilo komercialno izjemno zanimivo, modne muhe smo sprejemali zadržano (pa tudi s posmehom). Gorski kolesarji se zavzemajo za popolno odprtost prostora (narave) za svojo dejavnost. Omejitve bi bile samo izjeme, ki potrjujejo pravilo. V planinski organizaciji pa iz lastnih izkušenj vemo, da je edini zanesljivi način, kako omejiti – na primer – vplive planinskih koč na okolje, omejitev njihove velikosti oziroma zmogljivosti. Ta način vsebuje pristop "predvidi in zagotovi". Če je bila uporaba tega pravila v hribih kolikor toliko uspešna, zlasti to velja za planinske poti, pa se je na primer v dolinskem cestnem prometu izkazala za katastrofalno. S širjenjem prostora, ki je bilo na voljo cestarjem, smo v slovenski družbi poskusili zadostiti predvidenemu povpraševanju, a se je to povečalo, tako da je hitro zapolnilo odmerjeni prostor, s tem pa poskrbelo, da moramo spet zagotoviti več prostora in zadostiti novim cestam.

Je res kriva zabava?

V izhodiščih za gorsko kolesarjenje, ki jih je sprejelo Združenje planinskih organizacij alpskih držav (CAA), piše, da se "javni sektor s problemom srečuje z različnimi rešitvami glede na specifičnost dežele – od partnerskega prostovoljnega dogovora vseh udeležencev do striktno zakonske ureditve." Reinhold Messner je

še odločnejši: "Kolesarji naj se držijo poti, ki so jim namenjene. Upoštevati je treba, po katerih poteh se lahko s kolesom vzpenjajo in po katerih se lahko spuščajo. Uporaba gorskih koles v naravnem gorskem okolju samo zaradi športne zabave je neumestna." V planinski organizaciji (vsaj) zadnji dve leti iščemo rešitve, ki bi jih v političnem žargonu lahko imenovali sredinska opcija. V njenem okviru želimo uravnotežiti principa svobode in enakosti. V tekmovanju, ki ga omogoča svoboda, zmagojujejo močnejši nad šibkejšimi – v našem primeru se zdi, da naj bi zmagovali kolesarji nad pešci. Kaj je torej pomembnejše – enakost ali svoboda? France Bučar pravi, da je "svoboda prvobitnejša, kot gon jo pozna animalični svet, od tod se ohranja v človeku. Težnja k enakosti je pridobitev civilizacije in višje religiozno-moralne kulture. Toda kar je prvobitnejše, po navadi zmaga – družbe, nastale iz revolucijskih zahtev po enakosti, nazadnje razpadejo, težnja k svobodi je močnejša. Kako združiti svobodo in enakost, je namreč svojevrsna umetnost."

V hribih ni greha

Vsekakor je v dosedanji diskusiji premalo izmenjav mnenj na temo odprtosti oziroma zaprtosti vseh poti. Razen načelnih stališč in primerjav pravne ureditve drugih argumentov ni. Naj v razmislek postrežem z enim, ki se nanaša na negativen vpliv zlasti v obdobju pomladne ali dežne razmočenosti tal. Zaradi žlebičastega utora in razdrapane pnevmatike gorskega kolesa nastajajo v tleh drobne vdolbine. Te že ob prvem dežju postanejo plitve kotanje, ki delujejo kot zbiralnik vode. Ker so te vdolbine drobno razjedene, je delovanje vode na stene teh površin intenzivnejše, saj je večja tudi njihova specifična površina. Zato so linijski procesi, ki vodijo v erozijo na podlagi sprva drobnih žlebičev, precej intenzivnejši že od samega začetka kot na primer pri hoji.

Gorski kolesarji pravijo, da se je povečevala njihova neustrašnost,³ zato je – posledično – v njihovih nasprotnikih prisotna še zavist. Ni si težko predstavljati nekoga, ki se v potu svojega obraza peš spravlja k cilju, pa ga za hrbtom na tehnično dodelanem gorskem kolesu dohiteva sanjska mladenka iz športnega kataloga. Situacija je podobna tisti iz plezanja zaledenelih slapov na konicah derez, ko se nenadoma nekdo z Jezerskega pripelje na robnikih smučih z vrha mimo tebe. Jasno, da gredo planincem gorski kolesarji na živce. Psihologijo pa je treba nekoliko relativizirati, zato se novinarskemu zagovorniku v Poletu zapiše: "Veliko gorskih kolesarjev je tudi planincev ... To so civilizirani in kultivirani ljudje z odlično logiko in občutkom za soljudi." Ni pa jasno, so tisti z logiko in občutkom gorski kolesarji ali planinci ali šele presečna množica obeh?

Kakšno hitrost imajo gore?

Problematika gorskega kolesarjenja je tipična, odvija se v modernem kontekstu. Pripoved katerekoli vpletene strani se odvija po različnih smereh in vzporednih logikah. Vsaka od logik je na svoj način dosledna in notranje povezana, v sebi popolna, velikokrat tudi ravnodušna do vseh drugih. Jasno torej, da objektivnosti (pravniki bi rekli zunanega videza nepristranosti) ni, vendar bi rad, da gorskih kolesarjev ne ignoriramo, saj se lahko hitro znajdemo v nevarnosti, da bomo zasnovali rešitve, ki ne bodo delovale v praksi.

In spet smo pri hitrosti – zato ne prehitvajmo. Messner ponuja rešitev, ko pravi, da hitrost, ki jo doseže pešec, ustreza naši naravni sposobnosti mišljenja in dojetanja okolice. Vprašanje je le, kako naj se vsi obiskovalci gorskega sveta prilagodimo temu naravnemu ritmu. ●

³ <http://www.polet.si/maratonec/planinci-gorski-kolesarji-nekaj-zdrave-pameti>.

Višinsko osvežilno zavetišče pred vročinskimi valovi po nižinah

Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2012

Besedilo: Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Vročina in za večino – na žalost – tudi dopust sta za nami, učenci in dijaki so v šolskih klopeh, vreme pa spet na teh straneh in – v glavnem – na vajejih. Vrata visokogorja so nam bila letošnje poletje na široko odprta, čeprav v začetku ni kazalo, da bo tako. Znani pregovor bi lahko to pot vremensko priredili v "slab začetek, vroč konec". Dobro je zastavil tudi september, a se mu je na polovici zalomilo, saj smo bili deležni obilnejše snežne pošiljke tudi pod 2000 metri. Zato je boljše, da v teh dneh, ko pričakujemo "stalno zimsko zaporo" naših najvišjih vrhov, podoživimo letošnje v marsičem rekordno poletje. Medtem ko opravlja jutranja meglica svojo vse daljšo okrasno jesensko vlogo, se spomnimo letošnje precej bolj nadležne vročine, ki je vzvalovala nad nami kar štirikrat! Po vročini, suši in trajanju sončnega obsevanja se je letošnje meteorološko poletje uvrstilo na drugo mesto v zadnjem poldrugem stoletju (od takrat imamo za naše kraje na voljo zanesljivejšee vremenske podatke), natančneje takoj za rekordnim letom 2003. Mnogi so se zato pogosto in prehodno – vsaj za konec tedna – zatekali v osvežilna in za marsikoga odrešilna zgornja

nadstropja naše dežele. A kaj, ko je tudi tam vse bolj primanjkovalo vode, saj je bila zadnja snežna sezona pičila kot že dolgo ne.

Skočimo takoj na junijski začetek, saj se menda po jutru dan pozna. Letošnje meteorološko poletje se ni prav nič ravnalo po tej ljudski modrosti, temveč bolj po tisti "ne hvali dneva pred nočjo". Višek vročine je namreč zopet padel v drugo polovico avgusta. Rožnik se ni začel za hribolazce prav nič rožnato. Prva polovica meseca je postregla z zmerno toplim, a muhastim vremenom – v visokogorju je bilo še za vzorec novega snega, sicer pa je sredi meseca še izdatneje deževalo. Kmalu zatem je pritisnila prva vročina vse do začetka zadnje junijske dekade. Konec meseca so bili oblaki spet pogostejši, a je ostalo sorazmerno toplo in večinoma suho.

Na prehodu iz junija v julij je bilo tudi po gorah vroče, celo na Kredarici je bila dva dni zaporedoma povprečna dnevna temperatura 15 °C, kar je skoraj za 10 °C preveč za ta letni čas. Do sredine meseca se je ozračje počasi ohladilo in nam namenilo nekaj dni kislega in hladnega vremena. Razporeditev padavin je bila silno neenakomerna, saj je na skrajnem severozahodu pogosto curljalo, ponekod na hriboviti dinarski pregradi pa je zgoj kapljalo. Pred začetkom zadnje julijske dekade je bilo prehodno topleje in sončno, nato se je na hitro ohladilo, pa potem spet

segrelo. Do konca meseca ni bilo več omembe vrednih padavin.

In potem je prišel zadnji poletni mesec, ki ima od poletnega trojčka sloves najprimernejšega za obisk gora. Tovrstni sloves je potrdil tudi tokrat, vendar je bilo precej takih, ki jim je začela dolgotrajna vročina sprva po malem, na koncu pa že močno presedati. Že prvi dnevi so bili zelo topli, po nižinah pa tudi zelo vroči. Dan po koncu prve dekade se je zvrstilo nekaj "normalnih" dni, nato pa nas je do 25. v mesecu grelo na polno v sicer že od prej zelo topli masi. Dvodnevna osvežitev, ki se je pričela s padavinami, je vendarle preprečila, da bi se nadpovprečno toplo vreme nadaljevalo prav do konca meseca.

Letošnje poletje bo mnogim "gozdarjevcem" ostalo v spominu tako po pogosti vročini kot tudi po veliki suši na hriboviti dinarski pregradi in na jugozahodu Slovenije. Gledano v celoti je temperaturni odklon dosegel od stopinje Celzija na skrajnem severozahodu do dveh na jugu. V veliki meri sta bila pretopla junij in avgust, le julij je bil večinoma le malo nad primerjalnim obdobjem 1991–2010. Padavine so bile tokrat "nepravilno" porazdeljene – v večjem delu dinarske pregrade in ponekod na vzhodu naših Alp so ostali "žejni" vse tri poletne mesece; padla je namreč le polovica ali malo več od običajne količine padavin! Obilje sonca in visoke temperature so povzročili, da so se že

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološkem poletju 2012 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	17,4	1,0	513	115
Planina pod Golico (970 m)	16,6	1,2	473	94
Vojsko (1067 m)	17,0	1,5	343	70
Vogel (1535 m)	14,4	1,4	581	93
Krvavec (1740 m)	13,3	1,7	433	93
Kredarica (2514 m)	7,9	1,6	622	98

**Snežniško vbogajme na severni strani
Prisanka, kot ga je bilo moč videti letošnje
poletje z bližnjega Visokega Mavrincea.**

Foto: Miha Pavšek

v avgustu zaradi suše gozdovi marsikje odeli v jesenske barve. Nasprotno je bil julij v Julijcih silno namočen, nekatere meteorološke postaje so zbrale prek 300 mm moče. A kaj, ko so avgusta zgoraj "pipico" skoraj povsem zaprli, padavinska kvota je bila kvečjemu polovična. Junija je bilo nekaj več uric sončnega vremena kot ponavadi, podobno – z izjemo severne Slovenije – je bilo tudi julija. Zadnji mesec pa je oba prejšnja glede sonca dobesedno postavil v senco, saj smo ga bili deležni za petino do tretjino več od dolgoletnega povprečja! Letošnja snežna revščina in topla pomlad sta povzročili, da je snežna odeja na Kredarici skopnela že v začetku junija, kar se sicer zgodi šele proti koncu meseca.

Ob koncu vremenskega opisa namenimo nekaj besed o poletni vročini tudi našemu alpskemu sosedstvu. Po podatkih avstrijske meteorološke službe (ZAMG) so zadnji junijski dan na observatoriju Sonnblick, 3109 metrov visoko v Turah, namerili 15,3 °C, kar je najvišja zabeležena temperatura na tej postaji od začetka meritev pred 126 leti! Sredi avgusta pa so dosegli novo rekordno znamko tudi ponekod v švicarskih Alpah. Krivec za njihove rekorde je bilo sovpadanje dotoka in spuščanja izjemno tople zračne mase iznad Afrike in jugozahodne Evrope. 19. avgusta se je na 3580 metrov visokem Jungfraujochu v Bernskih Alpah ogrelo do 12,8 °C, na visokogorski postaji Piz Corvatsch (3305 m), ki je prav tako v mreži švicarske meteorološke službe, pa so namerili 13,2 °C. Na naši Kredarici (2514 m) so bili rekordi tokrat "na varnem", še najvišje je seglo živo srebro 1. julija, ko se je povzpelo do 18,8 °C. Vseeno pa je bilo tam zgoraj precej prijetneje kot spodaj, kjer smo imeli v večini krajev več kot 40 vročih dni, zato smo se pogosto zatekali k osvežitvi čim višje. Vtis je, da so meseci letošnjega meteorološkega poletja kar tekmovali med seboj, kateri bo (naj)bolj gorak, pri čemer je bil vsak naslednji še za odtenek bolj vroč. Poletno vreme je (na srečo) že odšlo na smetišče vremenske zgodovine, saj je zunaj že vse nared za jesensko barvno suito. A le tam, kjer ni vsega obarvala ali celo pobrala poletna suša ...

Novo vremenske postaje v Karavankah

Od sredine septembra 2012 ob planinskem domu na Zelenici deluje nova samodejna vremenska postaja. Trenutnim karavanškimi postajam v Avstriji, natančneje na avstrijski strani ljubeljskega predora (na Ojstrcu/Obirju oziroma tik za njim, pri koči pod Košuto in v Železni Kapli), in postajama v Sloveniji (na mejnem Zgornjem Plotu tik nad Zelenico in pri bližnjem planinskem domu na Zelenici) se bo kmalu pridružila še podobna postaja na Stolu blizu Prešernove kočice. V petek, 21. septembra 2012, so vsi štirje v čezmejnem projektu Naravne nesreče brez meja (<http://www.natural-hazards.eu/>) sodelujoči partnerji slovesno predali namenu eno od na novo delujočih samodejnih vremenskih postaj. Vremenski podatki novih in že delujočih postaj na tem območju so dostopni na spletiščih projekta (<http://www.natural-hazards.eu/test-area1.html>) in Koroške lavinske službe/LWD Kärnten (http://www.lawine.ktn.gv.at/264307_DE-Naturgefahren_ohne_Grenzen-Wetterstationen). Z začetkom snežne sezone bodo tako tudi za Zelenico na voljo podatki o višini snežne odeje in gostoti snega ter njegovi vodnatosti (t. i. vodni ekvivalent snežne odeje). Cilj projekta sta izboljšanje strokovnih podlag o nevarnostih za naravne nesreče in okrepitev sodelovanja pri pripravi obvestil in opozoril pred nevarnostjo snežnih in zemeljskih plazov, drobirskih tokov in hudourniških poplav na območju Karavank. V projektu so se povezali koroška izpostava avstrijskega Zveznega urada za meteorologijo in geodinamiko (ZAMG) kot vodilni partner, Koroška lavinska služba (LWD Kärnten) ter Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU in Geodetski inštitut (GI) Slovenije. Z izdajanjem poskusnega lavinskega biltena za Karavanke bodo začeli že to zimo in ga posredovali na ARSO, ki je pristojen za obveščanje in opozarjanje na državni ravni.

Miha Pavšek, vodja projekta na GIAM ZRC SAZU

"Za vsak slučaj"

Prva pomoč v gorah

Besedilo: Petra Zupet

Da ne bo nahrbtnik pretežak? Naj sploh kaj vzamemo? Večno vprašanje. V zadnjih časih je zelo aktualno, da smo na turi "čim lažji". Nekateri zmanjšujejo težo, ki jo nosijo s seboj, na račun kupovanja najnovejše opreme, drugi na račun fotografske opreme, tretji na račun količine oblačil, nekateri na račun količine hrane, spet drugi celo na račun tekočine, nekateri pa na račun tega, da iz nahrbtnika vržejo ven vse, kar ni res nujno potrebno. Redki so še tisti, ki jemljejo stvari s seboj za vsak slučaj. Pa je to zadnje res tako slabo?

Ko o tem tako razmišljam, mislim, da moramo izhajati iz izhodišča, da nesreča v hribovih pomeni nesrečo na običajno težko dostopnih območjih, daleč od urejene infrastrukture. Kaj malo možnosti je, da bo organizirana zdravniška pomoč prišla do poškodovanca hitro, kot bi se to zgodilo sredi mesta. Tudi njegov transport v dolino je v primeru, da ne zmore normalno sestopati sam, zelo upočasnjen, večkrat brez ekipe reševalcev celo nemogoč. Zato je poškodovani dodatno izpostavljen nevarnostim, kot so na primer padajoče kamenje v skalnem svetu, poslabšanje vremena in podhladitev ali dehidracija. Pravilno zavarovanje ponesrečenega in pravilna prva pomoč, ki si jo poškodovani nudi sam ali mu jo nudijo njegovi spremljevalci na kraju nesreče, sta zato bistvenega pomena in lahko odločata o njegovem preživetju.

Kako ukrepamo, če se nekdo poškoduje?

Če je poškodba tako huda, da poškodovani ne more nadaljevati poti ali sam varno in hitro sestopiti v dolino in potrebuje zdravniško oskrbo, je najprej potrebno poskrbeti za lastno varnost, takoj za tem pa poklicati številko 112. Povedati je treba, kdo kliče, kje in kdaj je prišlo do nesreče, kaj se je zgodilo, število in vrsto poškodb, število prisotnih in vremenske razmere ter konfiguracijo terena na kraju nesreče. Kadar je ponesrečeni pri zavesti (kako ukrepamo, ko je nezavesten ali celo

ne kaže znakov življenja, bomo pisali v eni od prihodnjih števil), ga je potrebno namestiti v zanj čim udobnejši položaj. Po potrebi ga zavarujemo. Rane in krvavitve sterilno pokrijemo z gazo in navadnim povojem ali s prvim povojem, hude krvavitve pa moramo ustaviti s pritiskom na mesto krvavitve (za kompresijsko obvezo uporabimo dodaten povoj, ki ga ne odvijamo). Zvine, zlome in težje krvavitve imobiliziramo. To vedno delamo v zaščitnih rokavicah. Prizadeto okončino dvignemo, in če imamo možnost, jo tudi hladimo (preko povoja). Poškodovanca zavarujemo pred

Ustavljanje krvavitve v zapestju s kompresijsko obvezo.

mrazom ali vročino (z aluminijasto folijo). Nekaj primerov obveze in imobilizacije je prikazanih na slikah iz priročnika za prvo pomoč doc. dr. Uroša G. Ahčana in sodelavcev, izdanega pri Rdečem križu Slovenije. Po namestitvi obveze moramo ves čas preverjati ud pod njo. Če smo jo namreč zavezali pretesno, lahko ud v naslednjih minutah pomodri ali pa postane bled in hladen. V takem primeru moramo obvezo nekoliko popustiti.

Kaj naj bo v torbici za prvo pomoč?

Sedaj, ko poznamo ukrepe, ki jih je potrebno izvesti v primeru poškodbe, nam je tudi precej logično, kakšno prvo pomoč naj bi imeli vedno s seboj, da bomo lahko pomagali ponesrečenemu. V naravi

je seveda treba improvizirati in kot imobilizacijska sredstva uporabiti, kar nam je pri roki (pohodne palice, cepin, drevesne veje, smučke ...), ampak brez osnovnega materiala za prvo pomoč bo tudi improvizacija bistveno težja in seveda manj učinkovita.

V torbici za prvo pomoč naj bi torej imeli prvi povoj, navadni (krep) povoj (8 cm krat 5 m), 2 trikotni ruti, lepilni trak (levkoplast) širine 2 cm, manjše škarje, 1 par zaščitnih (nitrilnih) rokavic, aluminijasto folijo in samolepilne obliže. Dodatno pa svetujem še kakšno sterilno gazo, žepno dihalno masko, opornico SAM splint

in tablete paracetamola (Lekadol®, Panadol®) ter acetilsalicilne kisline (Aspirin®). Lahko tudi elastični povoj, vendar za prvo pomoč po mojem osebnem mnenju navadni povoj lahko nadomesti elastičnega, pri teži pa nekaj pridobimo. Malo za šalo, še bolj pa zares – za šalo predvsem zato, ker ni navada, da bi to šteli v opremo za prvo pomoč – moramo vedno imeti s seboj toliko toplih in suhih oblačil, da bomo lahko preživeli noč na prostem, če zaradi poškodbe ne bomo mogli sestopiti, reševalcem pa ne bo uspelo tako hitro priti do nas. Predvsem to seveda velja za hladnejši del leta.

Seveda se nam vedno lahko zgodi, da s seboj v prvi pomoči ne bomo imeli vsega, kar bi potrebovali v danem trenutku. Vendar kot za vsako drugo stvar tudi za prvo pomoč velja: na dobri osnovi se lahko naredi marsikaj. Brez nje pa je velika verjetnost, da stvar ne uspe. ○

Lastovke in sprememba vremena

Besedilo: Dušan Klenovšek

Foto: Dušan Klenovšek

V prejšnji številki sem pisal o metuljih selivcih, s poudarkom na južni plodovrtki. V tem času sem dobil že nekaj odzivov ljudi, ki so opazili sledi objedanja njenih gosenic na paradižniku, jajčevcih, papriki in še kje. Pa tudi odrasle metulje je bilo videti vse do ohlavitve sredi septembra.

Tokrat pa nekaj besed o bolj poznanih živalskih selivcih – pticah. Sredi septembra smo bili priča veliki vremenski spremembi; po dolgotrajnem vročem obdobju brez padavin je ob težko pričakovanem dežju hkrati občutno padla temperatura. In posledice za ptice smo lahko opazovali marsikje po Sloveniji – sam kar sredi trga v Podsredi. Na fasadah in strehi se je drenjalo nekaj sto mestnih lastovk (*Delichon urbica*). Iskale so najbolj suhe in zavetrne predele pod napuščem, mnoge so se gnetle na toplejšem dimniku. Kasneje sem podobne novice dobil še iz Bistrice ob Sotli, pa iz Sevnice in še in še ... Kaj se je zgodilo?

Pri nas najbolj poznamo kmečko in mestno lastovko. Prva gnezdi na polički, običajno v hlevu, druga pa na fasadi. Obe vrsti se v poznem poletju in zgodnji jeseni selita, najprej kmečka, potem pa še mestna lastovka. Kljub temu da gre za izvrstne letalce, je majhno telo teh ptic (v povprečju tehtajo le nekaj nad deset gramov) zelo občutljivo na ekstremne vremenske spremembe. Mrzel dež in padeč temperature sta vzrok podhladitvi, ki se lahko konča tudi tragično za številne osebkke. Mediji so 8. septembra

leta 2007 poročali o poginu okoli 80 lastovk v Brežicah – tudi tedaj je šlo za podobno hitre in velike vremenske spremembe. K sreči tokratno deževje ni trajalo dolgo in zato ni bilo opaziti mrtvih lastovk. Ko so se dežne kapljice že redčile, so lastovke postajale živahnejše in zopet poletele. Upajmo, da jih na njihovi dolgi poti ne bo doletelo še več podobno težkih trenutkov.

Mestna lastovka je bila prvotno gnezdilka neporaščenih prepadnih skalnih sten, tudi v visokogorju. V Ornitološkem atlasu Slovenije (Geister, 1995) so navedeni podatki opazovani gnezdenja 1850 metrov visoko na Rdeči skali ob Mangartu (Gregori, 1974/75), pred drugo svetovno vojno v stenah Mojstrovke nad Martuljkom (Gregori, 1977), nad Krnskim jezerom (Trilar, 1986) in v Osapski steni (Gregori, 1975/76). Človek ji je z graditvijo vedno večjih in predvsem višjih stavb začel ponujati možnost gnezdenja v urbanem okolju. Hrane, torej različnih letečih žuželk od muh do komarjev, pa je v nižinah tako ali tako običajno več kot visoko v hribih. In tako je danes mestnih lastovk precej več v naseljih kot v visokogorju: v mestih na visokih stavbah, na podeželju tudi pod napušči stavb le nekaj metrov nad tlemi. Ni nenavadno, da na steni zidanega hleva najdemo mestno lastovko, v hlevu pa kmečko. Sam sem njihovo gnezdenje opazoval tudi na jezovni zgradbi hidroelektrarne Vrhovo na Savi le dober meter nad gladino vode.

Če že pri pretekli ohlavitvi lastovkam nismo mogli pomagati, pa jim lahko – sicer ne več letos – pomagamo na več načinov. Že to, da ne rušimo njihovih gnezd s pročelij svojih hiš, bo veliko. Če nas motijo njihovi iztrebki, naredimo pod gnezdrom poličko, ki jih bo prestrezala. Upam pa, da ne bomo kot družina iz Ljubljane, ki je pred leti najela kar odvetniško pisarno pri postopku pridobitve dovoljenja za odstranitev njim motečih gnezd. Ko lastovke jeseni odletijo na jug, poličko snamemo, iztrebke pa uporabimo kot najboljše gnojilo. Ptičji gvano je namreč poznan kot najkvalitetnejše gnojilo in ga je potrebno uporabljati v zelo majhnih količinah. Če jim nekje v bližini naredimo še blatno lužo, v kateri bodo lahko dobile gradbeni material za obnovo, dograditev ali gradnjo povsem novega gnezda, še toliko boljše. In potem ne bo potrebno zmrdovanje nad mrčesom, ki sili v naš dom. Lastovke bodo večino prestregle in uporabile pri vzreji svojega zaroda. Konec koncev bomo s tem prispevali tudi k ohranitvi zavarovane ptičje vrste. Bolj vneti opazovalci lahko skozi leta vodite dnevnik in prispevate podatke o trendu števila gnezd skozi daljše obdobje. Poklicni ornitologi jih bodo veseli. In ne pozabimo – star ljudski pregovor tudi pravi, da tam, kjer gnezdijo lastovke, žive dobri ljudje. ○

Literatura:
Geister, I., 1995. Ornitološki atlas Slovenije. DZS.

Triglav

Neumorni Janko Oprešnik – Zumba je v soboto, 4. avgusta, v Steno prispeval novo linijo za bodoče generacije alpinistov. Tokrat je bil na delu z Bogdanom Napretom. Preplezala sta smer **Najdi svoj nasmeħ** (VI/IV–V, 600 m, 7 h). Dostop do smeri gre po poti Čez prag, 250 metrov od odcepa za Slovensko ali Nemško smer pa pridemo do široke grape, nad katero je izrazita stena. Smer išče prehode po njenem levem boku. Lahko pa gremo tudi naprej po poti nad porasel podstavek do stika z ostenjem in desno navzdol do vstopa.

Izziv za novo smer je Janko videl v belih ploščah levo od Slovenske smeri. Vstop je na sredi stene. Po prvem raztežaju smer preči rahlo proti levi po položnih ploščah, do navpičnih poč in kaminov. Nato naravnost navzgor ter čez krušljiv kaminast previs do zajede in stolpa sredi navpičnih plošč. Sledita še zmeren previs in zajeda. Zatem nas čaka ključni del smeri, strme plošče, po katerih pošeavno navzgor proti desni poteka cela dva raztežaja dolga, dober meter široka poklina – kamin. Manjši previsi in previsen kamin poskrbijo, da zadeva ni prelahka. Čeprav se po dveh fantastičnih raztežajih poklina še nadaljuje, smer krene naravnost navzgor po počenih ploščah tri raztežaje do stika z Vzhodno smerjo. Sledi raztežaj prečke v levo po Vzhodni smeri. Za stolpom poteka smer naravnost navzgor dva raztežaja do velike grede na varovališče tik pod Ustoličenjem. Dolgo strehasto zaporo obidemo po levi in po krajši prečki pridemo desno navzgor čez poč ven iz Stene. V smeri je ostalo pet klinov, morebitni ponavljavci pa bodo potrebovali še par profilcev, kakšnega jeseničana in komplet metuljev. Še kratek komentar – ko sta prva plezalca v strmih ploščah, kjer sta pričakovala največje težave,

Svetovno prvenstvo 2012

Besedilo: Marta Krejan

Morda je letošnje svetovno prvenstvo v enem najbolj zaželenih turističnih mest na svetu vendarle dodaten argument Mednarodne zveze za športno plezanje, ki se trudi, da bi Mednarodni olimpijski komite težavnostno plezanje uvrstil v olimpijski program leta 2020. Svetovno prvenstvo, ki je potekalo v Parizu od 12. do 16. septembra, si je konec tedna namreč ogledalo preko 16.000 gledalcev.

Kar se tiče slovenskih tekmovalcev, se je po letu 2003 prvič zgodilo, da se nihče ni uvrstil v finale. Naš najboljši je bil Klemen Bečan s 13. mestom v balvanih, težavnost mu je prinesla 23. mesto, hitrostno plezanje, česar naši tekmovalci sicer ne trenirajo, pa 48. Do sedaj najboljšo moško uvrstitev v težavnostnem plezanju sta s 16. mestom izboljšala Urban Primožič in Domen Škofic. Pri ženskah smo računali na Mino Markovič, ki pa na svetovnem prvenstvu zaradi poškodbe palca na desni roki ni nastopila. S svojo uvrstitvijo na 17. mesto ni bila najbolj zadovoljna Maja Vidmar, ki se je na tekmovanje podala z bolj optimističnimi cilji. Jernej Kruder je pri balvanih končal na 31. mestu, Jure

Raztresen pa na istem mestu pri težavnosti. Tina Šušteršič je težavnostno plezanje v Parizu zaključila z 29. mestom.

In kdo so fantje in dekleta, ki so v Parizu stali na stopničkah? Najboljši balvanisti so bili Rus Dmitry Sharafutdinov, Avstrijec Kilian Fischhuber in Rustam Gelmanov iz Rusije. Pri dekletih je zmagala domačinka Melanie Sandoz, druga je bila Rusinja Olga Jakovleva, tretja pa naša severna sosedica Anna Stöhr. Po končani tekmi v težavnostnem plezanju je Jakob Schubert iz Avstrije stal na najvišji stopnički, Kanadčan Sean Mcoll na drugi, na tretji pa Čeh Adam Ondra. Angela Eiter iz Avstrije je zmagovalka prvenstva pri dekletih, srebro si je prislužila Korejka Jain Kim, Avstrijka Johanna Ernst pa bron.

Takoj ko je Mina poškodbo nekoliko sanirala, se je v belgijskem Puursu na tekmi za svetovni pokal, 21. in 22. septembra, približala medalji, osvojila je namreč 4. mesto. Maja Vidmar je v Puursu priplezala na 14. mesto, Klemen Bečan na 12., Domen Škofic je bil 17., Urban Primožič pa 22. Plezalce čaka še pet tekem za svetovni pokal, zadnja v Kranju sredi novembra. ●

Urban Primožič v
polfinalu v težavnosti
Foto: Stanko Gruden

zagledala izrazito poč – kamin, sta namesto trpljenja našla svoj nasmeš.

Janko Oprešnik in Tomaž Berglez (AK Slovenska Bistrica) sta v četrtek, 16. avgusta, v bližini Kovinarske smeri v Steni preplezala novo linijo **Četrti dan** (VI-, V+/III-IV, 460 m, 7 h). Ker sta jo zaradi poslabšanja vremena predčasno zaključila na Nemški smeri, bo v kratkem sledilo še nadaljevanje in takrat sledi podrobnejši opis. V soboto, 18. avgusta, sta se Janko in Tomaž spet podala v Steno, tokrat v zahodni del. Nastala je krušljiva in neprijetna smer **Divji zahod** (V, V+/III-IV, 400 m), ki ima v srednjem delu skupen raztežaj s smerjo **Mahatma**. To sta v zahodnem delu Stene preplezala Silvo Kragelj (AO Ljubljana-Matica) in Marko Turk (AO Rašica). Smer (VI/III-IV, 350 m) poteka v območju žleba, ki od vznožja do vrha preseka zahodno steno v bližini Gandijeve smeri. Konča se na škrbini v neposredni bližini markirane poti. Opis obeh smeri: spodnja dva raztežaja smeri Mahatma potekata levo od Divjega zahoda, v četrtem raztežaju gre Divji zahod v dno zajede, po njej dva raztežaja, torej po Gandiju, in nato zavije levo v strmo steno. Smer Mahatma pa gre v četrtem raztežaju naravnost navzgor po ploščah, naslednja dva raztežaja pa potekata po ploščah približno 20 metrov od dna zajede. V sedmem raztežaju se zopet združijo z Gandijem, a že po 20 metrih krene naravnost navzgor v previsen kamin in se po treh raztežajih kaminov in pol zaključijo na robu stene. Marko Turk in Silvo Kragelj sta dodala še eno novo smer v zahodnem delu Stene. Med smerjo Turk-Kragelj in Zlatorogovo po razu sta potegnili **Sedem poti srca** (VI, A2/IV, 250 m). Plezanje poteka tako zelo dobri kot tudi slabi skali.

Mlinarica

Odkar je Peter Podgornik uredil internetno stran Primorske stene, je dolina Mlinarice močno obljudena.

Alpinistični svet je spoznal nepoznano Zidno steno v vznožju mogočne severovzhodne stene Planje. Peter Bajec, Marko Erčulj in Boštjan Tomplak (vsi AO Železničar) so 12. avgusta v njej preplezali novo smer **Sprema se oluja** (IV+/II-III, 200 m). Poteka v desnem delu stene, opis pa najdemo na strani www.primorskestene.com. Za ponovitev je potrebna standardna alpinistična oprema. V desnem delu Zidne stene je Peter Bajec nadaljeval s plezanjem novih smeri. Z Boštjanom Tomplakom sta preplezala še dve. 15. avgusta je nastal **Tihi zmaj** (IV/III, 200 m), ki izkorišča lepe naravne prehode v odlični skali v desnem delu Zidne stene, in nato še isti dan **Psihoanaliza** (V+/IV-III, 300 m), ki prav tako ponuja plezanje v odlični skali. Družbo jima je delal Peter Podgornik, ki je po daljšem premoru zopet zašel v hribe, tokrat z Vladimирjem Makarovičem (oba AO Nova Gorica). V Zidni steni sta preplezala vstopno varianto smeri **Agava** (VI/III-V, 400 m), ki je delo Slavca Svetičiča in je zdaj dobila levo vstopno varianto, v zgornjem delu pa prvo ponovitev. Na istem področju je bil 4. avgusta dejaven še en od alpinistov zlate generacije Iztok Tomazin, ki je skupaj z Matejem Smrkoljem (oba AO Tržič) v zahodni steni Kanceljnov preplezal novo smer **Salce** (V+/IV-V, 350 m, 4 h). Smer ponuja lepo plezanje v dobri, mestoma odlični skali. Peter Bajec in Primož Bregar (oba AO Železničar) sta 25. avgusta tokrat v Lešarjevi peči v Mlinarici preplezala **Nasvidenje prihodnjč** (V-/II-IV, 450 m), ki poteka v skrajnem desnem delu Lešarjeve peči, med dvema izrazitima razčlembama – kaminoma. Skala je v slovenskem povprečju, vmes pa nas pozdravi nekaj odstavkov odlične skale. Varovanje se večinoma ureja s klini, sem in tja pa pride prav kak metulj in zatič. Na sidrišču konec četrtega raztežaja je ostal en klin. Po imenu smeri sodeč se bosta v te konce še vrnila.

Pomembne ponovitve Sobota, 11. avgusta, je bila lep dan za Nastjo Davidovo, ki je opravila odličen vzpon v Sfingi. Prosto je preplezala eno najbolj znanih smeri v tem delu **Obraz Sfinge** (IX/IX+, 160 m), ki sta jo po številnih poizkusih kot prva preplezala Ante Mahkota in Peter Ščetinin leta 1966. Prvi prosti vzpon je uspel leta 1995 Gregorju Kresalu in Mihi Kajzlu, ki sta kasneje o tem posnela še zelo dobro sprejet film. Do danes je bilo sicer opravljenih že več prostih ponovitev, večinoma moških, med ženskami pa je bila do sedaj uspešna Martina Čufar v navezi z Miho Valičem leta 2008. Nastja je smer oz. najtežji raztežaj preplezala v drugem poskusu, kar še dodatno govori o njeni odlični trenutni formi. Za razliko od večine navez, ki so tod plezale v zadnjem času, sta se z Miho Praprotnikom odločila za pristop s Plemenic, enako kot prva prosta ponavljavca, in tako izpustila dolgi pristopni vzpon po npr. Jugovem stebri. Andrej Grmovšek in Nejc Pozvek sta na dela prost dan, v sredo, 15. avgusta, v Križevniku preplezala **Hot line** (7b+, 300 m), ki sta jo pred dvema letoma opremila Luka Krajnc in Albin Simonič. Smer ima sicer nekaj svedrovcev, a kljub temu od plezalca zahteva nekaj opreme in domišljije pri nameščanju varoval. Opravila sta še le prvo ponovitev, Andreju pa je uspela na pogled. Andrej Erceg (ČAO) in Andrej Grmovšek (AO PD Kozjak Maribor) sta preplezala **Peklensko cedevito** (7b+/7a, 400 m), ki jo je Grmovšek v drugem poizkusu zmogel prosto (3. PP). Smer je v zimskih razmerah 2005, tudi z uporabo cepinov, prvi prosto ponovil Grega Kresal (AO Ljubljana-Matica). Naslednji prosti vzpon je uspel Tadeju Krišlju (2009), letos pa je doživela ponoven zimski obisk, ko sta jo preplezala Luka Stražar in Luka Lindič. Ker je Andreju Ercegu tokrat prosti vzpon spodletel, se je v Peklensko cedevito vrnil nekaj tednov kasneje in jo uspešno prosto preplezal. Prosti vzpon

je uspel tudi njegovemu soplezalcu Mihi Popoviču (ČAO). Miha Zupan (AO Tržič) je že velikokrat dokazal, da je najraje pleza manj oblegane smeri. Tokrat se je s Slavcem Rožičem odpravil v Zadnjo Mojstrovko in v njej izvohal precej nepoznano smer. Preplezala sta **Pahljačo** (IV-V, 600 m). Smer je pred skoraj petdesetimi leti preplezala naveza Mahkota-Juvan in ne slovi po najbolj kvalitetni skali. Matic Košir (AO Jesenice) je s soplezalcem preplezal **Uršino smer** (VII+, 300 m) v Debeli peči. Verjetno gre za šele tretjo ponovitev (2. prosto ponovitev sta junija letos opravila Matevž Mrak in Martin Žumer). Janez Svolfjšak (AO Kranj) in Maja Lobnik (AO TAM) sta prav tako v Debeli peči preplezala smer **Bergant-Manfreda** (VII-, VI+/IV-V+, 600 m). Blaž Grapar in Roman Strmšek (oba AO Rašica) sta dokaz, da se v stenah nad Mlinarico da preplezati kaj zanimivega brez prvenstvenih vzponov. Najverjetneje sta kot prva ponovila **Markacijo** (VII-, 500 m), ki jo je prvi preplezal Slavko Svetičič – Slavc. Edino znano ponovitev spodnjega dela smeri sta opravila Blaž Stres in Iztok Ipavec pred dvanajstimi leti. Nejc Marčič (AO Radovljica, SMAR) in Luka Stražar (AAO, SMAR) sta najprej preplezala smer **Kunaver-Drašler** (VII, 300 m) v Sfingi, nato sestopila pod steno in preplezala še **Helbo s Čopovim stebrom** (VII+/VI, 1000 m). Janez Svolfjšak (AO Kranj) in Maja Lobnik sta preplezala **Helbo** v kombinaciji s **Srpom** (-VII/V+, 1000 m). Gregor Malenšek in Neda Podergajsi (oba AO Ljubljana-Matica) sta preplezala kombinacijo dveh novejših smeri, spodnji del **Serenade** (VII-/VI) in zgodnji del **Stopnic v nebo** (VII-/VI+, skupaj 500 m) v zahodnem delu Stene. Matej Kladnik (AO Kamnik) in Tine Cuder (AO Bovec) sta preplezala **Matijev steber** (VII/V, 450 m) v severovzhodni steni Jerebice. Matevž Mrak in Nejc Marčič (oba AO Radovljica) sta v Hudičevem stebri plezala novejšo smer **Satanas** (VIII-/VI, 500 m).

Janez Svovljšak (AO Kranj) in Marko Mavhar (AO Grmada Celje) sta v Ojstrici preplezala **Črno zaveso** (VII+/V, 450 m) z Zmajem. V nedeljo, 9. septembra, se jima je pridružil še Karel Završnik (AAO) in preplezali so **Bluemoon** (VIII/VI, IV, 150 m) v Krofički. Karlu je uspelo smer preplezati prosto, kar se je v tej smeri zgodilo prvič.

Karavanke

Miha Zupan je v ponedeljek, 13. avgusta, preplezal novo smer na avstrijski strani Velikega vrha (vzhodna stena) v Košuti. Smer, ki sicer ponuja lažje plezanje, je zaradi aktivnih lovcev na dan plezanja dobila ime **Sezona lova** (III+/II-III, 350 m). Iztok Tomazin in Mateja Vrhunc Tomazin (oba AO Tržič) sta, verjetno po zgledu Mihe Zupana, v severni steni Kladiiva preplezala novo smer z imenom **Vegi** (V-/III-IV, 650 m). Njeno ime smeri pove več, kot se zdi na prvi pogled, saj v spodnjem delu ponuja plezanje v precej poraščenem terenu. A to še ni konec. Iztok Tomazin je ponovno z Matejo Tomazin na severni strani Košute v Tegoški gori preplezal novo smer **Rosa** (V+/III-IV, 420 m).

Ostale prvenstvene

Miha Zupan in Urban Golob (AO Ljubljana-Matica), ki je dober poznavalec belega trikotnika v severni steni

Prisojnika, sta tam preplezala novo smer. Začela sta v smeri Dešpet, nadaljevala pa po novi liniji do vrha trikotnika, kjer se smer spet združi z Dešpetom in belim trikotnikom. Sledilo je še nekaj nove plezarije do ponovne združitve z belim trikotnikom. Nastala je nova smer **Deštin** (VI/V, 400 m), ki se deloma prekriva z Dešpetom. Mihi Zupanu še ni zmanjkalo idej za nove smeri. Z Iztokom Pongarščkom sta v steni Velike Mojstrovke preplezala **Tržiško smer** (VI, A1/IV-V+, 500 m), ki poteka med Črnim kotom na levi in Kukis na desni, vmes nekje preseka še Strah pred letenjem in ponuja tipično slovensko kamnino: od krušjivega do odličnih plat. Sicer sta v smeri našla tri sidrišča za spust po vrvi, kar daje slutiti, da je nekdo tam že plezal in obračal.

Janko Oprešnik in Tomaž Berglez (AK Slovenska Bistrica) to sezono res nizata nove smeri. V Prisojniku levo od obraza Ajdovske deklice je nastala smer **Ustavil bi čas** (VII-/V+, V), ki se začne po Ajdovski počki, nato pa se odcepi v desno in samostojno nadaljuje do vrha. Glede na to, da je plezanje izpostavljeno in skala dobra, bo verjetno kmalu deležna ponovitve. Opremljena je s svedrovci, morebitni ponavljavci pa potrebujejo še kakšen klin in komplet metuljev.

V desnem delu severozahodne stene Rušice nad Zadnjico sta v nedeljo, 9. septembra, brata

V centralnem Frenejskem stebri Foto: Boštjan Mikuž

Rok in Nejc Kurinčič (Soški AO) preplezala **Bratovsko smer** (VII-/V-, 350 m, 6 h), ki sledi lepi, logični in že iz doline dobro vidni zajedi. Plezanje poteka v dobri skali.

V Lanežu sta Zdenko Žagar in Igor Radovič (AK Črna) 3. septembra preplezala novo linijo **Sončni mrk** (IV+/II, 150 m). Igor se je kmalu vrnil pod steno, tokrat z Zdravkom Grosarjem, s katerim sta preplezala **Dašino smer** (V/IV, 150 m), ki ponuja plezanje v čvrsti beli skali. Obe smeri potekata v skrajnem levem delu stene.

Peter Bajec in Matej Gorenšek (oba AO Železničar) sta 9. septembra v Srebrnjaku preplezala **Spominsko smer Grege Trevna** (IV-V, 450 m) in jo posvetila Gregi Trevnu, ki se je letos ponesrečil pri sestopu s Srebrnjaka. Skala v steni je odlična, v smeri pa so ostali štirje klini.

Peter in Matej sta tudi v severni steni Zapotoškega vrha našla prostor za novo smer v osrednjem delu stene. Preplezala sta **Veleslalom** (IV-V, 200 m), ki poteka med smerema Hitri Gonzales in Neznano. Smer išče prehode med strehami in previsi v skoraj navpični liniji vse do roba stene, kjer izstopi skupaj z Majino smerjo. Skala je precej dobra, na trenutke celo odlična. Večino varovanja se opravi z metulji, v smeri sta ostala dva klina – v prvem raztežaju in na prvem sidrišču. V soboto, 8. septembra, sta Simon Markočič

in Petra Hadalin (oba AO Cerklje) dodala novo smer na južni strani Prisojnika. Smer **Sedeča luna** (V, V-/III, IV, 350 m) vstopi levo od smeri Sončnica in nadaljuje v območju izrazitega stebra, ki pripelje na greben pod vrhom Prisojnika. 9. septembra sta Tadej Golob in Marko Brdник preplezala novo smer v severozahodnem ostenju Velikega Pihavca nad Balo in jo poimenovala **Smrt fašizmu** (VI, 350 m). Še ena nova smer v odmaknjenih, a prav zato lepih in zanimivih stenah, kamor le poredko kdo zaide.

Tujina

Odličen vzpon sta v petek, 17. avgusta, opravila Dejan Koren (AO Vipava) in Boštjan Mikuž (AS Ajdovščina). V centralnem Frenejskem stebri sta preplezala **Boningtonovo smer** (VI, A1, 500 m). Vzpon sta začela ob 4. uri iz bivaka Eccels, na vrh Mont Blanca pa sta stopila ob 22.30. Uživanje v odličnem plezanju sta jima nekoliko grenili navezi, zaradi katerih sta bila prisiljena v smeri nekaj ur čakati. Maja Lobnik in Domagoj Bojko (AO Velebit, Hrvaška) sta v najvišjem ostenju v Dolomitih, v Monte Agnerju, opravila velikopotezno turo. Preplezala sta slovit **Severni raz** (VI+ (AO), 1600 m). Smer ima od leta 2007 slovensko zimsko ponovitev, ki sta jo opravila Matija Jošt in Peter Poljanec. V Sass Mauro,

Smer Sezona lova v vzhodni steni Velikega vrha

še eni veliki dolomitski steni, sta Gorazd Pipenbaher in Ursula Hribernik (oba AK Slovenska Bistrica) preplezala smer Castiglioni-Detassis (VI-/IV-V, 700 m). Albin Simonič in Matija Jošt (AO Celje-Matica) sta v južni steni Marmolade preplezala Tempi moderni (VII+/VI, 850 m).

V stenah nad Chamonixom sta Peter Juvan (Akademski AO) in Nastja Davidova (AO Ljubljana-Matica) v Grand Capucinu preplezala Guliverjeva potovanja (7a+, 300 m). Po opravljenem vzponu sta odšla še v južni steber Clocher du Tacula, kjer sta preplezala Empire state building (7c, 6b+ obv., 250 m), kjer je Petru uspel prosti vzpon. Jan Podgornik in Neža Flajs (AAO) sta plezala v eni najbolj znanih norveških gora, v Stetindu. Na 1392 metrov visoki vrh so se prvič povzpeli šele leta 1910, saj tudi najlažji dostop zahteva plezanje tja do IV+. Jan in Neža sta preplezala smer Sydpillaren (VI/V, 500 m). Neopremljena smer, kjer se ni treba obremenjevati s kvaliteto skale.

SMAR

V ponedeljek, 16. julija, so člani SMAR – Slovenske mladinske alpinistične reprezentance plezali v Val di Melu, kjer sta Luka Krajnc in Luka Lindič preplezala Piedi di piombo (6c, 210 m), Nejc Pozvek in Luka Stražar pa Stargate (7b, 700 m), Nejc prosto, Luka pa A0. V sredo so se prestavili pod Piz Badila. Luka Krajnc in Luka Lindič ter Nejc Marčič, Marko Prezelj in Tadej Krišelj so preplezali Another day in paradise (6b, 900 m), Nejc Pozvek in Luka Stražar pa veliko klasiko Casina (VI, 1000 m). Vsi so po severnem grebenu nadaljevali do vrha Piz Badila. V četrtek so za pavzo preplezali krajše smeri v severzahodni steni Piz Badila. Navezi Pozvek-Stražar in Krišelj-Marčič-Prezelj sta ponovili smer Per Eliza (6b, 400 m). Nova smer Luke Kranjca in Luke Lindiča v skupini Bosconero bo verjetno še dolgo odmevala. Že med obiskom SMAR v skupini sta oba Luka

med plezanjem smeri **Martini-Leoni-Tranquillini** (IX-, 650 m) v steni Rocchette Alte opazila še nepreplezan previsen raz. Že takrat sta začela delo v novi smeri, dokončala pa sta ga zadnje dni avgusta. Nastal je (VIII+, 650 m). In kot se za njun stil spodobi, je v smeri ostalo le nekaj klinov, ki sta jih tudi sama potrebovala. Svedrovcev ni, zato je smer resna in je za plezanje v njej poleg dveh kompletov metuljev do velikosti 2 in enega velikosti 3, kompleta mikro metuljev in zatičev potrebno vzeti s seboj tudi dobro psiho.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

NOVICE IZ TUJINE

Kilian Jornet čez Mont Blanc v času 8:43

Od cerkve v Courmayerju do cerkve v Chamonixu je katalonski gorski tekač Kilian Jornet poteboval le neverjetnih 8 ur 43 minut. In to ne čez Vallée Blanche ali skozi predor, ampak čez greben Innominata (D, V+, 1000 m), na vrh Mont Blanca in nato v Chamonix.

Samo za vzpon iz Courmayerja do vrha je potreboval 6 ur 17 minut. Petindvajsetletni Jornet je eden najboljših gorskih tekačev in ultramaratoncev, znan pa je tudi po tem, da so mu izmerili enega najvišjih VO₂ max oziroma izkoristek kisika, in sicer kar 92 ml/kg/min. Pri svojem teku je moral premagati skupaj približno 3600 višinskih metrov vzpona in prav toliko sestopa, od tega je moral sam prečiti ne najpreprostejši ledenik, preplezati zelo spodobno in odmaknjeno smer (Innominata), se vzpeti po spoštljivo strmih snežnih pobočjih in še varno sestopiti v Chamonix. Razdalja, ki jo je premagal, je znašala okoli 30 kilometrov. Z dvema besedama – znanstvena fantastika. Takšna tura namreč vzame navezi vsaj tri dni.

CÉBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo
CÉBÉ
Cougar

Očala Cougar iz Sportech serije so tipična multišportna očala primerna za srednje velike velikosti obraza. Na področju športnih očal so odlična dopolnitev segmenta tek, tek na smučeh, kolesarstvo, pohodništvo, odbojka na mivki...

Očala odlikujejo naslednje značilnosti: Adjustable Ergo Temples (AET) – 5 stopenjski nastavljiv ušešnik (gumirane ročke) za večjo prilagodljivost, stabilnost in boljši oprijem na obrazu; zaradi revolucionarne oblike se sila porazdeli po večji površini, enostavna, hitra menjava stekel, nosnik nastavljiv v dveh stopnjah za optimalno prilaganje obrazu (2D matic adjustable nose), kompatibilnost s šestimi različnimi lečami. Stekla "baza 6" s 100% optično pravilnostjo (ne popačijo slike in ostalih linij). Leče Cebe Variochrom Perfo Polycarbonate nudijo aktivno zaščito (hitra potemnitev v primeru močnejše svetlobe in osvetlitev v primeru slabše vidljivosti), zato so očala zelo primerna za vožnjo. V očala je mogoče vstaviti poseben klip, kamor optik lahko vgradi leče z dioptrijo. Snemljivi ročki lahko zamenjamo z elastičnim trakom za popoln oprijem (idealno za ekstremne športe).

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 115,95 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

Dekleta brzijo po yosemitskih stenah

Junija smo pisali o ameriškem plezalskem fenomenu, ki se imenuje Alex Honnold. Ne samo da Alex veliko pleza sam in brez varovanja, lahko je tudi zelo hiter. To je dokazal z novim hitrostnim rekordom čez najbolj znano smer v yosemitskem El Capitanu, Nos. A tudi punce ne stojijo pri miru, ko gre za hitrostne vzpone v Yosemiteih. Potem ko sta dvanajstega junija Jos Meiris in Quinn Brett preplezali Nos v 10 urah in 19 minutah, sta jo pred nekaj dnevi Novozelandska Mayan Smith-Gombat in Američanka Chantel Astorga preplezali v še devet minut krajšem času. Novi ženski rekord je sedaj torej 10 ur 10 minut. Chantel Astorga je postavila rekord v Nosu že lani, ko ga je s soplezalko Libby Sauter preplezala v 10 urah in 40 minutah, pa tudi Mayan Smith-Gombat je prava mojstrica v granitu, saj je med drugim prosto preplezala Salathe (5.13b, 1100 m) v El Capitanu.

Švicarji v zimski Patagoniji

"Teško je opisati te velike oblike iz snega in ledu. Bile so preprosto ogromne. Visele so nad našimi glavami kot previsi in strehe. Tistega dne je bilo plezanje prenevarno," je povedal švicarski alpinist Dani Arnold o poskusu zimskega vzpona po Ferrarijevi smeri na Cerro Torre. Poskušal je s svojim bratom Mariom in prav tako Švicarjem Stephanom Ruossom, a so se morali umakniti, čeprav so priplezali vsega 150 metrov pod vrh. Zato pa so imeli več sreče v El Mochu in tam preplezali smer Todo o nada. "Gora je sicer res videti kot nekakšen sekundarni vrh ob Cerro Torreju, ampak je pozimi kar velik zalogaj," je Dani Arnold ovrednotil njihov vzpon. Nato so poskušali še v smeri Exocet (Torre Standhart), ki so jo letos pozimi (prve dni avgusta) že ponovili njihovi sonarodnjaki

Stephan Siegrist, Thomas Senf in Ralf Webber, a tudi tam je bila narava močnejša od plezalcev. Zaenkrat kaže, da so bili Švicarji najuspešnejši narod v letošnji zimski Patagoniji.

Plezanje v kanadski divjini

Čeprav so le petnajst milj oddaljeni od sorazmerno popularnega granitnega stolpa Lotus Flower Tower, pa je do sedaj le redko kateri plezalec že slišal za Vampirске vrhove (Vampire Peaks) na severozahodu Kanade. Očitno je, da tudi kanadski alpinisti bolj redko zaidejo v te granitne stolpe. Eden redkih, ki je za Vampirске vrhove že kar specialist, je Pat Goodman, ki je v teh stenah plezal že petkrat. Na teh odpravah je do sedaj preplezal približno ducat prostih in tehničnih prvenstvenih smeri. Zadnji je z Jeffom Acheyem, Jeremyjem Collinsom in Jamesom Q. Martinom dodal letos, ko so izkoristili zelo suhe razmere in v prostem vzponu potegnili 18 raztežajev dolgo smer The Phreenix (VI 5.11). Omenjenim 18 raztežajem so dodali še 600 metrov poplezavanja po lažjem terenu in tako prvi pristopili na najvišjo točko te gorske skupine. Podobno kot za bližnji Lotus Flower Tower je tudi za Vampirске vrhove značilen kvaliteten granit z grobimi kristali, ki omogočajo dobro trenje za noge, poraščenost z lišaji pa je zelo majhna. Za konec dodajmo še, da so prvo smer tamkaj preplezali šele leta 1994.

Nova smer v južni steni Ogreja

Po odličnem vzponu v dosedaj še nepreplezani vzhodni steni K7, ki sta ga opravila skupaj z našim Urbanom Novakom, sta Američana Kyle Dempster in Hayden Kennedy odšla še pod južno steno sedemtisočaka Ogreja in v tej 7285 metrov visoki gori preplezala novo smer. Trenutno se fanta vračata

domov, zato upamo, da bomo kaj več o njunem vzponu izvedeli v kratkem. Če naši podatki držijo, je to šele tretja smer in eden redkih vzponov na to markantno goro v Karakorumu. Prvima je leta 1977 uspelo na vrh priplezati Angležema Dougu Scottu in Chrisu Boningtonu (ki sta na sestopu doživela pravo kalvarijo, Scott z obema zlomljenima gležnjeva, Bonington pa s polomljenimi rebri in hudo pljučnico), drugo smer pa so šele leta 2001 potegnili Thomas Huber, Iwan Wolf in Urs Stöcker, in sicer po južnem steburu. Baintha Brakk, kot se Ogre tudi imenuje, je sicer odgnala že več kot dvajset odprav.

*Novice je pripravil
Urban Golob.*

LITERATURA Kartografsko še bolj dostopno Zgornje Posočje

Bovec – Trenta: Kanin – Montaž/Jôf di Montasio – Mangart – Jalovec – Razor – Krn: planinski zemljevid. Ljubljana, Sidarta, 2012.

Tik pred koncem letošnje poletne planinske sezone smo na police knjigar in planinskih koč dobili nov ličen kartografski izdelek, planinsko karto Bovca in Trente. Če je bila pred dvema letoma petindvajsettisočaka Bohinja še novost – ta je povrh vsega na jubilejni 25. svetovni

konferenci Mednarodne kartografske zveze (ICA) prejela prvo nagrado v kategoriji topografskih kart – pa naj bi s tem izdelkom zdaj že priznana domača založba svojo nagrajeno prvorojenko le še nadgradila. Vendarle pa je v kolofonu opaziti nekaj sprememb, največja med njimi je, da med soustvarjalci ni sodelavec Geodetskega inštituta Slovenije. Veseli dejstvo, da je ostala prodajna cena enaka (8,90 €), pa čeprav za nekoliko manjši, lično zgiban in v trdi PVCovitek zavit kos potiskane-ga papirja. Kljub vsemu karta "deluje" ob vsakem času in v vseh vremenskih ter svetlobnih razmerah, signal mobilne telefonije pa v najslabšem primeru lahko nadomestimo z očali ustrezne dioptrije. Sicer sta uporabnikom satelitske navigacije (GPS) namenjeni dve koordinatni mreži, pravokotna z Gauss-Krügerjevo projekcijo in geografska (WGS84). Ker je zemljevid natisnjen dvostransko, je skoraj enkrat manjši od svojega bohinjskega predhodnika. Pokriva območje Bovške kotline z dolinami Loško Koritnico, Bavšico in Trento (Zadnjo, Zgornjo in Spodnjo ter njihovimi stranskimi dolinami), po Soči navzdol pa sega vse do Trnovega oziroma Drežniških Raven. Poleg tega so na njej še gorski skupini Viša in Montaža (Špika nad Policami) v Zahodnih Julijcih ter, bolj za pokušnjo, tudi del Vzhodnih Julijcev: Mangart, Jalovec, skoraj celotna Komna, visokogorje okrog Mojstrovke in Razorja, pa vse do Kanjavca in Doline Triglavskih jezer; na skrajnem jugu so ravno še ujeli Krn. Tovrstne karte že dolgo niso več le planinske, temveč tudi vse bolj "adrenalinske", saj so na tej vsa urejena in označena vstopna in izstopna mesta za veslače oziroma vzletišča in pristajališča za jadralne padalce ter zmajarje. Markirane planinske poti so kategorizirane (nemarkiranih poti in lovskih stez je nekaj manj kot na drugih in njihovih prejšnjih kartah, ker so v resnici nekatere od njih že večinoma zaraščene oziroma zapuščene),

ne manjkajo zapornice na gozdnih cestah, označeni pa so tudi poteki najbolj znanih in ne nazadnje tudi obiskanih turnih smukov. Svoje mesto je našel tudi novi jamarski bivak na Kaninskih podih. Na svoj račun bodo prišli ljubitelji naravne in kulturne dediščine, tudi tuji, saj je njen seznam skupaj s seznamom plezališč preveden v angleški jezik. Ob robu zemljevida je nepogrešljiv spisek planinskih koč s kontaktnimi podatki, odpiralnim časom, prenočitvenimi zmogljivostmi in dostopnostjo. Shematsko so prikazane še razdalje med kočami in njihova oddaljenost od pomembnejših vrhov. Edini tehtnejši pomislek ob sicer všečni in zelo uporabni karti velja območjem ruševja. Avtorji so jih namreč pridružili h gozdnemu sloju, kar precej zmanjša uporabnost zemljevida v brezpotju na gozdni oziroma drevesni meji. Ljubitelji brezpotij gotovo pomnite kakšnega od tovrstnih "adrenalinskih" doživetij, ki se je končalo v rušnatem labirintu. Po drugi strani pa je še slabše, če imamo tak sloj, ki pa ne ustreza dejanskim razmeram ali je računalniško generiran na osnovi avtomatske interpretacije digitalnih ortofoto načrtov (DOF). Vseh pripomb in popravkov bodo veseli tudi ustvarjalci karte, saj ima založba zdaj že širok nabor neformalnih terenskih sodelavcev. Napačna ali pomanjkljiva informacija je

lahko včasih slabša kot tista, ki je ni, kar še posebej velja za planinske tematske zemljevide. Na nekaterih delih karte je opazno slabše prekrivanje linijskih slojev (na primer, kadar poteka markirana pot po kolovozu), kar pa bodo zlahka popravili pri ponatisu. Videti je, da snovalci karte pri vsebini še niso rekli zadnje besede, kar velja tudi za celotno grafično podobo. Če sta pripravljenost in volja obojestranski, se pozna sinergija tudi pri končnem izdelku. Lažji pa sta sama priprava in izdelava karte, zato upamo, da bo vsaka naslednja izdaja te ali pa katerega od novih listov še kakovostnejša in po željah vse zahtevnejših uporabnikov. Naše zadovoljstvo pa bo v prihodnje še večje, če nam bodo postregli s tovrstnimi novostmi že pred začetkom visoke planinske sezone ali vsaj ob njem.

Miha Pavšek

Tretja kronika kranjskih planincev

Poti h goram. 3. kronika kranjskih planincev. Kranj, Planinsko društvo, 2011. 279 str.

Za kranjskimi planinci je dolgo in plodno delovanje, zato ne čudi, da je pred nami že njihova tretja, precej obširna društvena kronika (prva z naslovom Po desetih letih je izšla leta 1909 ob deseti obletnici Kranjske podružnice SPD, druga z naslovom Gore v ljudeh pa leta 1988 ob 90-letnici PD Kranj). V uvodnem delu nas seznanja z ustanavljanjem Kranjske podružnice SPD. Iz zapisanega izvemo, da bi lahko bila ustanovljena že leta 1894,

toda ni šlo vse po načrtih in tako je kot šesta podružnica SPD po vrsti nastala šele pet let kasneje. V knjigi so predstavljeni pomembni planinci, ki so bili na tak ali drugačen način povezani s Kranjem, na primer France Kadilnik, ki je služboval v Kranju in katerega zapis lzhod na Triglav, objavljen 25. avgusta 1866 v Kmetijskih in rokodelskih novicah, je v zborniku v celoti poobjavljen. Predstavljena sta tudi prvi kranjski gorski vodnik Jernej Krč in Avgust Sušnik, ki je leta 1882 v dobrem tednu dni opravil prva zimska vzpona na Triglav in Grintovec in bil poleg tega še na Stolu. Svoj podvig je kot August Suschnik popisal v *Österreichische Touristenzeitungu*. V knjigi bo bralec našel mnogo zanimivih podatkov iz življenja kranjskega planinskega društva. Nekateri prispevki so bili sicer že objavljeni v tisku ali pa predstavljene v društvenih prireditvah, a se je uredništvo zbornika odločilo, da v knjigi objavijo vsaj njihove povzetke, če ne že kar celotnih dokumentov, ki so pomembni za poznavanje kranjske planinske zgodovine. Tako bralec lažje poveže že znane podatke z novimi.

Ob listanju knjige poskušamo ugotoviti, od kod črpajo v Kranju in okolici moč, da dobro delujejo praktično na vseh področjih, povezanih s planinstvom, pa naj bo to alpinizem, vzdrževanje planinskih poti (tam preberemo zanimivo cvetko, ki v današnjih časih pravzaprav ni možna: "je vztrajno markiral poti in je lastnikom to povedal šele po opravljenem delu") ali pa planinsko gospodarstvo. Ste vedeli, da je kranjsko društvo skrbelo za nekatere kočice, za katere sedaj skrbijo druga planinska društva? Npr. za Prešernovo kočico na Stolu, Valvazorjev dom pod Stolom, Češko kočico? Z udarniškim delom so pomagali Slovenskemu planinskemu društvu iz Celovca graditi Kočo na Belški planini. Gonilni sili pri izdaji zbornika, Marjan Raztresen in Franc Ekar, pravita: "Planinske dejavnosti,

povezane s kranjskim planinskim društvom, obravnavamo po sklopih, ki se med seboj marsikje prepletajo. Tako je, na primer, del alpinizma zajet tudi v predstavitev posameznih posebej dejavnih in zaslužnih kranjskih planincev, alpinistov in gorskih reševalcev – in obratno, nekateri planinci so s svojimi dejanji delno opisani tudi v poglavjih o teh dejavnostih." Zadnji del zbornika zaključujejo predstavitev kranjskih planincev, alpinistov in plezalcev, ki so pustili globoko sled v društvenem življenju. Morda za konec le prijazna opomba: pri branju sem imel občutek, da je sem in tja manjkal pogled lektorja, ki bi morda predlagal (zaradi bolj tekočega jezika) zamenjave besed, morda bi se lahko izognili okrajšavam (npr. "Glas" namesto "Gorenjski glas"). Vsekakor pa je splošni vtis pri branju prijeten. Avtorji in izdajatelj si za opravljeno delo zaslužijo vso pohvalo. Če zbornika ne dobite v papirnati obliki, ga lahko v elektronski. V spletni iskalnik vtipkajte "PotihgoramTkpla2011" in ga boste našli.

Emil Pevec

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V zadnjem obdobju je bila Planinska zveza Slovenije aktivna na številnih področjih, med drugim se intenzivno pripravlja na 120-letnico organiziranega planinstva v Sloveniji, ki jo bomo praznovali naslednje leto. Slovensko planinsko društvo, katerega naslednica je PZS, je bilo namreč ustanovljeno 27. februarja 1893. V poletno-jesenskem obdobju je Planinska zveza pripravila dve novinarski konferenci, na katerih je predstavila tekmovalce za člansko svetovno prvenstvo v športnem plezanju, ki je bilo v Parizu od 12. do 16. septembra (več o tem v članku Marte Krejan),

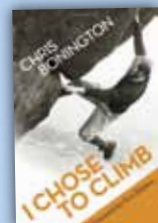
Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gornišтва, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Chris Bonington:
I CHOSE TO CLIMB
Phoenix;
avgust 2012
(mekha vezava;
192 strani;
cena 18,42 €)

KNJIGARNA KONZORCIJ

in odlične uspehe mladinske reprezentance z mladinskega svetovnega prvenstva v športnem plezanju v Singapurju. Mladi plezalci so tam dosegli izjemen rezultat in domov prinesli kar štiri medalje. Naslov novega svetovnega prvaka si je zaslužen pripeljal Anže Peharc, kadetski svetovni prvak 2011 Domen Škofic je postal mladinski svetovni podprvak, tretje mesto pa sta dosegla kadet Martin Bergant in mladinec Jure Raztresen. Na drugi novinarski konferenci pa so predstavili letošnje edicije Planinske založbe PZS: vodnik Slovenska planinska pot, Plezalni vodnik Kamniška Bistrica, drugo, dopolnjeno izdajo leposlovnih knjige Vikija Grošlja Gola gora; pa vodnik Dolensjka, Bela Krajina, Notranjska, ki je pokril še zadnje belo liso na področju teh vodnikov, in planinska koledarja za leto 2013. Koledar Pozdrav z gora krasijo čudovite fotografije iz Planinskega vestnika, koledar Utrinki slovenskega planinstva pa je posvečen 120-letnici organiziranega planinstva v Sloveniji naslednje leto. Od sredine avgusta se lahko v planinsko društvo in organizacijo včlanite **še lažje, in sicer s spletno včlanitvijo na spletni strani PZS.** Planinska zveza je bila aktivna tudi na mednarodnem področju. Njena Mladinska komisija je organizirala mednarodni seminar za mladinske voditelje, na katerem so predavatelji udeležencem iz Luksemburga, Srbije, Južne Afrike in Velike Britanije predstavili delo z najmlajšimi planinci in športnimi plezalci, ledno plezanje v Sloveniji ter slovensko mladinsko alpinistično reprezentanco. Predstavniki PZS s predsednikom Bojanom Rotovnikom na čelu so se udeležili skupščine Združenja planinskih zvez alpskega loka

(CAA), Združenja za reciprociteto in Alpskega tedna v Švici v začetku septembra. Planinska zveza je soorganizirala zelo uspešen tretji dan Alpske konvencije in Ogenj v Alpah, s katerim so skupaj s Triglavskim narodnim parkom in CIPRO Slovenija opozorili na nezadostno izvajanje Alpske konvencije v Sloveniji. Zveza je sodelovala na bazarju nevladnih organizacij LUPA 2012, kjer jo je obiskal predsednik države dr. Danilo Türk. Nedelo in Planinske zveza še naprej dobro sodelujeta, saj ste v tem časopisu lahko reševali nagradno tematsko križanko, za katero je nagrade prispevala PZS. In prav posebno nagrado je podelila v posebni nagradni igri, kjer ste z nakupom edicije iz Planinske založbe PZS lahko sodelovali v žrebanju za pet mamljivih nagrad, prva pa je bila kar plezanje z gorskim vodnikom Tomom Česnom v Triglavski severni steni. V letošnjem letu je PZS podprla enajst alpinističnih odprav: Aljaska, Patagonija, Skalno gorovje, Denali, Bugaboos, Pamir Alai, Koroška 8000, Kirgizija, Karakorum – Gašerbrum I, K7, Janak. Večinoma so preplezale zadane cilje, odlično pa je odmeval tudi vzpon odprave K7 2012 po novi, prvenstveni smeri v vzhodni steni na glavni vrh K7 (6935 m). Zadnja – Janak 2012 – se je na pot pod vodstvom Mihe Habjana odpravila 20. septembra in se vrača 11. novembra. Njena glavna cilja sta nova smer v zahodni steni in nova smer v južni steni s prvim pristopom na vzhodni vrh Janaka, vse v alpskem slogu. Alpinisti so bili aktivni na različnih koncih, alpinistike so se odpravile v Karnijce na prvi ženski alpinistični tabor, slovenska mladinska alpinistična reprezentanca SMAR je šla na kar nekaj skupnih plezalnih akcij, Komisija za alpinizem je vse alpinistične inštruktorje povabila na obnovitveni seminar v letni tehniki, pa sredi septembra vse zainteresirane na plezalni tabor v Chamonix, mladi alpinisti pa so se v začetku septembra kalili na alpinističnem taboru Ojstrica 2012.

Športne plezalce je Komisija za športno plezanje povabila k oddaji uveljavljanja statusa kategoriziranega športnika. Zaključil se je svetovni pokal v balvanskem plezanju, kjer se je v letošnji sezoni najbolje odrezala Mina Markovič. Po štirih od devetih tekem svetovnega pokala v težavnostnem plezanju vodi, kljub temu da je sredi sezone utrpela poškodbo palca in je morala zato izpustiti svetovno prvenstvo. Dobili smo nove mladinske voditelje. Mladinska komisija je vse nadebudne mlade planince osnovnošolce povabila k prijavi na 24. tekmovanje Mladina in gore, katerega regijski del bo 10. novembra. Komisija za turno kolesarstvo je znova izvedla uspešen turnokolesarski tabor, tokrat že četrti po vrsti. Še posebej zanimiv pa je dogovor, ki ga je s spletno trgovino Singla sklenila PZS sredi julija in po katerem imajo naši člani v tej spletni trgovini popust. Komisija za planinske poti je poročala o uspešnih tečajih za markaciste PZS, objavila razpis za sofinanciranje popravil

planinskih poti v letu 2013 (rok 15. oktober), obnovila precej zelo zahtevnih planinskih poti – med drugim Hanzovi poti na Prisojnik in na Malo Mojstrovko, na Kalško goro in Kalški Greben, dodatno zavarovala pot s Kredarice na Mali Triglav ... PZS je uvedla posebni e-naslov (poskodbe.poti@pzs.si), na katerega lahko sporočate poškodbe poti ali njihovo neustrezno urejenost. Komisija za varstvo gorske narave je začela zbirati predloge za priznanja komisije za leto 2012, in sicer za bronasto, srebrno, zlato priznanje in diplomo dr. Angele Piskernik. Planinska zveza je opozarjala tudi na nepravilnosti plezalne in gorniške opreme, med drugim je veliko proizvajalcev odpoklicalo določene modele samovarovalnih sestavov (npr. Stubai, Edelring, Edelweiss, Salewa, Singing Rock, Austrialpin ...). Sodelovala je v različnih medijih in osveščala obiskovalce gora za varnejše obiskovanje gorskega sveta.

Zdenka Mihelič

Sv. Ilija

(Miru, 13.–16. 7. 2012)

Je oder prazen.

Je to kazen, ker si nosil svojo breztežno dušo, nežno, kot se nosi dušo, preko valov, v lupini, ki diši po morju in zelenem listu, do brezsrmano gole gore?

Do vrha te uboge gore, ki ne ve za svétost svojega, ne tvojega imena, ne ve, da tvoj glas je tisti, ki vsak večer pričara čas, da sonce na odhodu razsvetli njena razgaljena ramena?

Je to kazen, da prvo noč, v odmevu tvojega glasu, s pogledi vrtamo v sklenino strašne silhuete in iščemo ozvezdja, ki tipajo poti tvojih sledi?

Je oder prazen.

Brez sledi le tvoj glas zveni.

Tvoja breztežna duša še premika zastor.

In potem –

nekje ostane strta gora,

ki ne ve za svétost svojega, ne tvojega imena,

In potem –

nekje tišina, drseča v vodo jezera, spomina.

Irena Z. Novak

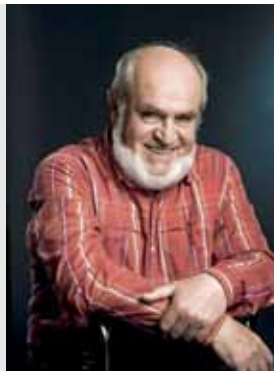
(op.: Irenina pesem je nastajala v dolgih dneh in nočeh na Korčuli, ko so Mira [Podjeda] iskali na gori Sv. Ilija na Pelješcu.)

**Planinski vestnik
lahko sedaj kupite
tudi preko iPada,
Androida in spletne
strani PZS.**

V SPOMIN

Miro Podjed

1944–2012

Vse nas je pretresel in presenetil nepričakovani odhod Mira Podjeda. Priljubljeni igralec v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju, odlikovanec Mestne občine Celje, vztrajni kolesar, ne oziraje se na vreme in letni čas po Ljubljanski cesti med domom in gledališčem, prijetni znanec iz bližnje trgovine, prijatelj, srečanje s katerim ti je zjasnilo nebo ter olepšalo dan, in ne nazadnje tudi vztrajni planinec, v čigar družbi smo se vedno prijetno počutili. Bil je dolgoleten član Planinskega društva Celje – Matica, Planinskega društva Ojstrica Celje in Planinskega društva Zavoda za zdravstveno varstvo Celje. Kadarkoli ga je kdo prosil za pomoč na občnih zborih, jubilejnih slovesnostih in drugih prireditvah, je z veseljem sodeloval. Prišel je sodelovat na primer na Okrešelj, ko smo leta 2008 pripravili praznik ob stoletnici Frischaufovega doma, in se naslednji dan v gosti megli čez Savinjsko in Jezersko sedlo povzpел do vstopa zavarovane poti na Križ, kjer je recitiral ob odkritju plošče v spomin Franu Kocbeku in graditeljem. Rad se je odzval tudi s prispevkom na nedavni proslavi ob 80. obletnici Gorske reševalne službe Celje, ko je recitiral Zorzutovo Zašlo je sonce za Ojstrico. Spominjam se ga s Snežnika še iz časov zimskih pohodov, ki se jih je rad udeleževal. Zadnjič smo bili gori marca pred tremi leti. Sijal je od veselja nad prostranimi razgledi od Istre s Kvarnerjem pa do Grintovcev in zmogetel je ne ravno kratko prečkanje v globokem snegu od Sviščakov do gradu Snežnik.

Živo mi je Miro ostal pred očmi na Matkovi kopi. Že v dolini je obležal prvi jesenski sneg. Na Kopi je vladala pravcata zima in naša oblčila so zaradi ruševja postajala čedalje bolj premočena. Sestop se je zavlekel v temno noč, našega igralca pa je naslednji dan čakala nova uprizoritev. Ni se bal poledenele strmine, skrbelo ga je le, da se bo prehladil in izgubil svoj žlahtni glas. A vse se je dobro izteklo. Še lansko jesen smo skupaj šli na Ter. To je čokat, a ne visok izrh vipavske Švice, ki ga ožema presušena rečica Raša na meji med Vipavsko dolino in Krasom. Spotoma smo si ogledali še Štanjel na Krasu in Kobdilj, rojstni kraj Maks Fabianija, na koncu pa malce pokramljali v osmici na Vrabčah. V prijetnem spominu je Miru ostal zapisan daljši planinski izlet na gorati ognjeniški otok Madeira sredi Atlantika z vzponom na najvišji vrh Pico Puvio. Udeležil se ga je v družbi s planinci Ojstrice. Nič manj ni cenil domačih hribov okoli Celja in okoli Bleda. Tudi letos je bil med udeleženci vsakoletnega pohoda po Žerdonerjevi poti. Zanj skrbe planinci Ojstrice, poteka pa čez Slomnik v bližini Celja. Z istim društvom (Ojstrico) je Miro želel priti na najvišje vrhove jadranskih otokov. Pelješac je sicer le polotok, a na njegovem najvišjem vrhu Sv. Ilija je stal vsaj petnajstkrat. Nazadnje je bil Sv. Ilija zanj usoden. Kako nepredvidljiva so naša pota!

Kolikokrat smo bili skupaj v gorah v zadnjih dveh desetletjih. Kaj bi še našteval! Omenil sem komaj nekaj utrinkov iz zadnjih nekaj let. Spomnil se bom le še planinskega izleta na Watzmann, slovečo goro na nekdanjem Solnograškem. Bilo je pred 15 leti in Mira ni bilo zraven, pač je za Watzmann pridobil svojo hčer, tedaj maturantko Nino. Navzlic novozapadlemu snegu je s sošolko dosegla predvrh Hocheck. Spominsko ploščo pred planinskim domom in Staničev kot v njem smo odkrili šele nekaj let pozneje. Kadar izgubimo drago osebo, umre tudi del nas samih. Miro Podjed nam bodi vzor medsebojnih odnosov.

Tone Primožič, PD Celje – Matica

V SPOMIN

Roman Hlebanja

1959–2012

V začetku septembra smo se na pokopališču v Kranjski Gori poslovili od Romana Hlebanje. Čeprav smo vedeli, da bo prišel konec zaradi neizprosne bolezni, ki ga je izčrpavala, nas je pretresla vest, da se je njegovo življenje končalo v 53. letu starosti sredi načrtov in neizpoljenih želja. Po končani osnovni šoli je odšel po nova znanja na srednjo elektro šolo v Ljubljano. Zaradi nesreče v mladosti je žal kmalu okusil tudi tegobe življenja. Ves čas je sebi in drugim dokazoval, da zmore vse brez kakršnekoli pomoči. Nihče od nas ni vedel, koliko truda in moči je potreboval pri delu in pri vzponih na težje dostopne vrhove. Po končanem šolanju se je zaposlil v gradbenem podjetju Gradbinec. Po enaindvajsetih letih dela je tako kot ostali zaposleni doživljal stisko delavcev, katerih podjetje je šlo v stečaj.

Po nekaj mesecih je ponovno našel zaposlitev v novem gradbenem podjetju Gradbinec, ki je bilo v lasti Primorcev. Sredi zrelih let je pričel s študijem mehatronike. Ob 50. rojstnem dnevu je tako praznoval dva jubileja, rojstni dan in zaključek študija. Pridobil si je naziv inženir mehatronike. Gospodarska Zbornica Slovenije mu je leta 2008 podelila srebrno priznanje za inovacijo *Skladiščni preizkuševalnik izpravnosti kablov*.

Poleg dela in družinskih obveznosti je rad zahajal v gorski svet. Starša Andrej in Marta sta mu že v otroških letih približala lepote narave in ga navdušila za hojo po hribih. Z desetimi leti je namreč že postal član Planinskega društva Gozd Martuljk. Od leta 1993 je bil član upravnega odbora in markacist. Skrbel je za planinske poti, ki jih ima v upravljanju naše planinsko društvo. Veliko akcij in dela je opravil kar sam, večkrat pa so mu pri markiranju in nadelavi poti pomagali tudi njegovi otroci. Bil je tudi eden izmed idejnih vodij za postavitev umetne plezalne stene. Vložil je veliko prostovoljnega dela pri sami postavitvi stene in pleskanju jeklene konstrukcije. Vedno je sodeloval pri organizaciji sankarskih tekem, smučarskih tekem pod Špikom in pri kurjenju kresa pod Špikom. Prav tako je v bivak namestil solarni sistem in vedno pomagal na delovnih akcijah, ki smo jih imeli pri bivaku pod Špikom. Za svoje aktivno delo v društvu je prejel bronasto in srebrno priznanje Planinske zveze Slovenije. Njegov smisel za humor in dobra volja sta bila nalezljiva, bilo je prijetno v njegovi družbi doma in vrh gora.

Sedemnajsti november 2011, ko je izvedel za svojo bolezen, je njemu in njegovim najdražjim spremenil življenje. Kljub jekleni volji je v bitki z boleznijo žal izgubil. Njegova družina mu je ves čas stala ob strani in omogočila njemu in sebi, da se je lahko v domačem okolju mirno poslovil. Zelo dejavno je soustvarjal mozaik delovanja Planinskega društva Gozd Martuljk in za njim bo ostala vrzel, ki jo bomo težko nadomestili. Hvala ti za tvoj čas, za tvoje delo, za tvoj trud in dobro voljo.

Oti Mertelj

poletna
DOŽIVETJA
NARAVE

vsak petek ob 17.02h
na radiu Ognjišče

<http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja/>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

RADIO
UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

NIZKA TEŽA, STABILNOST in HITROST!

WINGS SKY GTX 2

Popolna kombinacija tekaškega in pohodnega čevlja, ki vas brez težav popelje tudi po najzahtevnejših terenih.

XA PRO 3D MID 2 GTX

Srednje visoka različica legendarnega trail running čevlja združuje lahkotnost, stabilnost in robustnost.

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

KAKO LEPO JE TAM GOR V DRUŽBI VESELIH, PRIJAZNIH LJUDI, KI RADI V DOLINI PUSTIMO SKRBI.

Vzpetina, kucelj, grič, hrib, planina, gora ... vseeno, kje se sprehajate in kaj vse še imate v načrtu: imejte ob tem tudi dober občutek in varnejši korak! Včlanite se v eno od več kot 270 društev, povezanih v najbolj množično zvezo društev v Sloveniji, humanitarno organizacijo, ki deluje v javnem interesu in ki že več kot stoletje druži nas, ki radi hodimo tja gor. Slovenci smo planinski narod: kot člani planinskih društev imejte tudi vi popust pri prenočevanju v planinskih kočah doma in na tujem, nezgodno ter druga zavarovanja doma in na tujem, možnost izobraževanja, usposabljanja in druženja ter kopice drugih ugodnosti in popustov.

Samota ali družba prijaznih ljudi – vseeno, kaj iščete v planinah. V neprijaznih časih, ko se vse bolj odtujujemo drug od drugega, člani Planinske zveze Slovenije v neokrnjenem gorskem okolju na svežem zraku zagotovo dobimo tisto, po kar smo prišli. In če bi se kaj zgodilo, je občutek boljši, ko veš, da s PZS v gorah nikoli nisi sam. Zato dobrodošli med članicami in člani PZS, med vrstniki in somišljeniki, ki gremo radi v naravo in radi naredimo kaj – zanjo in predvsem zase!

www.pzs.si

